थचतुर्थंपिंडमुत्सृजेत् ॥ मृतंसंचिंत्यमनसागोत्रनामकपूर्वकं ॥ १२ ॥ विष्णुंस्मृत्वा
क्षिपेत्पिंडान्पंचपंचततः पुनः ॥ दक्षिणाभिमुखोभूत्वानिर्वपेत्पंचपिंडकान् ॥ आच
म्यब्राह्मणान्पश्चात्प्रोक्षणादिकमाचरेत् ॥ १३ ॥ हिरण्येनचवासोभिर्गोभिर्भूम्या
चतान्द्विजान् ॥ प्रणम्यशिरसापश्चाद्विनयेनप्रसादयेत् ॥ १४ ॥ तिलोदकंकरेकृ
त्वाप्रेतंसंस्मृत्यचेतसा ॥ गोत्रपूर्वंक्षिपेत्पाणौबुद्धौविष्णुंनिवेश्यच ॥ १५ ॥ बहिर्गत्वा
तिलांभस्तुतस्मैदद्यात्समाहितः ॥ मित्रभृत्यैर्निजैः सार्धंपश्चाद्भुंजीतवाग्यतः॥१६॥
एवंविष्णुमतेस्थित्वायोदद्यात्पापमृत्यवे ॥ समुद्धरतितंप्रेतंपरसशरवचोयथा ॥ १७॥
सर्वेषांपापमृत्यूनांकार्योनारायणोबलिः॥तस्मादूर्ध्वंचतेभ्योवैप्रदत्तमुपतिष्ठति ॥ १८
एवंश्राद्धैः समस्तान्यः संतर्पयतिवैपितॄन् ॥ ददत्यनुत्तमांस्तस्यपितरस्तर्पिताःसुतान्

॥१९॥विद्यातपोमुखान्पुत्रान्पूज्यत्वमथयोषितः ॥ सौभाग्यंशौर्यमोजश्चबलंश्रैष्ठ्यम
रोगितां ॥२०॥ यशःकुप्यमशोकत्वंसिद्धिंचैवात्मवांछितां ॥ यशश्चदीर्घमायुश्चतथैवा
नुत्तमांगतिम् ॥ २१ ॥ अथान्यत्किंचिदाख्यामिपितॄणांमुक्तिदायकं ॥ कृतेनस्व
ल्पकेनापिप्राप्नुवंतिविधेःफलं ॥ २२ ॥ उत्सृष्टस्यविसर्गार्थविधिस्तात्कालिकोहि
यः ॥ श्राद्धज्ञैर्विहितोयःप्राक्पितृगणहितैषिभिः ॥ २३ ॥ आदायसर्वमुच्छिष्टमवने
जनवद्बुधाः ॥ तत्रैवनिक्षिपेद्भूमौतिलदर्भसमन्वितं ॥ २४ ॥ नरकेषुगतायेवैअप
मृत्युमृतामम ॥ एतदाप्यायनंतेषांचिरायास्त्वब्रवीन्मुनिः ॥ २५ ॥ करस्यमध्य
तोदेवाःकरपृष्ठेतुराक्षसाः ॥ पात्राश्चालंबनस्तपश्चात्तस्मात्तन्नदर्शयेत् ॥ २६ ॥ दर्भा
श्चस्वयमानेयादक्षिणाप्रवणोद्भवाः ॥ तर्पणाद्युज्झितायेवैइत्याद्यांश्चविवर्जयेत् ॥

॥ २७ ॥ नकुशंकुशमित्याहुर्दर्भमूलंकुशःस्मृतः ॥ छिन्नादर्भाइतिप्रोक्तस्तदग्रंकुतपः
स्मृतः ॥ २८ ॥ हरितायज्ञियादर्भाःपीतकाःपाकयज्ञिकाः ॥ सकुशाःपितृदेवत्याश्छि
न्नावैवैश्वदेविकाः ॥ २९ ॥ दर्भमूलेस्थितोब्रह्मादर्भमध्येजनार्दनः ॥ दर्भाग्रेशंकरस्त
स्थौदर्भादेवत्रयान्विताः ॥ ३० ॥ अहन्येकादशेश्राद्धेप्रतिमासंतुवत्सरं ॥ प्रतिसंवत्सरं
कार्यमेकोद्दिष्टंतुसर्वदा ॥ ३१ ॥ एकस्यप्रथमंश्राद्धमर्वागब्दाच्चमासिकं ॥ प्रतिसंवत्स
रंचैवशेषंत्रिपुरुषंस्मृतं ॥ ३२ ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वंप्रतिसंवत्सरंसुतैः ॥ मातापित्रोःपृ
थक्कार्यमेकोद्दिष्टंमृताहनि ॥ ३३ ॥ चतुर्दश्यांतुयच्छ्राद्धंसपिंडीकरणेकृते ॥ एकोद्दिष्टवि
धानेनतत्कुर्याच्छस्त्रघातिने ॥ ३४ ॥ पित्रादयस्तुयेयस्यशस्त्रघातात्त्वनुक्रमात् ॥ सभू
तेपार्वणंकुर्यादाब्दिकानिपृथक्पृथक् ॥ ३५ ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वंपितुर्यःप्रपितामहः ॥

सतुलेपभुगित्येवप्रलुप्तःप्रतिपिंडतः ॥३६॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वंकुर्यात्पार्वणवत्सदा॥
प्रतिसंवत्सरंविद्वान्छागलेयोदितोविधिः ॥ ३७ ॥ सपिंडतातुकर्तव्यापितुःपुत्रैःपृथ
क्पृथक् ॥ स्वाधिकारप्रवृत्तत्वादितरःश्राद्धकर्तृवत् ॥ ३८ ॥ यस्यसंवत्सरादर्वाक्स
पिंडीकरणंभवेत् ॥ प्रतिमासंतस्यकुर्यात्प्रतिसंवत्सरंतथा ॥ ३९ ॥ अर्वाक्संवत्सरा
द्वृद्धौपूर्णेसंवत्सरेपिवा ॥ येसपिंडीकृताःप्रेतानतुतेषांपृथक्क्रिया ॥ ३४० ॥ एकपिं
डीकृतानांतुपृथक्त्वंनोपपद्यते ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वंमृतेकृष्णचतुर्दशीम ॥ ४१ ॥ येस
पिंडीकृतास्तेषांपृथक्त्वंनोपपद्यते ॥ पृथक्करणेतस्यपुनःकार्यासपिंडता ॥ ४२ ॥ सं
स्थांस्त्रियंपतिर्मात्रातथासहसपिंडयेत् ॥ तत्सद्भावेपितामह्यातन्मात्राचापरेविदुः ॥
॥ ४३ ॥ नान्यथातुपितामह्यामातामह्यातथापरे ॥ उदकंपिंडदानंचसहभर्त्राप्रदीय

ते ॥४४॥ अपुत्रायेमृताःकेचित्स्त्रियोवापुरुषा अपि॥तेषामपिप्रदेयंस्यादेकोद्दिष्टंनपा
र्वणम् ॥ ४५ ॥ अपुत्राश्चमृतायेचकुमाराःसंसृताअपि ॥ तेषांसमानतानस्यान्नस्व
धानाभिरम्यताम् ॥ ४६ ॥ भर्त्रासपिंडतास्त्रीणांकार्येतिमुनयोविदुः ॥ श्वश्वासहा
परेतस्यास्तन्मात्राचापरेविदुः ॥ ४७॥ अनपत्येषुप्रेतेषुनस्वधानाभिरम्यताम् ॥ ए
कोद्दिष्टेषुसर्वेपुनस्वधानाभिरम्यताम् ॥ ४८ ॥ मित्रबंधुसपिंडेभ्यःस्त्रीकुमारस्यचैव
हि ॥ दद्याद्वैमासिकंश्राद्धंसंवत्सरंतुनान्यथा ॥ ४९ ॥ अप्रत्ययगताश्चैवदेशकालव्य
वस्थया॥योययाक्रियययायुक्तःसतयैवहिनिर्वपेत् ॥ ३५० ॥ वात्यार्थंदृश्यतेरूढिर्मान
वंलिंगमेवच ॥ दृढीकृताचविद्वद्भिर्लोकरूढिर्गरीयसी ॥ ५१ ॥ विकल्पेषुचसर्वेषुस्व
यमेवैवमादितः ॥ अंगीकरोतियंकर्तासविधिस्तस्यनेतरः ॥ ५२ ॥ प्रत्यहंयाचतेय

वृ.पा. स्तुवर्णान्बाह्यांस्तुनित्यशः ॥ म्लेच्छांश्चशौंडिकांश्चैवसविप्रोबकउच्यते ॥ ५३ ॥ य अ०
९३ स्तुधैर्येणदुष्टात्मासुवर्णगोपहारकः ॥ संगृहीतसवर्णस्त्रीसविप्रोगणउच्यते ॥ ५४ ॥ ५
मृतेभर्तरियानारीरहस्यंकुरुतेपतिम् ॥ तस्यवैश्रावयेद्गर्भंसानारीगणिकास्मृता॥५५॥
अन्यदत्तातुयाकन्यापुनरन्यत्रदीयते ॥ अपितस्यानभोक्तव्यंपुनर्भूःसाप्रकीर्तिता ॥
॥ ५६ ॥ कौमारंपतिमुत्सृज्ययापरंपुरुषंश्रिता ॥ पुनःपत्युर्गृहंगच्छेत्पुनर्भूःसाप्रकी
र्तिता ॥ ५७ ॥ असत्सुदेवरेषुस्त्रीबांधवैर्याप्रदीयते ॥ सवर्णायसपिंडायसापुनर्भूस्तृ
तीयका ॥ ५८ ॥ संप्राप्तेद्वादशेवर्षेयागर्भंनबिभर्तिहि ॥ धारितंतुतयारेतोरेतोधाः
साप्रकीर्तिता ॥ ५९ ॥ याभर्तुर्व्यभिचारेणकामंचरतिनित्यशः ॥ तस्याअपिनभोक्त ९३
व्यंसाभवेत्कामचारिणी ॥ ६० ॥ पतिंहित्वातुयानारीगृहादन्यत्रगच्छति ॥ वरेषुरम

तेनित्यंस्वैरिणीसाप्रकीर्तिता ॥ ६१ ॥ पतिंविहाययानारीसवर्णमन्यमाश्रयेत् ॥ व
र्ततेब्राह्मणत्वेनद्वितीयास्वैरिणीमता ॥६२॥ मृतेभर्तरियायातिक्षुत्पिपासातुरातुया॥
तवाहमितिसंभाष्यतृतीयास्वैरिणीचसा ॥ ६३ ॥ देशकालाद्यपेक्ष्यैवगुरुभिर्याप्रदी
यते ॥ उत्पन्नसाहसान्यस्मैचतुर्थीस्वैरिणीचसा ॥ ६४ ॥ आसांपुत्राश्चयेजातास्तेव
र्ज्याहव्यकव्ययोः ॥ तथैवपतयस्तासांवर्जनीयाःप्रयत्नतः ॥ ६५ ॥ श्राद्धंतैश्चनकर्त
व्यंप्रतिलोमविधानतः ॥ वर्णाश्रमबहिःस्थास्तेसंकीर्णजन्मसंभवाः ॥ ६६ ॥ मातृ
णांचपितॄणांचत्रयाणांनैवपिंडदाः ॥ उपपन्नःसुतोयस्तुयश्चैवदिधिषूपतिः ॥ ६७ ॥
परपूर्वपतेर्जातःसर्वेवर्ज्याःप्रयत्नतः ॥ अजापालादिजातांश्चविशेषेणतुवर्जयेत् ॥
॥ ६८ ॥ मृतानुगमनंनास्तिब्राह्मण्याब्रह्मशासनात् ॥ इतरेषुचसर्वेषुतपःपरममुच्यते

॥ ६९ ॥ भर्तुश्चित्यांसमारोहेद्याचनारीपतिव्रता ॥ अहन्येकादशेप्राप्तेपृथक्पिंडेनि
योजयेत् ॥ ३७० ॥ श्रौतैश्चस्मार्तमंत्रैश्चदंपतीवैकतांगतौ ॥ एकमृत्युमृतौतौचेद्दन्हा
वेकत्रयौहुतौ ॥ ७१ ॥ एकत्वंचतयोर्यस्माज्जातमाद्यावसानकम् ॥ एकादशादिकंश्रा
द्धमेकमेवस्मृतंबुधैः ॥ ७२ ॥ आरुह्यभर्तुश्चितिमंगनायाप्राप्नोतिमृत्युंबहुसत्वयुक्ता ॥
एकादशाहेपितयोर्विधेयंश्राद्धंपृथक्सर्गमपेक्ष्यसद्भिः ॥ ७३ ॥ एकत्वमिच्छतिमतिप्र
हीणाएकादशाहादिषुयेनृनार्योः ॥ तेस्वर्गमार्गंविनिहत्यकुर्युःस्त्रीसत्वघातान्नरकेधि
वासम् ॥ ७४ ॥ समानमृत्युनायस्तुमृतोभर्तातुयोषिता ॥ तस्याःसपिंडतानेनापिंडमे
कंतुनिर्वपेत् ॥ ७५ ॥ स्त्रीपात्रंपितृपात्रेषुसेचयेदेकमेवहि ॥ श्राद्धंत्रिपुरुषेत्रीणितत्स्र
त्यक्षपितॄन्प्रति ॥ ७६ ॥ पत्यासहपराभूतातेनैवास्याःसपिंडता ॥ पितामह्यापिचा

न्यत्रवाक्यमाहपराशरः ॥ ७७ ॥ अन्यप्रीतौनचान्यस्यतृप्तिःकुत्रापिदृश्यते ॥ एवं
धीमानपुत्रापितस्मान्नैकलमाश्रयेत् ॥ ७८ ॥एकत्वाश्रयणेधर्मोनार्यालुप्तोभवेद्ध्रुवम् ॥
तस्याःसुकृतसामर्थ्यात्पत्युःस्वर्गमिहेष्यते ॥ ७९ ॥ भर्त्रासहमृतायातुनाकलोकस
मीहया ॥ साद्यश्राद्धेपृथक्पिंडानैकत्वंतुबुधैःस्मृतम् ॥ ३८० ॥ पतिमृत्युःस्त्रियामृत्यु
निमित्तमेवजायते ॥ निर्निमित्तोनवैमृत्युर्मृत्युनानैकताभवेत् ॥ ८१ ॥ भर्त्रासहमृता
नारीभर्तारंयासमुद्धरेत् ॥ तस्याःपतिव्रताधर्मःपिंडैकेनहतोभवेत् ॥ ८२ ॥ बलीय
स्त्वेनधर्मस्यतुच्छत्वादागमस्यच ॥ धर्मेणलुप्यतेपापमेकत्वेसमतातयोः ॥ ८३ ॥ नैक
त्वंचतयोस्तस्माद्वक्तव्यंश्राद्धकर्मणि ॥ पृथगेवहिकर्तव्यंश्राद्धमेकादशाहिकम् ॥८४॥
श्राद्धानियानिकार्याणितान्युक्तानिपृथक्पृथक् ॥ कर्तव्यंयैस्तुतेप्युक्ताविशेषंतुनिबो

धत ॥ ८५ ॥ औरस्याद्याःस्मृताःपुत्रामुनिभिर्द्वादशैवतु ॥ यथाजात्यनुसारेणवर्णाना
मनुसारतः ॥ ८६ ॥ श्राद्धप्रदाःक्रमेणस्युःपूर्वाभावेपरःपरः ॥ यस्माद्योजायतेपुत्रः
सभवेत्तस्यपिंडदः ॥ ८७ ॥ तस्मात्तस्मादपीहंतेमृताःप्रेतत्वमागताः ॥ तस्मादवश्य
मेवंहिश्राद्धंकार्यंविजानता ॥ ८८ ॥ शूद्रस्यदासिजःपुत्रःकामतस्तुसपिंडदः ॥ जा
त्याजातायतोमातुःपिंडदःस्यात्सुतोपिच ॥ ८९ ॥ जनकस्यनकिंचित्स्याद्दर्थाद्धर्मप्रव
र्तनात् ॥ वायुभूताश्चपितरोदत्ताभिकांक्षिणःसदा ॥ तस्मात्तेभ्यःसदादेयंस्मृतिधर्मर
तैर्जनैः ॥ ९० ॥ येखड्गमांसमधुपायससर्पिरन्नैर्देशेचकालसहितैश्चसुपात्रदत्तैः ॥ प्री
णंतिदेवमनुजान्पितृवंशजातास्तेषांनृणांचपितरोवरदाभवंति ॥ ९१ ॥ मयाश्राद्ध
विधिःप्रोक्तोवर्णानांपितृतृप्तिकृत् ॥ एवंदास्यतियःश्राद्धंसर्वकामान्सलप्स्यते ॥ ९२ ॥

॥ ९२ ॥ इतिबृह ०धर्मशास्त्रेसुव्रतंप्रोक्तसंहितायांश्राद्धाधिकारेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥
॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिशुद्धिंपाराशरोदितां॥ सूतकेप्यथवाशौचेयथावत्तांनिबोधत ॥
॥ १ ॥ प्रासवंसूतकंप्राहुःशावमाशौचमुच्यते ॥ यावत्कालंचयन्मानंतथातावन्निबो
धत ॥ २ ॥ केषांचित्तेनवैस्यातांकेषांचिन्मरणांतिके ॥ अपःशौचास्तथाचान्येस्मृ
ताश्चैकाहिकाः परे ॥ ३ ॥ त्रिषट्दशदशद्वाभ्यांदशभिःसहपंचभिः ॥ तान्येवत्रि
गुणान्याहुर्वदंत्येवंमनीषिणः ॥ ४ ॥ वक्ष्यमाणंनिबोधध्वमुक्तक्रममिदंबुधाः ॥ श
क्तिजोयन्मुनींद्राणांप्रागूचेकिलधर्मवित् ॥ ५ ॥ विष्णुध्यानरतानांचसदैवव्रतचारि
णां॥गृहमेधिद्विजातीनांतथैवव्रतचारिणाम्॥६॥ वेदतत्त्वार्थवेत्तॄणांनित्यस्नानकृताम
पि॥अनुसंसर्गिणामेषांनाशौचंनापिसूतकं ॥७॥संसर्गंवर्जयेद्यस्मात्संसर्गोदोषकार

ब्र.पा. णं ॥ कुर्यान्नान्नादिसंसर्गंवर्जयन्स्यादकिल्बिषी ॥९॥ वदंतिमुनयःप्राच्याःसंसर्गोदो अ०
९६ षकारणं ॥ असंसर्गःस्वकर्मस्थोद्विजोदोषैर्नलिप्यते ॥ १० ॥ दानोद्वाहेष्टिसंग्रामेदे ६
शविप्लवकादिषु ॥ सद्यःशौचंद्विजातीनांसूतकाशौचयोरपि ॥ ११ ॥ दातॄणांव्रति
नामेकैकवयःसत्रिणामपि ॥ सद्यःशौचमदोषाणामूचुर्धर्मविदःकलौ ॥ १२ ॥ सर्वे
मंत्रपवित्राःस्यादग्निहोत्रीषडंगवित् ॥ राजाचश्रोत्रियश्चैवसद्यःशौचाःप्रकीर्तिताः ॥
॥ १३ ॥ देशांतरगतेजातेमृतेवापिसगोत्रिणि ॥ सत्यप्येकनिवासेतुसद्यःशौचंवि
शोधनं ॥१४॥ सद्यःशौचंविधातव्यमर्वाक्दशनजन्मनः ॥ बांधवादिषुविज्ञेयमन्य
दूर्ध्वंविधीयते ॥१५॥ नाशौचसूतकेस्यात्तांनृपतीनांकदाचन ॥ यज्ञकर्मप्रवृत्तस्य ९६
ऋत्विजोदीक्षितस्यच ॥ १६ ॥ पृथक्पिंडेमृतेबालेनिर्दशेन्यत्रचश्रुते ॥ जातेनापि

विशुद्धिःस्यात्सद्यःशौचादसंशयं ॥ १७ ॥ सवेदःसाग्निरेकाहाद्ब्राह्मणःशुद्धिमाप्नुया
त् ॥ तथैकाहोनृपेसंस्थेतथैवब्रह्मचारिणि ॥ १८ ॥ दुर्भिक्षेराष्ट्रभंगेचविपत्कालउ
पस्थिते ॥ उपसर्गमृतेचापिसद्यःशौचंविधीयते ॥ १९ ॥ गोद्विजार्थेविपन्नानामाहवे
षुगतायुषां ॥ तेयोगिभिःसमाज्ञेयाःसद्यःशौचाःप्रकीर्तिताः ॥ २० ॥ विप्रेसंस्थेत्र
तादर्वाक्श्रोत्रियेचद्विजेमृते ॥ अनूचानेगुरौचैवआचार्येचापिसंस्थिते ॥ २१ ॥ स्त्री
णामसंस्कृतानांचश्रोत्रियेचनृपेमृते ॥ त्रिरात्रमेवाशौचंस्यात्तथैवोदकदायिनां ॥२२॥
विद्वाननग्निकोविप्रस्त्रिरात्राच्छुद्धिमाप्नुयात् ॥ मनोषिणोऽपरेब्रूयुरसपिंडेत्र्यहंत्र्यहं॥
॥ २३ ॥ प्रेतीभूतंचयःशूद्रंब्राह्मणोज्ञानदुर्बलः ॥ अनुगच्छेन्नीयमानंत्रिरात्रमशु
चिर्भवेत् ॥ २४॥ षड्रात्रंनवरात्रंचशवस्पृशांविशुद्धिकृत् ॥ अहंचैवविशुद्ध्यर्थंधर्मशा

स्त्रविदोविदुः ॥२५॥ अनाथंब्राह्मणंप्रेतंयेवहंतिद्विजातयः ॥ पदेपदेयज्ञफलमनु
पूर्वंलभंतितेते ॥ २६ ॥ अशुचित्वंनतेपांतुपापंवाशुभकारिणां ॥ जलावगाहनात्तेषां
सद्यःशुद्धिःप्रकीर्तिता ॥ २७ ॥ असगोत्रमसंबंधंप्रेतभूतंतथाद्विजं ॥ ऊढ्वादग्ध्वा
द्विजाःसर्वेस्नानात्तेशुचयःस्मृताः ॥ २८ ॥ एकारात्रंवदंत्येकेसद्यःस्नानमथापरे ॥ गो
गृहादिमृतानांचमुनयःशुद्धिकारणं ॥ २९ ॥ हतःशूरोविपद्येतशत्रुभिर्यत्रकुत्रचित् ॥
समुक्तोयतिवत्सद्यःप्रविशन्परवेधसि ॥ ३० ॥ संन्यासीसंस्थितोयोगीसम्मुखेयो
रणेहतः ॥ सूर्यमंडलभेत्तारावितिप्राहुर्मनीपिणः ॥ ३१ ॥ पराङ्मुखेहतेसैन्येयो
युद्धायनिवर्तते ॥ तत्पदानीष्टितुल्यानिस्युरित्याहपराशरः ॥ ३२ ॥ वदनेप्रविशे
द्येषांलोहितंशिरसःपतत् ॥ सोमपानेनतेतुल्याबिंदवोरुधिरस्यवै ॥ ३३ ॥ संन्या

सेनमृतायेस्युर्येसंग्रामेतनुत्यजः ॥ मुक्तिभाजोनरास्तेस्युरितिवेदोपिकीर्तयेत् ॥ ३४ ॥
सद्यःशौचंविधातव्यंशुद्धिरेवंविधीयते ॥ तेनोच्यंतेमृतालोकात्सद्योब्रह्मवपुर्गताः ॥
॥ ३५ ॥ संध्याचारविहीनानांसूतकंब्राह्मणब्रुवां ॥ अशौचंद्वादशाहंस्यादितिपाराशरो
ब्रवीत् ॥ ३६ ॥ राज्ञांचद्वादशाहंतुपक्षोवैश्यस्यपावनः ॥ वृषलस्यतथामासरूय
होन्येष्वपिधर्मतः ॥ ३७ ॥ क्षपाचपक्षिणीसद्भिर्मातुलादिषुकीर्तिता ॥ गर्भस्रावेच
पातेचरात्रयोमाससम्मिताः ॥ ३८ ॥ स्रावंगर्भस्यविद्वांसोमासादर्वाक्चतुर्थकात् ॥
पातमूर्ध्वंवदंत्येतेतत्राधिकंचसूतकं ॥ ३९ ॥ ऋणव्यसनिरोगार्तपराधीनकदर्यकाः ॥
तृष्णावंतोनिराचाराःपितृमातृविवर्जिताः ॥ ४० ॥ स्त्रीजिताश्चानपत्याश्चदेवब्रा
ह्मणवर्जिताः ॥ परद्रव्यग्रहस्वांताःसदासूतकिनःस्मृताः ॥ ४१ ॥ सूतकेसत्यशौ

चेवाअन्यदापद्यतेयदि ॥ पूर्वेणैवतुशुध्येतजातेजातंमृतेमृतं ॥ ४२ ॥ एकपिंडाश्च
दायादाःपृथक्कृतनिकेतनाः ॥ जन्मन्यथमृतेवापितेषांवैसूतकंभवेत् ॥ ४३ ॥ भृगुव
न्हिप्रपातेचदेशांतरमृतेषुच ॥ बालेप्रेतेचसंन्यासेसद्यःशौचंविधीयते ॥ ४४ ॥ अ
जातदंतायेबालायेचगर्भाद्विनिर्गताः ॥ नतेषामग्निसंस्कारोनाशौचंनोदकक्रिया ॥
॥४५॥विवाहोत्सवयज्ञेषुअंतरामृतसूतके ॥ पूर्वसंकल्पितानर्थान्भोज्यांस्तानब्रवी
न्मनुः ॥ ४६ ॥ शिल्पिनःकारुकाश्चैवदासीदासास्तथैवच ॥ इत्यादीनांनतेस्याता
मनुगृण्हंतियान्द्विजाः ॥ ४७ ॥ पितापुत्रेणजातेनदद्याच्छ्राद्धंयथाविधि ॥ तत्राप्यनं
तकंदानंकर्तव्यंपुत्रजन्मनि ॥ ४८ ॥ प्रसङ्गेचद्विजातीनांनकुर्यात्संकरंयदि ॥ दशा
हाच्छुध्यतेमाताअवगाह्यपिताशुचिः ॥ ४९ ॥ अतिमानादतिक्रोधात्स्नेहाद्वायदिवा

भयात् ॥ उद्बध्यम्रियतेयस्तुनतस्याग्निःप्रदीयते ॥ ५० ॥ नस्नायान्नोदकंदद्यान्ना
पिकुर्यादशौचतां ॥ सर्पेणशृंगिणावापिजलेनवन्हिनातथा ॥ ५१ ॥ नस्नानादौवि
पन्नस्यतथाचैवात्मघातिनः ॥ अर्वाग्वैहायनादग्निंनैवदद्यान्मृतस्यच ॥ ५२ ॥ किं
तुतान्निखनेद्भूमौकुर्यान्नैवोदकक्रियाः ॥ सर्पादिप्राप्तमृत्यूनांवन्हिदाहादिकाः क्रि
याः ॥ षण्मासेतुगतेकार्यामुनिःप्राहपराशरः ॥५३॥ शास्त्रदृष्टंद्विजैःकार्यमस्थिसंचय
नादिकं ॥ तत्कृत्वात्यक्तदिवसेशुद्धिमर्हतिधर्मतः ॥ ५४ ॥ अन्यायमृतविप्राणांयेवो
ढारोभवंतिहि ॥ अग्निदाश्चैवयेतेषांतथोदकादिदायिनः ॥ ५५ ॥ उद्बंधनेमृतस्या
पियश्छिंद्यात्पाशरज्जुकं ॥ सर्वेतेपापसंयुक्ताःप्रायश्चित्तस्यभाजनाः ॥ ५६ ॥ यः
सूतकाशौचविशुद्धिकृत्स्यादास्यायकालंतमनुक्रमेण ॥ पराशरास्यांबुजनिःसृताया

बृ.पा.
११

वाच्यास्ततोनिष्कृतयोद्विजैस्ताः ॥ ५७ ॥ सूतकाशौचयोरुक्ताशुद्धिर्यथानुपूर्वशः ॥
सर्वपापविशुद्ध्यर्थंप्रायश्चित्तमथोच्यते ॥ ५८ ॥ मनुर्यायाज्ञवल्क्यस्तुवसिष्ठः
प्राहनिष्कृतिम् ॥ साकृतादिपुवर्णानांसतिधर्मेचतुष्पदे ॥ ५९ ॥ मानसावाचिका
दोषास्तथायेकायकारिताः ॥ धर्माधीनानृणांसर्वेजायंतेतेप्यनिच्छतां ॥ ६० ॥ ते
षामुपरताक्षाणांप्रत्यहंशुभमिच्छतां॥शक्तिजोनिष्कृतिंप्राहयुगधर्मानुसारतः॥६१॥
विकृतव्यवहाराणांपापोनिष्कृतिकृद्विजः ॥ कतिविप्रैःकथंरूपैरितिवाच्याभवेद्विसा॥
॥ ६२ ॥ तद्रूपंचप्रवक्ष्यामिसायावद्भिर्द्विजैर्भवेत् ॥ यथाविधाश्चविप्राःस्युरितिविद्व
न्प्रकीर्त्यते ॥ ६३ ॥ पर्षद्दशावराप्रोक्ताब्राह्मणैर्वेदपारगैः ॥ सायद्ब्रूयात्सधर्मःस्यात्स्व ११
यंभूरित्यकल्पयत् ॥ ६४ ॥ वेदशास्त्रविदोविप्रायंब्रूयुःसप्तपंचवा ॥ त्रयोवापिसधर्मः

स्यादेकोवाध्यात्मवित्तमः ॥ ६५ ॥ संयमंनियमंवापिउपवासादिकंचयत् ॥ तद्विराप
रिपूर्णास्यान्निष्कृतिर्व्यावहारिकी ॥ ६६ ॥ नलक्षेणापिमूर्खाणांनचैवाधर्मवेदिनां॥
विदुषांनापिलुब्धानांनचापिपक्षपातिनां ॥ ६७॥ श्रुताध्ययनसंपन्नः सत्यवादीजि
तेंद्रियः ॥ सदाधर्मरतःशांतएकः पर्षत्त्वमर्हति ॥ ६८ ॥ नसावृद्धैर्नतरुणैर्नसुरूपैर्ध
नान्वितैः ॥ त्रिभिरेकेनपर्षत्स्याद्विद्वद्भिर्विदुषापिवा ॥ ६९ ॥ वयसालघवोपिस्युर्वृ
द्धाधर्मविदोद्विजाः ॥ शिशवोपिहिमध्यस्थाःसर्वत्रसमदर्शनाः॥ ७० ॥ नसावृद्धैर्भ
वेद्विप्रैर्वृद्धाःस्युर्ब्रह्मवादिनः ॥ यत्रसत्यंसधर्मःस्याद्यच्छलंतन्नगृह्यते ॥ ७१ ॥ न
सासभायत्रनसंतिवृद्धावृद्धानतेयेनवदंतिधर्मं ॥ नासौधर्मोयत्रनोसत्यमस्तिनोतत्स
त्यंयच्छलेनानुविद्धं ॥ ७२ ॥ निष्कृतेव्यवहारेचव्रतस्याशंसनेतथा ॥ धर्मंत्रायदिवा

धर्मपरिषत्प्राहतद्भवेत् ॥ ७३ ॥ प्रविश्यपर्षदंतेवैसभ्यानामग्रतःस्थिताः ॥ यथा
कालंप्रकुर्युस्तेप्रायश्चित्तंतदीरितं ॥ ७४ ॥ किंवयंयाचतेदेवावदंतेत्रद्विजातयः ॥
सर्वेकुर्वंतिनियतंगतपापंनसंशयः ॥ ७५ ॥ प्रसादोद्विविधोज्ञेयोदैवश्चासुरएवच ॥
क्रीडयापिचतत्रैवदेवास्तथैवतेद्विजाः ॥ ७६ ॥ व्यवहारेगोसमैस्तुप्रब्रूयाद्वापितै
रतः ॥ यथाकृतंचयत्पापंतथैवविनिवेदयेत् ॥ ७७ ॥ यस्तेषामन्यथाब्रूयात्सपापी
यान्नसंशयः ॥ सत्यमसत्यमेवात्रविपर्यस्तंचवेदितः ॥ ७८ ॥ सएवानृतवादीस्या
दनंतेनरकेव्रजेत् ॥ ज्योतिषंव्यवहारंचप्रायश्चित्तचिकित्सितम् ॥ ७९ ॥ अजान
न्योनरोब्रूतेसाहसंकिंमतःपरम ॥ व्यवहारश्चतैःप्रोक्तोमन्वाद्यैर्धर्मवादिभिः ॥ ८० ॥
प्रजाभिर्नतुसर्वाभिर्मान्यश्चैवतुमानवैः ॥ तच्छोधकप्रमाणानिलिखितादीनितैर्वि

ना ॥ जलादीनिचदिव्यानिसाख्योक्तशपथानिच ॥८१॥ अन्येजनपदाचाराअ
णुर्धर्मस्तथापरः ॥ परिषद्ब्राह्मणैर्मध्यानिर्णेतव्योयथाविधिः ॥ ८२ ॥ नान्यजात्य
नुसारेणदेशकालादिधर्मतः ॥ कर्तव्यंसत्तमैःसर्वैर्माननीयोविवादिभिः ॥ ८३ ॥
गोब्राह्मणहतादीनांतथादंभादिकारिणाम् ॥ तप्तकृच्छ्रेणशुद्धिःस्यादितिपाराशरोब्र
वीत् ॥ ८४॥ भोजयेद्ब्राह्मणान्यत्नात्सवृपागौश्चदक्षिणा ॥ जायंतेपापनिर्मुक्ताःशक्ति
सूनोर्यथावचः ॥ ८५॥ अनाशकान्निवृत्तायेब्रह्मचर्यात्तथाद्विजाः ॥ बैडालिकास्तेवि
ज्ञेयाःसर्वधर्मविवार्जिताः॥८६॥सर्वेप्रवेशितायेयेयेचबैडालिकैःसमाः॥ तेषांसर्वाण्यप
त्यानिपुल्कसैःसहघातयेत् ॥ ८७॥ स्त्रीणांचबालवृद्धानांक्षयिणांकुशरीरिणाम् ॥ उ
पवासाद्यशक्तानांकर्तव्योनुग्रहश्चतैः ॥ ८८ ॥ ज्ञात्वादेशंचकालंचवयःसामर्थ्यमेवच॥

कर्तव्योनुग्रहःसद्भिर्मुनिभिःपरिकीर्तितः ॥ ८९ ॥ लोभान्मोहाद्भयान्मैत्र्याद्यदिकुर्युर
नुग्रहम् ॥ तेमूढानरकंयांतिशतधाप्राप्तपातकाः ॥ ९० ॥ ब्रह्मघ्नश्चसुरापश्चस्तेयीगु
र्वंगनागमः ॥ एतेषांनिष्कृतिंब्रूयादेतत्संसर्गिणामपि ॥ ९१ ॥ द्वादशाब्दानिविचरे
द्ब्रह्मघ्नस्तत्कपालभृत् ॥ सर्वत्रख्यापयन्कर्मभिक्षांविप्रेषुसंचरन् ॥ ९२ ॥ दृष्ट्वासे
तुंसमुद्रस्यस्नात्वावैलवणांभसि ॥ ब्राह्मणेषुचरेद्भिक्षांस्वकर्मख्यापयन्शुचिः ॥ ९३ ॥
मुंडःसन्सशिखावर्जःसकौपीनोनिराश्रयः॥ चीरचीवरवासावैत्रिःस्नायीसन्शुचिर्व्रती
॥ ९४॥ वीताक्षश्चचरेच्छांतश्छत्रोपानद्विवर्जितः ॥ ब्रह्मघ्नोस्मीत्यहंवाचमितिसर्वत्र
वैवदेत् ॥ ९५॥ गवांचविंशतिंदद्याद्दक्षिणांवृषसंयुताम् ॥ ब्राह्मणेभ्योनिवेद्यैताःशु
चिराख्यायभूपतेः ॥ ९६ ॥ परोक्षंप्रत्यवसितेप्रायश्चित्तमिदंस्मृतम् ॥ ब्राह्मणानां

प्रसादेनतीर्थेषुगमनेनेनच ॥९७॥ अवभृथेश्वमेधस्यस्नात्वाशुद्धिमवाप्नुयात् ॥ आख्या
यन्नृपतेर्वापितेनसंशोधितःशुचिः ॥ ९८ ॥ महापापानिसर्वाणिकथयित्वामहीपतेः ॥
निष्कृतिंतद्द्विरादद्यादन्यथातेपितत्समाः ॥ ९९ ॥ रोगार्तौगांगुरुंवापिमार्गेखेदसम
न्वितौ ॥ दृष्ट्वाकृत्वानिरातंकौब्रह्महाशुद्धिमाप्नुयात् ॥ १०० ॥ असंख्यातंधनंदत्वावि
प्रेभ्योवाविशुद्ध्यति ॥ अरण्येनिर्जलेजप्त्वाशुद्ध्येत्त्रिर्वेदसंहिताम् ॥ १ ॥ सुरापस्या
थवक्ष्यामिनिष्कृतिंश्रोतुमर्हसि ॥ सुरापोन्नसुरांतप्तांपयोवाजलमेववा ॥ २ ॥ तप्तं
गोमूत्रमाज्यंवामृतःपीत्वाविशुद्ध्यति ॥ जटीवावालवासावाब्रह्महत्याव्रतंचरेत् ॥ ३ ॥
यद्यज्ञानात्पिबेन्मद्यंद्विजातिर्वाकदाचन ॥ पुनःसंस्कारकरणाच्छुध्येदाहपराशरः ॥
॥४ ॥ सूर्यंकृत्वासुवर्णस्यशुद्ध्यैसर्वेद्विजातयः ॥ समर्घ्यमुशलंराज्ञेख्यापयन्स्तेयकर्मत

त् ॥ ५ ॥ शक्तिंचोभयतस्तीक्ष्णामायसंदंडमेववा ॥ खादिरंलकुटंवापिहन्यादेकेन
तंनृपः ॥ ६ ॥ जीवन्नपिभवेच्छुद्धोमुक्तोवातेनपाप्मना ॥ मृतश्चेत्तेनसंशुध्येदितिपारा
शरोब्रवीत् ॥ ७ ॥ अयःस्त्रीप्रकृतिंकृत्वावह्निवर्णांचतांधमेत् ॥ गुर्वंगनागमीतस्यांलो
हमय्यांतुशाययेत् ॥ ८ ॥ वृषणौपुनरुत्कृत्यनैर्ऋत्यामुत्सृजेत्तनुम् ॥ सम्यतःशुद्धिमा
प्नोतिनान्यातस्यंतुनिष्कृतिः ॥ ९ ॥ संवत्सरंचरेत्कृच्छ्रंप्राजापत्यमथापिवा ॥ चांद्रा
यणंचरेद्वापित्रीन्मासान्नियतेंद्रियः ॥ १० ॥ व्रतेषुक्रियमाणेषुविपत्तिःस्यात्कथंचन ॥
सम्यतोपिभवेच्छुद्धइतिधर्मविनिर्णयः ॥ ११ ॥ अनिर्दिष्टस्यपापस्यतथोपपातकस्य
च ॥ तच्छुद्ध्यैपावनंकुर्याच्चंद्रव्रतंसमाहितः ॥ १२ ॥ तिष्ठेन्मासंपयोभक्षन्वापराकंवाच
रेद्व्रतम् ॥ अनिर्दिष्टस्यपापस्यशुद्धिरेषाप्रकीर्तिता ॥ १३ ॥ ब्राह्मणःक्षत्रियंहत्वागवां

कम् ॥ वृषेणैकेनसंयुक्तंपापादस्मात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥ वर्षाणित्रीणिवा
शुद्धयब्रह्मघ्नस्यव्रतंचरेत् ॥ चांद्रायणानिवात्रीणिकृच्छ्राणित्रीणिवाचरेत् ॥ १५ ॥ वै
श्यंहत्वाद्विजश्चैतदब्दमेकंव्रतंचरेत् ॥ शतमेकंगवांदत्वाचरेच्चांद्रायणानिच ॥ १६ ॥
कृच्छ्राणित्रीणिवाकुर्याद्वचनाद्विदुपामसौ ॥ येहन्युरप्रदुष्टांस्त्रींचातुर्वर्णांद्विजातयः ॥
॥ १७ ॥ शूद्रहत्याव्रतंतेतुचरंतःशुद्धिमाप्नुयुः ॥ शूद्रांयेआनुलोम्येननिहत्वाऽव्यभिचा
रिणीम् ॥ मुनयःशुद्धिमिच्छंतिचंद्रव्रतेनकेचन ॥ १८ ॥ व्यभिचारात्तुतेहत्वायोषितो
ब्राह्मणादयः ॥ तिलधेनुंबस्तमविंक्रमाद्दद्युर्विशुद्धये ॥ १९ ॥ साध्वीनांतुनरोहत्वाग
वांचैवसहस्रकम् ॥ चीर्णेनशुद्धिमाप्नोतियोपाहत्याव्रतंचरेत् ॥ १२० ॥ अथगोघ्नस्य
वक्ष्यामिनिष्कृतिंश्रोतुमर्हथं ॥ यथायथाविपत्तिःस्याद्गवांतथातथोच्यते ॥ २१ ॥ गो

घातीपंचगव्याशीगोष्ठशायीचगोनुगः॥ मासमेकंव्रतंचीर्त्वागोप्रदानेनशुध्यति॥२२॥
चौरव्याघ्रादिकेभ्यश्चसर्वप्राणैःसमुद्धरेत्॥ गर्तप्रपातपंकाच्चतथान्यत्रोपकारतः॥२३
भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चात्पुष्पधूपादिपूर्वकान् ॥ दद्याद्गांवृषभंचैकंततःशुध्येत्सकिल्बि
षात् ॥ २४॥ मुनयःकेचिदिच्छंतिविचित्रासुविपत्तिषु ॥ यथासंभवतस्तासुनिष्कृति
श्चपृथक्पृथक् ॥ २५॥ शस्त्रवस्त्राश्ममृत्पिंडयष्टिमुष्टिप्रघातनम् ॥ योक्त्रणंतारणं
सेधंबंधनंविद्युदग्नयः ॥ २६ ॥ गृहकुड्यप्रपातश्चबद्धव्याघ्रादिभक्षणम् ॥ क्षुत्तृड्रो
गचिकित्सासुतथातिदोहवाहने ॥ २७ ॥ मृत्युस्थानानिचैतानिगवामतिप्रधावनम्॥
प्राब्रवीत्पृथगेतेषुप्रायश्चितंपराशरः ॥ २८ ॥ उपेक्षणेचपंकादौतथोपविषभक्षणे ॥
वक्ष्यमाणक्रमेणैतच्छृणुध्वंद्विजसत्तमाः ॥ २९ ॥ शस्त्रेणत्रीणिकृच्छ्राणितदर्धंवासमा

चरेत् ॥ अश्मनाद्वेचरेत्कृच्छ्रेमृत्पिंडेवापिकृच्छ्रकम् ॥ १३० ॥ यष्ट्यातुद्वेचरेत्कृच्छ्रेसा
क्षान्मुष्ट्यातुतच्चरेत् ॥ योक्त्रणेपादमेकंतुतत्त्वरणेपादमेवतु ॥ ३१ ॥ रोधनेकृच्छ्रपादे
द्वेकृच्छ्रमेकंतुबंधने ॥ कूपपातेचरेत्कृच्छ्रमर्धवाप्यांसमाचरेत् ॥ ३२ ॥ गोशकृत्पिंड
घातेचप्राजापत्यंचरेद्द्विजः ॥ क्षुत्तृड्रोगचिकित्सासुकृतमुत्प्रेक्षणेचरेत् ॥ ३३ ॥ पतितां
पंकलग्नांगामवलुप्तांचयोनरः ॥ स्वस्यवान्यस्यवोत्प्रेक्ष्यसोर्धकृच्छ्रंचरन्शुचिः ॥ ३४ ॥
एकाचेद्बहुभिर्बद्धाक्ष्वेडिताचेन्म्रियेतगौः ॥ पादंपादंचरेयुस्तेप्राहपाराशरोमुनिः ॥
॥ ३५ ॥ सुबद्धांयेवलुप्तांगांपश्यंतोनोपकुर्वते ॥ घातनोत्प्रेक्षणंप्रोक्तंचरेयुस्तेव्रतंन
राः ॥ ३६ ॥ यागर्तादौविपद्येतक्ष्वेडितासंप्रपद्यवा ॥ पादंक्ष्वेडितयोरुक्तंतत्कर्ताव्रत
माचरेत् ॥ ३७ ॥ प्रबद्धारज्जुदोषेणगौर्विपद्येतयस्यसः ॥ व्रतपादंचरेच्छुद्ध्यैकिंचिद्द

द्याच्चदक्षिणाम ॥ ३८ ॥ योगामपालयन्दुह्यादत्यर्थंवाहयेद्वृषम् ॥ यदाम्रियेत
तद्दोषात्तदाकृच्छ्रार्धमाचरेत् ॥ ३९ ॥ घासंयोनक्षुधार्तस्यतृषार्तस्यनवाजलं ॥ स्वीकृ
तस्यनचेद्दद्यात्सतत्पादव्रतंचरेत् ॥१४० ॥ एकपादेतुलोमानिद्वाभ्यांश्मश्रुनिकृंतये
त् ॥ पादत्रयेशिखावर्जंसशिखंतुनिपातने ॥ ४१ ॥ सशिखंवपनंकृत्वात्रिसंध्यमव
गाहनं ॥ गवांमध्येवसेद्रात्रौदिवागाःसमनुव्रजेत् ॥ ४२ ॥ तिष्ठंतीभिश्चतिष्ठेतव्र
जंतीभिःसहव्रजेत् ॥ पिबंतीभिःपिबेत्तोयंशयंतीभिश्चसंविशेत् ॥ ४३ ॥ शृंगकर्णादि
संयुक्तंचर्मोत्कृत्यतदावृतः ॥ विप्रोऽकरस्युचरेद्भिक्षांस्वकर्मख्यापयन्व्रती ॥ ४४ ॥ गो
घ्नस्यदेहिमेभिक्षामितिवाचमुदीरयेत् ॥ मासमेवंव्रतीचीर्त्वागोप्रदानाद्विशुध्यति ॥
॥ ४५ ॥ याचवद्धाचिकित्सार्थंविशल्यकरणायच ॥ औषधादिप्रदानायविपत्तौना

स्तिपातकं ॥ ४६ ॥ विद्युत्पाताग्निदाहाभ्यांकुंड्यस्यपतनादिभिः ॥ गोभिर्विपत्ति
मापन्नैस्तत्रदोषोनविद्यते ॥ ४७ ॥ पालस्यपश्यतोरण्येगौस्तुव्याघ्रादिभिर्हता ॥
अकुर्वतःप्रतीकारंकृच्छ्रार्धंतस्यपावनं ॥४८॥ शृण्वत्स्वन्येषुपालेषुतथान्यारण्यगामि
षु॥ पालेसंघोषयत्युच्चैर्हतातत्रनदोषभाक् ॥ ४९ ॥ गर्भिणीगर्भशल्यात्तुतद्गर्भेतुविश
ल्यतः॥ यत्नतोगौर्विपद्येततत्रदोषोनविद्यते ॥ १५० ॥ गर्भस्यपातनेपादोद्वौपादौ
गात्रसंभवे ॥ पादोनंव्रतमाचष्टेहत्वागर्भमचेतनं ॥ ५१ ॥ अंगप्रत्यंगसंभूतेतद्गर्भे
चेतनान्विते ॥ द्विगुणंगोव्रतंकुर्यादेषागोघ्नस्यनिष्कृतिः ॥ ५२ ॥ वस्त्राद्युन्नासने
गौश्चगलदामेकदोषतः ॥ पादयोर्बंधनेचैवपादोनंव्रतमाचरेत् ॥ ५३ ॥ घंटाभर
णदोषेणगौश्चेद्बंधनमाप्नुयात् ॥ चरेदर्धव्रतंचैवभूषणार्थंकृतंयतः ॥ ५४ ॥ गोवि

पत्तावधाशंकीकुर्याद्योनैवनिष्कृतिं ॥ सतद्रोरोमतुल्यानिनरकाण्याविशेत्समाः ॥
॥ ५५ ॥ यःस्नात्वापापसंभीतोविप्राराधनतत्परः ॥ तद्दत्तांनिष्कृतिंकुर्याद्व्रतैनाःशुभ
मश्नुते ॥ ५६ ॥ अन्यत्प्राणिवधस्यापिप्रवक्ष्यामिविशोधनं ॥ गजादिवधशुद्ध्यर्थं
यद्व्रतंयाचदक्षिणा ॥ ५७ ॥ हस्तिनंतुरगंहत्वाकरभंखरमेवच ॥ वृषान्पंचाशतगु
णंवृषंदद्याद्यथाक्रमं ॥ ५८ ॥ कृणाद्रोनिष्क्रयंदत्वापरगोवधकृन्नरः ॥ तस्याथ
निष्कृतिंकुर्याद्वधशुद्धिमपेक्षया ॥ ५९ ॥ हंसंश्येनंकपिंगृध्रंजलस्थलशिखंडिनं ॥
भासंचहत्वास्युर्गावःशुद्ध्यैदेयाःपृथक्पृथक् ॥ १६० ॥ पिकसारसचक्राह्वमयूरमंगुकु
कुटान् ॥ आडीपारावतक्रौंचशुकहानकभोजनात् ॥ ६१ ॥ मेषाजघ्नोवृषंदद्यात्त्र
त्येकंशुद्ध्येद्द्विजः ॥ मनीषिणोवदंत्येनांनिष्कृतिंप्राणिनांवधे ॥ ६२ ॥ क्रौंचसारस

हंसादिशिखिचक्राव्हकुर्कुटान् ॥ शुकटिट्टिभसंघघ्नोनक्ताशीबकहाशुॅचिः ॥ ६३ ॥
पारावतकपोतघ्नःसारितित्तिरचाषहा ॥ त्रिसंध्यांतंजलेप्राणान्नियम्यस्याच्छुचिर्द्वि
जः ॥ ६४ ॥ काकंगृध्रंचश्येनंचअन्यंक्रव्यादपक्षिणं ॥ हत्वास्यादुपवासेनशुद्धिरा
हपराशरः ॥ ६५ ॥ मार्जारंमूषकंसर्पंहत्वाजगरडुंडुभौ ॥ कृशराभोजनंदंडमाय
संचदद्च्छुचिः ॥ ६६॥ मेषंचशशकंगोधांहत्वाकूर्मंचशल्लकं ॥ वार्ताकंगृंजनंजग्ध्वा
होरात्रोपोषणाच्छुचिः ॥ ६७ ॥ वृकंचजंबुकंहत्वातरक्षुकंतथाद्विजः ॥ त्रिरात्रोपो
षणाच्छुध्येत्तिलप्रस्थप्रदानतः ॥६८॥ द्विजःशाखामृगंहत्वासिंहंचित्रकमेवच ॥ कृत्वा
सप्तोपवासान्सदद्याद्ब्राह्मणभोजनं ॥ ६९ ॥ वाराहंयदिवासुप्तंमृगंहत्वातुकामतः ॥
अफालकृष्टभोजीसन्नकेनैकेनशुध्यति ॥१७०॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिअस्पश्यर्यस्पर्श

नादिषु ॥ अभक्ष्यभक्षणादौचनिष्कृतिंश्रोतुमर्हथ ॥ ७१ ॥ उदक्याब्राह्मणीस्पृष्टा
पतितेनांत्यजेनवा ॥ चांद्रायणेनशुद्धास्याद्द्विजानांभोजनैस्त्रिभिः ॥ ७२ ॥ कापा
लिकादिकांनारींगत्वागम्यांतथापरां॥भुक्त्वाविप्रस्तदन्नंस्याच्छुद्धश्चंद्रव्रतेनतु॥७३॥
कामतस्तुद्विजःकुर्यादुक्तस्त्रीगमनंयदि ॥ चंद्रव्रतद्वयंशुद्ध्यैप्राहपाराशरोमुनिः॥७४॥
दुग्धंसलवणंसक्तून्सदुग्धान्निशिसामिपान् ॥ दंतच्छिन्नान्सकृद्दंतान्पृथक्पीतजला
नपि ॥ ७५ ॥ योद्यादुच्छिष्टमाज्यंतुपीतशेषंजलंपिबेत् ॥ एकैकशोविशुद्ध्यर्थंवि
प्रश्चांद्रायणंचरेत् ॥ ७६ ॥ वासांसिधावतोयस्यपतंतिजलबिंदवः ॥ तदपुण्यंजल
स्थानंरजकस्यशिलांकितं ॥ ७७ ॥ तत्रपीत्वाजलंविप्रःश्रांतस्तृट्परिपीडितः ॥ त
देनसोविशुद्ध्यर्थंकुर्याच्चांद्रायणव्रतं ॥ ७८ ॥ शैलूषींरजकींचैवनटींचवेणुवादिनीं ॥

गत्वाचांद्रायणंकुर्यात्तथाचर्मोपजीविनीं ॥ ७९ ॥ गांनृपंचैववैश्यंचशूद्रैवाप्यनुलोमजं ॥ क्षत्रियादिस्त्रियंकृत्वाविप्रश्चांद्रायणंचरेत् ॥१८० ॥ ब्राह्मणान्नमदन्शूद्रःशूद्रान्नंब्राह्मणोप्यदन् ॥ द्वावप्येतावभोज्यान्नौचरेतांतौशशिव्रतं ॥ ८१ ॥ विप्रेणामंत्रितोविप्रःशूद्राहूतश्चयोश्नुते ॥ आमंत्रयितृभोक्तारौशुध्येतामैंदवेनतौ ॥ ८२ ॥ समानर्षिश्चयोगच्छेन्मात्रासहसगोत्रजां ॥ मातुलस्यसुतांचापिविप्रश्चांद्रायणंचरेत् ॥ ८३ ॥ पीतशेषंजलंपीत्वाभुक्त्वोच्छिष्टमथाज्यकं ॥ अश्वामूत्रपुरीषेतुविप्रश्चांद्रायणंचरेत् ॥ ८४ ॥ सूनाहस्ताच्चगोमांसमत्त्वामद्यमकामतः ॥ पीत्वाचंद्रव्रतंकुर्यात्पावनंशुद्धिदंपरम् ॥ ८५ ॥ साग्निःसन्पंचयज्ञान्योनकुर्वीतद्विजाधमः ॥ परपाकरतोनित्यमात्मपाकविवर्जकः ॥ ८६ ॥ अदाताचसदालुब्धःश्वपचःपरिकीर्तितः ॥ योद्वि

जोस्यान्नमश्नातिसकुर्यादैंदवव्रतं ॥ ८७॥ गणिकागणयोरन्नंयदन्नंबहुयाचकम् ॥
सीमंतोन्नयनेभुक्त्वा द्विजश्चांद्रायणंचरेत् ॥ ८८ ॥ अजानन्यः समश्नीयात्पुत्रजन्म
नियोद्विजः ॥ सोभक्ष्यसममश्नातिद्विजश्चांद्रायणंचरेत् ॥ ८९ ॥ महापातकिनाम
न्नंयोद्यादज्ञानतोद्विजः ॥ अज्ञानात्तप्तकृच्छ्रंतुज्ञानाच्चांद्रायणंचरेत् ॥१९०॥ प्रपा
तविषवन्ह्यंबुप्रव्रज्यावनवासिकान् ॥ च्युतोहतश्चहंताचप्रत्यवासनिकाःस्मृताः ॥
॥ ९१ ॥ केचिदेतद्विशुद्ध्यर्थमिच्छंतिव्रतमैंदवं ॥ दक्षिणांसर्वेषांगांचदद्युश्चद्विज
भोजनं ॥ ९३ ॥गृहद्वारेऽतिथौप्राप्तेतस्यादत्वासमश्नुते॥अभोज्यमशनंतच्चभुक्त्वाचां
द्रायणंचरेत् ॥ ९४ ॥ सव्यहस्तस्थितेदर्भेयोद्विजःसमुपस्पृशेत् ॥ असृक्पानेनतु
ल्यंचपीत्वाचांद्रायणंचरेत् ॥ ९४ ॥ भुक्त्वाशय्यागतःपीत्वाविप्रश्चांद्रायणंचरेत् ॥ अ

भक्ष्येणसमंतद्धैप्रायश्चित्तंसमंभवेत् ॥ १५ ॥ आसनारूढपादस्तुवस्त्रस्यार्धमधः
कृतः ॥ धरामुखेनयाभुंक्तेद्विजश्चांद्रायणाच्छुचिः ॥ १६ ॥ उद्धृत्यवामहस्तेनकिंचि
त्पिबतियोद्विजः ॥ सुरापानेनतत्तुल्यंपीत्वाचांद्रायणंचरेत् ॥ १७ ॥ स्पृष्टेनयेनस
स्नायाद्यदितद्धृतमश्नुते ॥ चरेच्चांद्रायणंशुद्ध्यैत्रीणिकृच्छ्राणिवाद्विजः ॥ १८ ॥ चां
द्रायणंनवश्राद्धेपराकोमासिकेमतः ॥ न्यूनाब्देपादकच्छ्रंस्यादेकाहःपुनराब्दिके ॥
॥ १९ ॥ स्नानमन्येपुकुर्वीतप्राणायामंजपंतथा ॥ यःस्वैरिणीनांचपुनर्भुवांचयःका
मचारद्विजयोषितांच ॥ रेतोधृतापाकमनापदद्याद्विप्रःसचंद्रवव्रतशुद्धिकृत्स्यात् ॥
॥ २०० ॥ वेश्मन्यज्ञातचंडालोद्विजातेर्यदितिष्ठति ॥ ब्रह्मकूर्चंचरेन्मासंत्रिस्नायी
नियतेंद्रियः ॥ २०१ ॥ स्नेहांश्चघृततैलादीन्वस्त्राणिचासनानिच ॥ बहिःकृत्वादहे

द्रहंसंशुद्धोभोजयेद्द्विजान् ॥ २०२॥ गोविंशतिंवृषंचैकंतेभ्योदद्याच्चदक्षिणाम् ॥ इमं
चनिष्क्रयंब्रूयुःकेपिचांद्रायणत्रयम् ॥ २०३ ॥ अस्यपापस्यशुद्ध्यर्थंचरेत्सांतपन
व्रतम् ॥ इमंचनिष्क्रयंदद्यादित्येकेमुनयोविदुः ॥ ४ ॥ महापातकशुद्ध्यर्थंसर्वानि
ष्कृतयोनरैः ॥ नृपग्रामेशविदितैःकुर्वाणैःशुद्धिराप्यते ॥ ५ ॥ सुरामूत्रपुरीषाणांलीढ्वा
लेकमकामतः ॥ पुनःसंस्कारकरणाच्छुध्यताहपराशरः ॥ ६ ॥ अभक्ष्यभक्षणोविप्र
स्तथैवापेयपानकृत् ॥ व्रतमन्यत्प्रकुर्वीतवदंत्यन्येद्विजोत्तमाः ॥ ७ ॥ कुशाब्जाश्वत्थ
पालाशबिल्वोदुंबरधारिणा ॥ पीतेनजायतेशुद्धःषड्रात्रेणनसंशयः ॥ ८ ॥ द्रोण्या
मुशीरकुंभांभःश्वस्पृष्टकुशवारिच ॥ पीत्वारण्यप्रपातोयंपंचगव्यंपिबन्शुचिः ॥ ९ ॥
भांडस्थितमभोज्यानांपयोदधिघृतंपिबेत् ॥ द्विजातेरुपवासःस्याच्छूद्रोदानेनशुध्य

ति ॥ २१० ॥ तत्तोयपीतजीर्णांगस्तप्तकृच्छ्रंचरेद्द्विजः ॥ वांतेतुतज्जलेसद्यःप्राजापत्यं
समाचरेत् ॥ ११ ॥ रजकाद्यंत्वुपानेनप्राजापत्यंबुधैःस्मृतम् ॥ वांतेजलेतदर्धंतुशूद्रः
स्यात्पादकृच्छ्रकृत् ॥ १२ ॥ चांडालकूपपानेनमहदेनःप्रजायते ॥ गोमूत्रयावकाहा
रःशुध्येतदिवसैस्त्रिभिः ॥ १३ ॥ घृतंदधितथादुग्धंवसन्गोष्ठेसशुद्धिमान् ॥ आभीर
स्यगृहेभुंक्त्वाकृत्वावाशूद्रभोजनम् ॥ १४ ॥ द्रुपदांवाद्विजोजप्त्वामानस्तोकयमथापि
वा ॥क्षुधातिपीडितःपश्चादितिप्राहपराशरः ॥ १५ ॥ सूतकान्नंद्विजोभुक्त्वात्रिरात्रोपो
षणाच्छुचिः ॥ तोयपानेत्वसौकुर्यात्पंचगव्यनिषेवणम् ॥ १६ ॥ द्रोणाधिकंतदर्धंवाप्र
स्थंप्रस्थार्धमेववा ॥ घृतमुच्छिष्टसंस्पृष्टंप्रोक्षणाच्छुचितामियात् ॥ १७ ॥ पेयरूपंशृ
तंपक्वमन्नंकाकाद्युपाकृतम् ॥ ताद्रूसस्थानसंत्यागात्पूतंहेमांबुसेचनात् ॥ १८ ॥ के

चिद्वदंतिशुद्धिज्ञास्तस्याग्निनावचूडनम् ॥ केचित्प्रणवयुक्तेनवारिणांप्रोक्षणंविदुः ॥
॥ १९ ॥ केशकीटकसंदुष्टमन्नंमक्षिकयायुतम् ॥ मृद्भस्मयारिवातत्रक्षेप्तव्यंशुद्धिकार
णम् ॥ २० ॥ उदक्याब्राह्मणीस्पृष्टाक्षत्रियाण्याह्युदक्यया ॥ अर्धकृच्छ्रंचरेत्पूर्वात
दर्धमपराचरेत् ॥ २१ ॥ प्राजापत्यंविशःपत्न्याविट्पत्नीपादमाचरेत् ॥ शूद्रास्पृष्टा
चरेत्कृच्छ्रंशूद्रीदानेनशुध्यति ॥ २२ ॥ ब्राह्मण्याब्राह्मणीस्पृष्टाउदक्योदक्ययाचते॥
चरेतांपादकृच्छ्रेद्वेकृतेस्नानेविशुध्यतः ॥ २३ ॥ द्वितीयापरयोःस्पृष्टाब्राह्मणीव्रतमा
चरेत् ॥ अपराक्षत्रियायाश्चवक्तव्यमेवमन्ययोः ॥ २४ ॥ रजस्वलातुसंस्पृष्टाविष्ठासू
करवायसैः ॥ स्नानंयावन्निराहारापंचगव्येनशुध्यति ॥ २५॥ उदक्याब्राह्मणीस्पृष्टा
मेदमातंगभिल्लकैः ॥ गोमूत्रयावकाहाराषड्रात्रेणविशुध्यति ॥ २६ ॥ उच्छिष्टाब्राह्म

णःस्पृष्ट्वाद्विजातिस्त्रींरजस्वलां ॥ प्राजापत्येनसंशुध्येच्चीर्णकृच्छ्रेणवापुनः ॥ २७ ॥ व
दंतिकवयःकेचिदेतद्दोषविशुद्धये ॥ प्राणायामशतंतस्यपंचगव्यस्यभक्षणम् ॥ २८ ॥
उच्छिष्टोब्राह्मणःस्पृष्टोब्राह्मणोदक्यायाचरेत् ॥ प्राजापत्यंचगायत्रींजपेत्स्नानत्रिका
लकृत् ॥ २९ ॥ क्षत्रिण्यादिभिरुच्छिष्टःसंस्पृष्टोव्रतमाचरेत् ॥ अनुच्छिष्टस्यतत्स्पर्शे
स्नानकर्मयतःस्मृतं ॥ ३० ॥ रजकादिकसंस्पर्शेउदक्यायाश्चयोषितः ॥ प्राजापत्यंचरे
द्विप्रइतरेंशविभागतः ॥ ३१ ॥ उदक्यांब्राह्मणींगत्वाक्षत्रियोवैश्यएववा ॥ त्रिरात्रोपोषि
तःप्राश्यगव्यंवाज्यंशुचिर्भवेत् ॥ ३२ ॥ क्षत्रियांचैववैश्यांचजानन्गत्वासकामतः ॥
चरेत्सांतपनंविप्रस्तपोयस्यविमोचनम् ॥ ३३ ॥ वैश्यांचक्षत्रियोगत्वावैश्यस्तुशूद्रि
णींतथा ॥ प्राजापत्यंचरेतांतौइतिप्राहपराशरः ॥ ३४ ॥ उच्छिष्टाब्राह्मणीस्पृष्टाशुना

वाष्टपलेनवा ॥ अशुद्धासाभवेत्तावद्यावन्नस्यादुपोषणम् ॥ ३५ ॥ विप्रोप्यस्वजनीं
वेश्यांमहिष्योष्ट्रपरामतिः ॥ प्राजापत्यंचरेद्गत्वाएकैकस्यविशुद्धये ॥ ३६ ॥ शूद्रिणीं
ब्राह्मणोगत्वामासंमासार्धमेववा ॥ गोमूत्रयावकाहारोमासार्धेनविशुध्यति ॥ ३७ ॥
मतोप्यस्वजनींगत्वाप्राजापत्यंसमाचरेत् ॥ वैश्यपत्नींसमोगत्वाचरन्सांतपनंशुचिः
॥ ३८ ॥ शूद्रींतुक्षत्रियोगत्वागोमूत्रयावकाशनः ॥ दशभिर्दिवसैःशुध्येद्वैश्योवाप्येवमे
वहि ॥ ३९ ॥ उत्तमागमनेनार्यःसर्वेतेस्युःकटाग्निना ॥ महापथंचसंव्राज्याःखरया
नेनयोषितः ॥२४०॥ चंडालमेदभिल्लानामभिगम्यसकृत्स्त्रियः ॥ शुद्ध्यैपयोव्रतंकुर्या
न्मासार्धमघमर्षणम् ॥ ४१ ॥ पतितांचद्विजाग्र्यस्त्रींप्राजापत्यंचरेद्द्विजः ॥ तैलकस्य
स्त्रियंगत्वातथामद्यकृतःस्त्रियम ॥ ४२ ॥ अज्ञानाभिगतौस्त्रीणांपुंसानुलोमजस्यच॥

इमांनिष्कृतिमिच्छंतिघृतयोनिंचकेचन ॥ ४३ ॥ पितृव्यभ्रातृजायांतुमातृष्वसारमे
वच ॥ भगिनींचैवधात्रींचगत्वाकृच्छ्रंसमाचरेत् ॥ ४४ ॥ षण्मासान्केचिदिच्छंतिसंग
म्यैताविशुद्धये ॥ कृच्छ्रंधर्मविदोविप्राःशुद्धितत्त्वार्थवेदिनः ॥ ४५ ॥ गुरुपत्नींद्विजोग
त्वामातृष्वसृदुहितृषु ॥ क्षिपेच्छुद्ध्यर्थमात्मानंसुसमिद्धेहुताशने ॥ ४६ ॥ उपाध्यायनृ
पाचार्यशिष्ययोषिद्गमीनरः ॥ षण्मासकृच्छ्रचरणाच्छुद्धिमाहपराशरः ॥ ४७ ॥ कृत
चांडालसंस्पर्शःशकृन्मूत्रकरोद्विजः ॥ षड्रात्रोपोषणाच्छुध्येद्भुक्त्वाचांतोनवद्युतिः ॥
॥ ४८ ॥ ऊर्ध्वोच्छिष्टस्यसंशुद्ध्यैकेचित्प्रजापतिव्रतम् ॥ पराकंपंचगव्यंचकेचिदाहुर्मनी
षिणः ॥ ४९ ॥ उच्छिष्टोब्राह्मणःस्पृष्टउच्छिष्टेनद्विजेनतु ॥ आचम्यैवतुशुध्येतांवि
ष्णुनामानुकीर्तनात् ॥ २५० ॥ क्षत्रियेणतुसंस्पृष्टोब्राह्मणोनक्तभोजनात् ॥ वैश्येन

चैवसंस्पृष्टोनक्ताशीपंचगव्यपाः ॥ ५१ ॥ शूद्रेणैवतुसंस्पृष्टएकरात्रोपवासकृत् ॥ उ
च्छिष्टैःपुनरेतैस्तुप्रोक्तंद्विगुणमर्हति ॥ ५२ ॥ उच्छिष्टःशूद्रसंस्पृष्टःशुनावापिद्विजो
त्तमः ॥ एकरात्रोपवासेनशुद्धःस्यादपरेविदुः ॥ ५३ ॥ अनुच्छिष्टोपियत्स्पर्शात्स्नात्वा
वर्णोविशुध्यति ॥ उच्छिष्टस्तस्यसंस्पर्शेचरेत्प्रजापतिव्रतम् ॥ ५४ ॥ रजकाद्यंत्यजैः
स्पृष्टःशुध्येत्तस्यार्धमाचरन् ॥ उदक्याब्राह्मणीकृच्छ्रात्प्राजापत्यादथापरे ॥ ५५ ॥ उ
दक्याब्राह्मणीस्पृष्टाशुनावावृषलेनवा ॥ तावत्तिष्ठेन्निराहारास्नात्वाकालेनशुध्यति ॥
॥ ५६ ॥ उदक्यासूतिकाम्लेच्छसंस्पर्शेस्तमितेरवौ ॥ दिवाहृतांबुनास्नात्वाशुध्येद्विप्रो
ग्निसंनिधौ ॥ ५७ ॥ वदंत्यपांपवित्रत्वंदिवासूर्यांशुमारुतैः ॥ मुनयोधर्मवेत्तारोरात्रौचं
द्रांशुमारुतैः ॥ ५८ ॥ सकृद्ब्राह्मणःप्राश्यषडहंपंचगव्यकम् ॥ हेम्नोदद्याच्चषण्माषा

न्दत्वागांचविशुध्यति ॥५९॥ पंचाहेननृपःशुध्येत्पंचमाषान्ददच्चगाम् ॥ चतुर्भिर्दिवसै
र्वैश्यश्चतुर्माषान्गवासह ॥ ६० ॥ त्र्यहेणतुचतुर्थस्तुददन्माषत्रयंचगाम् ॥ सकृत्स्प्ट
शन्भवेच्छुद्धएतदाहपराशरः ॥६१॥ रक्तंनिःसार्यविप्रस्यकामतोकामतोपिवा॥गाय
त्र्यष्टसहस्रेणजप्तेनसभवेच्छुचिः ॥ ६२ ॥ योयस्यहरतेभूमिंहेमगामश्वमेवच ॥ सतं
यस्मात्प्रसाद्यैवतदुक्तःशुद्धिमाप्नुयात् ॥ ६३ ॥ आख्यायभूपतेर्वापितेनसंशोधितःशु
चिः ॥ द्रव्यदंडाद्विमुक्तोवातपसावाशुचिर्नरः ॥ ६४ ॥ तिलान्वसूनिकाष्ठानिअंत्यज
स्यापिवेश्मनः ॥ स्पृष्ट्वादेवलकंचैवसवासाजलमाविशेत् ॥ ६५ ॥ श्वजंबूकवृकाद्यै
श्चयदिदष्टोभवेन्नरः ॥ सचैलोजलमाविश्यदत्वाज्यंशुद्धिमर्हति ॥ ६६ ॥ शुनाघ्राणा
वलीढस्यनखैर्विलिखितस्यच ॥ यतीनांदर्शनंकार्यमग्निनाचोपचूडनम् ॥ ६७ ॥ अव

ज्ञांगुरवेकृत्वानक्तंतस्यचभोजनम् ॥ नक्षत्रदर्शनंचान्येपराशरवचोयथा ॥६८॥ कुमा
रीचशुनादष्टाजंबूकेनवृकेणवा ॥ दिशंयामापतेत्सूर्यस्तांदिशंसाविलोकयेत् ॥ ६९ ॥
दिवसेपियदारात्रौशुनादष्टोभवेद्द्विजः ॥ विप्रंप्रदक्षिणीकृत्यघृतंप्राश्यविशुध्यति ॥
॥ २७० ॥ चतुर्वर्णाशुचिर्नारीकृताभिगनापिच ॥ प्रक्षाल्यनाभितोधस्तादाचांतस्तुशु
चिर्नरः ॥ ७१ ॥ विप्रेमैथुनिनिस्नानंकेचिद्राज्ञिशिरोविना ॥ नाभिंयावद्विशस्तद्वल्लिं
गशौचेंत्यजःशुचिः ॥ ७२ ॥ अभिगच्छन्सुतार्थंयदृतावृतौस्त्रियंद्विजः ॥ नकुर्वीत
सचस्नानंनाभेरधस्तुशोधयेत् ॥ ७३ ॥ त्वंकारंतुगुरोःकृत्वाहुंकारंतुगरीयसः ॥ प्रसा
द्यैतावनश्नन्स्यात्स्नात्वाशुद्धोद्विजोत्तमः ॥ ७४ ॥ विवादेशास्त्रतोजित्वाजयोयस्यनजा
यते ॥ श्मशानेजायतेतस्यतमोभावेनदुष्कृतम् ॥ ७५ ॥ ताडयित्वांतृणेनापिस्कंधे

वाबध्यरज्जुनां ॥ कलहादपिनिर्जित्यतंप्रसाद्यविशुध्यति ॥ ७६ ॥ उद्गूर्णेतुचरेत्कृच्छ्र
मतिकृच्छ्रंनिपातने ॥ कृच्छ्रातिकृच्छ्रोऽसृक्पातेकृच्छ्रोऽभ्यंतरशोणिते ॥७७॥ प्रेतमूढ्वा
त्वदग्ध्वाचशुद्धिःस्नानाद्द्विजन्मनाम् ॥ उपवासेनचैकेनब्रह्मकूर्चंचपावनम् ॥ ७८ ॥
प्रेतीभूतंचयःशूद्रंब्राह्मणोज्ञानदुर्बलः ॥ अनुगच्छेन्नीयमानंत्रिरात्रमशुचिर्भवेत् ॥
॥ ७९ ॥ त्रिरात्रेतुततःपूर्णेनदींगत्वासमुद्रगाम् ॥ प्राणायामशतंकृत्वाघृतंप्राश्यवि
शुध्यति ॥ २८० ॥ अंगुल्यादंतकाष्ठंयत्प्रत्यक्षंलवणंतथा ॥ मृत्तिकाभक्षणंचैवतुल्यं
गोमांसभक्षणम् ॥ ८१ ॥ कृत्वान्यतममेतेषांहितंशुद्ध्यर्थमात्मनः ॥ चरेच्छशिव्रतं
विप्रइतिप्राहुर्मनीषिणः ॥ ८२ ॥ वदंतिकवयःकेचित्कृच्छ्रंसांतपनंतथा ॥ तदर्धपा
दकृच्छ्रंवाप्राहुरन्येद्विजोत्तमाः ॥ ८३ ॥ अधोच्छिष्टोद्विजोज्ञानाद्यात्यघंनहिकिंच

वृ.पा. न ॥ भुक्त्वानाचम्यवाकुर्याद्विण्मूत्रेकेहनिष्कृतिः ॥ ८४ ॥ नक्तोपवासावाद्येतुअ अ०
११३ न्यत्रद्विगुणंचरेत् ॥ अष्टोत्तरशतंजप्त्वागायत्र्याःशुद्धिमर्हति ॥ ८५ ॥ अधोच्छि ६
ष्टोद्विजःस्पृष्टःशुनावावृषलेनवा ॥ नक्षत्रदर्शनेश्नायात्पंचगव्यपुरःसरम् ॥ ८६ ॥
अधोर्ध्वोच्छिष्टविप्राद्याःश्वोच्छिष्टाःशूद्रसंस्पृशः ॥ उपवासेनशुध्येयुःपंचगव्यस्य
पानतः ॥ ८७ ॥ श्वकाकीकाकसंस्पृष्टोभुंजानोब्राह्मणोयदि ॥ तदन्नस्यपरित्या
गात्स्नानंकृत्वाविशुध्यति ॥ ८८ ॥ विनायज्ञोपवीतेनभोजनंकुरुतेयदि ॥ अथमू
त्रपुरीषेवारेतःसेचनमेववा ॥ ८९ ॥ त्रिरात्रोपोषितोविप्रःपादकृच्छ्रंतुभूमिपः ॥
अहोरात्रोषितोवैश्यःशुद्धिरेषापुरातनी ॥ २९० ॥ विप्रस्यदक्षिणेकर्णेनित्यंवस ११३
तिपावकः ॥ अंगुष्ठेदक्षिणेपाणौतस्मात्तेनचसंस्पृशेत् ॥ ९१ ॥ प्रेक्षणंशशिनोर्क

स्यब्रह्मविष्ण्वीशसंस्मृतिः ॥ गायत्र्याःशतसाहस्त्रंसर्वपापहरंस्मृतं ॥ ९२ ॥ गा
यत्र्यष्टसहस्त्रंतुब्रह्महत्याविशोधनं ॥ शुद्रवधेद्विजाग्र्यस्यगायत्रीत्रिसहस्त्रकं॥९३॥
राज्ञः पंचसहस्त्रंतुस्याद्विशश्चतदर्धकं ॥ योगेनगतशीलस्तुयदिवास्यात्सदानरः ॥
॥ ९४ ॥ तावुभौसर्वदात्याज्यौनिश्चितंसर्वकर्मसु॥मक्षिकासंततिर्द्धाराविप्रुषोब्रह्मबिं
दवः ॥९५॥ आत्मस्त्रीनिजबालश्चआत्मवृद्धस्तथैवच॥आत्मनःशुचयःसर्वेपरेषामशु
चीनितु ॥ ९६ ॥ उत्पन्नमातुरेस्नानंदशकृत्वस्त्वनातुरः॥ स्नात्वास्नात्वास्पृशेदेनंततःशु
ध्येत्सआतुरः ॥ ९७ ॥ विवाहोत्सवयज्ञेषुसंग्रामेजलसंप्लवे ॥ पलाययेतथारण्ये
स्पर्शदोषोनविद्यते ॥ ९९ ॥ आद्यसंगीसमोदोषीसंगसंगीतदर्धतः ॥ तत्संगीतृ
तीयभागीतुरीयस्तुनदोषभाक् ॥ ९९ ॥ आद्यस्प्रष्टुर्भवेत्स्नानंद्वितीयस्यापितत्स्मृ

तं ॥ शिरःप्रोक्षणमन्येषामन्यत्राचमनंविदुः ॥ ३०० ॥ पलाशशिंशुपाकाष्ठैर्दंतधा
वनकृन्नरः ॥ दिवाकीर्तिसमस्तावद्यावद्देनुंनपश्यति ॥ १ ॥ पद्माश्मलोहफलकाष्ठ
चर्मभांडस्थलेवास्वयमेवशौचं ॥ पुंसांनिशास्वध्वनिनिःसखानांस्त्रीगांचशुद्धिर्विहि
तासदापि ॥ २ ॥ स्नानंस्पृष्ठेनयेनस्यात्काष्ठाद्यैर्यदितत्स्पृशेत् ॥ नावारोहणवत्स्पर्शे
तत्रोपस्पर्शनाच्छुचिः ॥ ३ ॥ म्लेच्छभूतासनस्पर्शेक्षेत्रेवायदिवाखले ॥ उपस्पृशे
च्छिरःप्रोक्ष्यसंशुद्धोजायतेद्विजः ॥ ४ ॥ वस्त्रसंस्पर्शनेतस्यसचैलांभोवगाहनम् ॥
अंगस्पर्शनवत्तद्विवदंतिद्विजसत्तमाः ॥ ५ ॥ चंडालोदकसंस्पृष्टःशुद्धःस्नानेनजा
यते ॥ तथातद्भांडसंस्पर्शेस्नानमाहुर्मनीषिणः ॥ ६ ॥ उदक्यास्पर्शनेस्नानमंशुके
नांगतोपिवा ॥ तत्स्पृष्टेपिभवेत्स्नानंतुल्याःसर्वारजस्वलाः ॥ ७ ॥ संस्पर्शेमेवभि

ज्ञानांतथैवब्रह्मघातिनां ॥ पतितानांचसंसर्गेस्नानमेवंविधीयते ॥ ८ ॥ रजस्वला
दिसंस्पर्शेउपस्पर्शनमुच्यते ॥ उदक्यायास्तृतीयेन्हिकेचिदाचमनंविदुः ॥ ९ ॥ प्रथ
मेहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी ॥ तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेस्नानतःशुचिः ॥ १०॥
पुरुहूतःपुरादैत्यंत्रिशीर्षाव्हंजघानयत् ॥ तद्वधब्रह्महत्यायाःस्त्रीणांसंप्रददौफलं ॥
॥ ११ ॥ आसांतत्प्रभृतिस्त्रीणामस्पृश्यत्वंसमाभवत् ॥ अंशैर्दिनत्रयेप्येतच्छुक्रगुर्वा
दिकल्पिते ॥१२ ॥ शबराश्चपुलिंदाश्चकेचटाश्चनटास्तथा ॥ एतान्रजकसंतुल्यान्के
चिदाहुर्मनीषिणः ॥ १३॥ रजक्याद्यभिगम्यत्वेवैश्यागोमूत्रयावकं ॥ पिबंतिषड्गुणा
होभिःकृच्छ्रंवाद्विगुणंभवेत् ॥१४॥ ब्रह्मक्षत्रियविट्जाताःशूद्रास्तेनुक्रमेणतु ॥ क्रमाति
क्रमतश्चान्येम्लेंछांत्यवर्णसंभवाः ॥१५॥भोज्याशनास्तुसच्छूद्रा अभोज्यान्नाःपरेस्मृ

ता:॥आमाशनानिभोज्यानिशृतमुच्छिष्टमुच्यते ॥ १६ ॥ दासनापितगोपालकुलमि
त्रार्धसीरिणः ॥ भोज्यान्नानापितश्चैवयश्चात्मानंनिवेदयेत् ॥ १७ ॥ पर्युषितंचिरस्थं
चभोज्यंस्नेहसमन्वितं ॥ यवगोधूमावस्नेहौततोगोरसविक्रयाः ॥ १८ ॥ आपद्ग
तोद्विजोऽश्नीयाद्गृण्हीयाद्वायतस्ततः ॥ नसलिप्येतपापेनपद्मपत्रमिवांभसा ॥ १९ ॥
श्रपितंशूद्रगेहेन्नंकंदुपक्कंचयद्भवेत् ॥ नीत्वानद्यादिकेतद्वैप्रोक्ष्यभुंजन्नदोषभाक् ॥ २० ॥
गायत्र्योंकारभूताभिःकेचिदद्भिरपोक्षणं ॥ मन्यंतेविष्णुमंत्रेणकलिधर्मसमाश्रिताः ॥
॥ २१ ॥ आमंमांसंघृतंक्षौद्रंस्नेहाश्चफलसंभवाः ॥ म्लेच्छभांडस्थितादूष्यानिष्क्रां
तौशुचयःस्मृताः ॥ २२ ॥ आभीरभांडसंस्थानिपयोदधिघृतानिच ॥ तावत्पूतंहित
द्भांडंयावत्तत्रतिष्ठति ॥ २३ ॥ पूतानिसर्वपण्यानिकारुहस्तस्थितानिच ॥ आदत्तानि

चभक्ष्याणियत्नेनतस्तुद्विजातिभिः ॥२४॥ सर्वस्योपस्करैर्युक्ताशय्यारक्तांशुकानिच॥
पुष्पाणिचैवशुध्यंतिप्रोक्षितानिनसंशयः ॥२५॥ अलेपंमृन्मयंभांडंभांडसंचयएवच॥
प्रोक्षणादेवशुध्यंतिसलेपंवन्हिचूलनात् ॥२६॥ कांस्यंचभस्मनाशुध्येन्मद्यमांसविव
र्जितं ॥ सुरामूत्रपुरीषेतुशुध्यतेतापलेपनैः ॥२७॥ अलिप्तंमद्यपूर्वाद्यैस्ताम्रमम्ले
नशुध्यति ॥ रजसास्त्रीमनोदुष्टानद्यश्चवेगसंयुताः ॥ २८ ॥ अवेगमपियद्वारिसरि
द्वारिन्हदश्चयः ॥ सकृदस्पृश्यसंस्पृष्टोनदुष्यतिचसद्धृदः ॥ २९ ॥ सत्येनपूयते
वाणीधर्मःसत्येनवर्धते ॥ तस्मात्सत्यंहिवक्तव्यमात्मशुद्ध्यैद्विजोत्तमैः॥३०॥ रथ्या
कर्दमतोयानिनावःपंथास्तृणानिच ॥मारुतार्केणशुध्यंतिनिशिचंद्रर्क्षमारुतैः ॥ ३१ ॥
यथासंभवमुक्तानिप्रायश्चित्तानिसत्तमाः ॥ उक्तानुक्तानिसर्वाणिज्ञातव्यानिद्विजाति

भिः ॥ ३२॥ प्रायश्चित्तंनयत्प्रोक्तंधर्मशास्त्रप्रवक्तृभिः ॥ द्विजैस्तत्रप्रकल्प्यंस्याद्धर्मशा
स्त्रार्थचिंतकैः ॥ ३३ ॥ उक्तामयानिष्कृतयःसमासात्संशुद्धयेवर्णचतुष्टयस्य ॥ व्र
तानितेषांविहितानियानिवक्ष्याम्यतस्तानिनिबोधतेति ॥ ३३४॥ ॥ इतिबृह
त्पाराशरीयेधर्मशास्त्रेसुव्रतप्रोक्तसंहितायांप्रायश्चित्तनिर्णयोनामषष्ठोऽध्यायः ॥६॥
व्रतान्यथप्रवक्ष्यामिऐंदवादिक्रमेणतु ॥ पापक्षयःकृतैर्यैःस्याद्धर्मार्थेतुमहोदयः ॥ १ ॥
चंद्रवृद्ध्याचरेद्ग्रासाञ्छुक्लेकृष्णेक्षयंनयेत् ॥ चंद्रक्षयेनभोक्तव्यंयवमध्यंशशिव्रतम् ॥
॥ २ ॥ विपरीतक्रमेणाश्नन्नादावादायन्हासयेत ॥ वर्धयेदन्यपक्षेतुपिपीलीमध्यमैंद
वम् ॥ ३ ॥ अष्टावष्टौसमश्नीयात्सव्रतीप्रतिवासरम् ॥ अष्टग्रासिकमित्येतच्चांद्रायण
मथापरम् ॥ ४ ॥ शतद्वयंतुपिंडानांचत्वारिंशत्समन्वितम् ॥ मासेनैवोपभुंजीतचां

द्रायणमथापरम् ॥ ५ ॥ चतुरः प्रातरश्नीयात्सायंग्रासांश्चतावतः ॥ शिशुचांद्रायणंत
ज्ज्ञैःप्रोक्तंपापापनोदनम् ॥ ६ ॥ मध्यंदिनेयदश्नीयादष्टौग्रासान्दिनंप्रति ॥ चांद्राय
णंयतीनांतुव्रतज्ञैःपरिकीर्तितम् ॥ ७ ॥ शिख्यंडसंमितान्ग्रासांश्चंद्रव्रतीप्रयोजयेत् ॥
दोषः स्यादन्यथाभावेतस्मादुक्तंसमाश्रयेत् ॥ ८ ॥ एकभक्तैश्चनक्तैश्चतथैवायाचि
तैरपि ॥ उपवासैचतुर्भिश्चकृच्छ्रःषोडशभिर्दिनैः ॥ ९ ॥ उष्णंजलंपयःसर्पिरेकैकं
प्रत्यहंपिबेत् ॥ वायुभक्षस्त्र्यहंतिष्ठेत्तप्तकृच्छ्रोयमुच्यते ॥ १० ॥ पलमेकंजलंपी
त्वापलमेकंतथापयः ॥ पलमेकंतथाज्यस्यमानमेतत्प्रकीर्तितम् ॥ ११ ॥ पद्मोदुं
बरराज्ञीचबिल्वपत्रकुशोदकैः ॥ प्रत्येकंप्रत्यहंगव्यमूत्रशकृत्पयोदधि ॥ १२ ॥ घृ
तंकुशोदकंपीत्वाउपवासश्चसत्तम ॥ एभिःसंप्राशनैरुक्तंदिनैःसांतपनंद्विजैः ॥ १३ ॥

सप्ताहेनतुकृच्छ्रोयंमुनिभिःपरिकीर्तितः ॥ एतत्तुत्रिगुणंतज्ज्ञैर्महासांतपनंस्मृतम् ॥
॥ १४ ॥ प्राजापत्याच्चकृच्छ्राच्चपराकस्त्रिगुणोमहान् ॥ एकभक्तंचनक्तंचअयाचितमु
पोषणम् ॥ १५ ॥ पादकृच्छ्रोयमुद्दिष्टस्त्रिघ्नंप्रजापतिव्रतम् ॥ अयमेवातिकृच्छ्रः
स्यात्पाणिपूरान्नभोजनम् ॥ १६ ॥ कृच्छ्रातिकृच्छ्रपयसादिवसानेकविंशतिम् ॥ दि
नैर्द्वादशभिःप्रोक्तःपराकःसमुपोषितैः ॥१७॥ एकद्व्यहत्र्यहादीनिनक्तंचैवतथाश्रुतम् ॥
संप्राश्यतिलपिण्याकंतक्रंतोयंकुशोदकम् ॥ १८ ॥ पंचमेह्युपवासःस्यात्सौम्यकृच्छ्रो
यमुच्यते ॥ १९ ॥ चांद्रायणेचकृच्छ्रेचत्रिकालंस्नानमाचरेत् ॥ स्नानद्वयंप्रकर्तव्यंव्रतेषु
चापरेष्वपि ॥ २० ॥ शक्तिंज्ञात्वाशरीरस्यस्नानंकार्यंतथाव्रतम् ॥ असामर्थ्येनकाय
स्ययाच्यापर्षदनुग्रहम् ॥ २१ ॥ ब्रह्मकूर्चंप्रवक्ष्यामिव्रतानामुत्तमव्रतम् ॥ कृतेनये

नमुच्यंतेमनुष्याःसर्वकिल्बिषैः ॥ २२ ॥ नीलिकायास्तुगोमूत्रंकृष्णायाःशकृदुद्धरेत्॥
अभावेसर्ववर्णायाःकपिलायाःसमुद्धरेत् ॥ २३ ॥ पलानिपंचमूत्रस्यअंगुष्ठार्धंतुगो
मयम् ॥ क्षीरंसप्तपलंग्राह्यंतथादध्नःपलत्रयम् ॥ २४ ॥ घृतंचाष्टपलंग्राह्यंपलमेकंकु
शांभसः ॥ मंत्रैःसर्वाणिचैतानिअभिमंत्र्याथमिश्रयेत् ॥ २५ ॥ गायत्र्याचैवगोमूत्रं
गंधद्वारेतिगोमयम् ॥ आप्यायस्वेतिवैक्षीरंदधिक्राव्णोदधिस्मृतम् ॥ २६ ॥ तेजो
सिशुक्रमित्याज्यंदेवस्यत्वाकुशोदकम् ॥ निष्पन्नंपंचगव्यंचपात्रेषुक्रमतःपिबेत् ॥ २७ ॥
मध्यमेनपलाशस्यतत्पत्रेणपिबेद्द्विजाः ॥ द्वितीयंपद्मपत्रेणब्रह्मपत्रेणचापरम् ॥ २८ ॥
चतुर्थंताम्रपात्रेणतत्पिबेद्व्रतकृन्नरः ॥ आलोड्यप्रणवेनैवनिर्मथ्यप्रणवेनतु ॥ २९ ॥
उद्धृत्यप्रणवेनैवप्राशयेत्प्रणवेनतु ॥ विष्णुंसंस्नापयेद्भक्त्यापंचगव्येनचार्चयेत् ॥ ३० ॥

कूष्मांडैर्जुहुयान्मंत्रैःपंचगव्यंहुताशने ॥ सव्याहृत्याचगायत्र्यातथैवप्रणवेनतु ॥
॥ ३१ ॥ ब्रह्मकूर्चमिदंप्रोक्तंव्रतंपंचदिनात्मकम् ॥ पंचगव्यंचसंप्राश्यपंचरात्रोपवास
कृत् ॥ नक्तेनवासमश्नीयाद्यावच्छक्त्योदितानिच ॥ ३२ ॥ पांचाहिकंपारणकंव्रतस्या
स्यप्रकीर्तितम् ॥ निर्दहेत्सर्वपापानिब्रह्मकूर्चमिदंव्रतम् ॥ ३३ ॥ अन्येवदंतिकव
यउपवासंविनाव्रती ॥ जपहोमादिकर्तव्यंदेवतार्चनमेववा ॥ ३४ ॥ पंचगव्यंचहो
तव्यंपंचगव्यंसमश्नियात् ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्तावद्यावत्कुर्यादिदंव्रतम् ॥ ३५ ॥
यत्त्वगस्थिगतंपापंविद्यतेपुरुषस्यहि ॥ ब्रह्मकूर्चोदहेत्सर्वंसमिद्धोग्निरिवेंधनं ॥ ३६ ॥
यावंतिपापानिभवंतिपुंसांदैवादकामादथकामतोवा ॥ उक्तानितेषांमुनिनाव्रतानिशु
ध्यर्थमेतानिपराणिचास्य ॥ ३७॥ धर्मार्थमेतानिकृतानिपुंसांदद्युर्दिवौकस्त्वविमुक्तसि

ष्टीः॥ अत्रापिपूज्यत्वमशेषलोकेतेजःशरीरेविचरन्विभाति॥ ३८॥ यस्यास्तिभीतिः
पुरुषस्यपापाद्विच्छेत्तुकर्तुंक्षयमेनसांयः ॥ प्रेत्यव्रतंचव्रतदानजाप्यंप्रोद्दिष्टमेतन्नत
दन्यदस्ति॥ ३९॥ वदंतिदानंमुनयःप्रधानंकलौयुगेनान्यदिहास्तिकिंचित्॥ विशो
धनंस्वर्ग्यमिहापिपूज्यंवदामितस्माद्थदानधर्मान्॥ ४०॥ ॥ इतिबृहत्पाराश
रीयेधर्मशास्त्रेसुव्रतप्रोक्तसंहितायामैंदवादिव्रतनिर्णयोनामसप्तमोऽध्यायः॥ ७॥
॥ दानानिविधिनासार्धंजगौयानिपराशरः ॥ व्यासस्यतानिवक्ष्यामिश्रूयतांद्विज
सत्तमाः॥ १॥ दानेनप्राप्यतेस्वर्गःसुखंदानेनलभ्यते॥ इहामुत्रचदानेनपूज्योभव
तिमानवः॥ २॥ नदानात्परमोधर्मस्त्रिषुलोकेषुविद्यते ॥ तस्माद्दानंप्रदातव्यंयथा
शक्त्यासदानरैः॥ ३॥ मुमुक्षवोपियोगीशाभिक्षामात्रोपजीविनः॥ तोयमन्नंचवां

छंतिकिंपुनःसानुरागिणः ॥ ४ ॥ सर्वोपस्करसंयुक्तंगृहंचगृहमातृकं॥वृषद्वियुक्तंसीरं
चवृषमेकंतथैवच ॥ ५ ॥ गृहचग्यायाःप्रदानंचधेनुदानमथापरं॥द्विमुखींसौरभेयीं
चतिलधेनुमतःपरं ॥ ६ ॥ घृतधेनुंपयोधेनुंहेमधेनुंसुविस्तरं ॥ कृष्णाजिनप्रदानंच
वाजिस्यंदनमाहसः ॥ ७ ॥ एकवाजिप्रदानंचतथातस्यपरिग्रहः ॥ सुखासना
दियानानिहस्तिरथंतथागजं ॥ ८ ॥ गजदानंचवक्ष्यामिकन्यादानफलंयथा ॥ भू
मिदानफलंवक्ष्येतुलांपुरुषमेवच ॥ ९ ॥ हेमरूप्यप्रदानंचनाणकादिसमन्वितं ॥
त्रपुसीसकताम्रादिसर्वधातुप्रदानवत् ॥१०॥नक्षत्रतिथियोगेषुयद्यद्दानस्ययत्फलं॥
विद्यादानफलंतस्यप्राणदानस्ययत्फलं ॥ ११ ॥ अभयादिकदानानिप्रातिग्रहेयथा
विधि ॥ इष्टापूर्तौफलोपेतौसर्वैविस्तरतोमया ॥ १२ ॥ शक्तिसूनोःश्रुतंपूर्वंकथया

मिक्रमाच्छृणु ॥ गोभूहेमादिदानानांसर्वेषामप्यनुत्तमं॥ अन्नदानमपेक्षंतेसर्वेअपिदि
वौकसः ॥ १३ ॥ अन्नार्थंमातरिश्वायमन्नार्थंचतथानलः ॥ अन्नार्थंसवितादेवोवाति
ज्वलतिभासते ॥ १४ ॥ अन्नकामःससर्जेदंविधिरप्यखिलंजगत् ॥ अन्नात्परतरं
तत्त्वंनभूतंनभविष्यति ॥ १५ ॥ दद्याद्योहरहस्तस्मादन्नंविप्रायमानवः ॥ शृतंवाय
दिवाचामंसस्वर्गेसुखमेधते ॥ १६ ॥ शोभनान्नाभृतान्कुंभान्पक्वान्नपरिपूरितान् ॥ अ
पूपैर्मोदकाद्यैर्वादलादिविसुखंवसेत् ॥ १७ ॥ मणिकंकलशान्वापियोभावयतिशक्ति
तः ॥ सुशुभाद्भिर्द्विजौकस्सुसपूर्णाशोदिवंव्रजेत् ॥ १८ ॥ योद्विजान्पाययेत्तोयमन्या
नपिपिपासुकान् ॥ प्रपाश्चभावयेद्ग्रीष्मेदेवलोकमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥ खट्वांतृणा
दिकंदद्याद्वर्षासुचप्रतिश्रयं ॥ पादाभ्यंगंतथैवैधःशीतेचावरणानिच ॥ २० ॥ उपा

न्त्पादुकेचैवददत्कामानवाप्नुयात् ॥ सप्तधान्यसमायुक्तंसर्वस्नेहसमन्वितं ॥ २१ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तंसर्वालंकारभूषितं ॥ हिरण्यगोवृषाश्वैश्वतूलशय्योपधानकैः॥२२
वारस्त्रीभूषणैर्युक्तंसकांस्यताम्रभाजनं ॥ षट्धान्यादिसमायुक्तंददत्पात्रायमानवः॥
॥ २३ ॥ पक्वेष्टकचितंकृत्वासर्वलक्षणसंयुतं ॥ मृन्मयंवातथावेश्मकृत्वावाश्ममयंत
था ॥ दत्वास्थानमवाप्नोतिप्राजापत्यमसंशयं ॥ २४ ॥ प्राकारायत्रसौवर्णागृहाण्यु
च्चैस्तराणिच ॥ माणिक्यगारुडैर्वज्रैर्मौक्तिकैर्भूषितानिच ॥ २५ ॥ देवकन्यासहस्रे
णसंवृतोगीतनृत्यकैः ॥ सेव्यमानोमरुत्संघैर्वेधसासहसंवसेत् ॥ २६ ॥ अनड्वा
हौचधूर्वाहौबलवंतौसुलक्षणौ ॥ तरुणौसुविषाणौचघंटाभरणभूषितौ ॥ २७ ॥ अ
दुष्टावेककर्णौचसशिरौदक्षिणान्वितौ ॥ आहूययोद्विजाऽयायभक्त्यादद्यात्तुमानवः

॥ २८ ॥ सोनडुद्रोमतुल्यानिस्वर्गेवर्षाणितिष्ठति ॥ अप्सरोभिर्वृतोनित्यंसेव्यमा
नःसुरासुरैः ॥ २९ ॥ एकोपिहिवृषोदेयोधूर्वहःशुभलक्षणः ॥ अरोगश्चापरिक्लिष्टो
यस्मात्सदशगोसमः ॥ ३० ॥ एकेनदत्तेनवृषेणयस्माद्भवंतिदत्तादशसौरभेय्यः ॥
माहेय्यपीयंधरणीसमानातस्माद्वृषात्पूज्यतमोस्तिकोन्यः ॥ ३१ ॥ गृष्टिदानंप्रवक्ष्या
मियथादेयंद्विजोत्तमे ॥ योविधिर्दक्षिणायाश्चतथासर्वंनिबोधत ॥ ३२ ॥ एकरात्रो
षितःस्नातोगोदातापंचगव्यपः ॥ पंचामृतेनसंस्नाप्यसंपूज्यगरुडध्वजं ॥ ३३ ॥
सवस्त्रांवत्ससंयुक्तांसितयज्ञोपवीतिनीं॥सुविषाणांसुरूपांचशुभलक्षणसंयुतां ॥३४॥
हेमकल्पितशृंगांचसुरूप्यचरणाग्रकां ॥ पयस्विनींसुशीलांचहिरण्योपरिसंस्थितां
॥ ३५ ॥ हिरण्यंवाचयित्वाग्रेसद्विजायोपपादयेत् ॥ प्रत्यङ्मुखायविप्रायगृष्टिंच

तामुदङ्मुखीं ॥ ३६॥ त्वमिमांप्रतिगृण्हीष्वप्रीतोस्तुकेशवोनया ॥ इतिदत्वोदकंहस्ते
पदान्यष्टौविसर्जयेत् ॥ ३७॥ आवर्तेततःपश्चात्प्रणम्यशिरसाद्विजं ॥ अनेनवि
धिनाधेनुंयोविप्रायप्रयच्छति ॥ ३८॥ सविष्णुप्रीणनाद्यातिविष्णुलोकमसंशयं ॥
आत्मनःपुरुषान्सप्तप्रागधस्ताच्चसप्तवै ॥ ३९ ॥ आत्मानंसप्तजन्मोत्थात्पातकान्मो
चयेन्नरः ॥ पदेपदेसवत्सायाधेनोःप्राप्नोतिमानवः ॥ फलंयज्ञसहस्रस्यश्रुत्वाचैवं
पराशरात् ॥ ४० ॥ सर्वकामसमृद्धात्मासर्वलोकेषुपूजितः ॥ नाम्नाप्यघौघहंताच
यावदिंद्राश्चतुर्दश ॥ ४१ ॥ इक्ष्वाकुभिश्चयदुभिरन्यैश्चबहुभिर्नृपैः ॥ यैरेवंगौःप्रद
त्तावैतएवंत्रिदिवंययुः ॥ ४२ ॥ पश्यंतिदीयमानायेयेभवंत्यनुमोदकाः ॥ तेपिपापा
द्विनिर्मुक्ताविष्णुलोकमवाप्नुयुः ॥ ४३ ॥ ॥ अथउभयतोमुखीदानं ॥ ॥ पादह्न

यंमुखंयोन्यांप्रसुवंत्याः प्रदृश्यते ॥ तदासाद्विमुखीज्ञेयाभूगौर्यावन्नसूयते ॥ ४४ ॥
क्षोणीतुल्यातदासागौः सर्वैरुक्तामुनीश्वरैः ॥ सापिप्राग्विधिनादेयासकांस्यदोहिनी
द्विजाः ॥ ४५ ॥ एकत्रपृथिवीसर्वासशैलवनकानना ॥ तस्यागौर्ज्यायसीसाक्षादेक
त्रोभयतोमुखी ॥ ४६ ॥ गोर्वत्सस्यतुलोमानियावत्संख्यानिसंतिहि ॥ तावत्संख्या
निवर्षाणिब्रह्मलोकेमहीयते ॥ ४७ ॥ अरोगामपरिक्लिष्टांधेनुंवागामथापिवा ॥ द
त्वास्वर्गमवाप्नोतियावदाभूतसंक्षयं ॥ ४८ ॥ तिलधेनुंप्रवक्ष्यामिप्रीणनायहरेरि
मां ॥ ययातुष्यतिगोविंदस्तिलधेन्वाप्रदत्तया ॥ ४९ ॥ ब्रह्मादिवर्णहागोघ्नःपितृ
मातृसुहृद्वधात् ॥ अग्निदोगुरुहाचैवतथैवगुरुतल्पगः ॥ ५० ॥ सर्वपापसमायुक्तो
युक्तोयश्चोपपातकैः ॥ सर्वैःपापैःप्रमुच्येततिलधेन्वाप्रदत्तया ॥ ५१ ॥ अनुलिप्ते

महीपृष्ठेवस्त्राजिनसमावृते ॥ धर्मज्ञाःकेचिदिच्छंतिकुतपेचतिलास्तृते ॥ ५२ ॥
आस्तीर्यत्वाविकंभूमौतत्रकृष्णाजिनंपुनः ॥ तिलांस्तुप्रक्षिपेत्कृष्णांस्तत्राढकचतुष्ट
यम् ॥ ५३ ॥ कुर्यादुत्तरतोऽभ्यर्णेआढकेनतुवत्सकम् ॥ सर्वैरत्नैरलंकुर्यात्सौरभे
यींसवत्सकाम् ॥ ५४ ॥ आस्यंगुडमयंतस्याःसास्नासूत्रमयीतथा ॥ ताम्रपृष्ठेक्षुपा
दाचकार्यामुक्ताफलेक्षणा ॥ ५५ ॥ प्रशस्तपत्रश्रवणाफलदंतवतीतथा ॥ शुभस्रङ्म
यलांगूलानवनीतस्तनान्विता ॥ ५६ ॥ नारंगैर्बीजपूरैश्चतथावैनारिकेलकैः ॥ बद
राम्रकपित्थैश्चमणिमुक्ताफलार्चिता ॥ ५७ ॥ सितवस्त्रयुगच्छन्नाशतपत्रप्रपूजिता ॥
धेनुमीदृग्विधांकृत्वाश्रद्धयापरयान्वितः ॥ ५८ ॥ कांस्योपदोहनांदद्यात्केशवःप्रीय
तामिति ॥ कुर्यात्त्वग्रपृष्टिवद्विद्वानिमामप्युत्तरामुखीम् ॥ ५९ ॥ सम्यगुच्चार्यविधिना

कस्तैतेनद्विजोत्तमाः ॥ सर्वपापैःस्वयंमुक्तःपितरंचपितामहम् ॥ ६० ॥ प्रपितामहंतथा
पूर्वपुरुषाणांचतुष्टयम् ॥ पुत्रपौत्रमधस्ताच्चतेषांचैवचतुष्टयम् ॥ ६१ ॥ द्विजेंद्रास्ता
रयत्येतांस्तिलधेनुप्रदोनरः ॥ यश्चगृण्हातिविधिवत्पुरुषान्सोपितावतः ॥ ६२ ॥ च
तुर्दशतथायेचददतश्चानुमोदकाः ॥ दीयमानांचपश्यंतितिलधेनुंचयेनराः ॥ ६३ ॥ प्र
योगमपिशृण्वंतिपठ्यमानंचमानवाः ॥ तेप्यशेषविनिर्मुक्ताविष्णुलोकंप्रयांतिवै ॥
॥ ६४ ॥ प्रशांतायसुशीलायकृशायामत्सरायच ॥ तिलधेनुंनरोदद्याद्वेदस्नातायसीद
ते ॥ ६५ ॥ त्रिरात्रंसतिलाहारस्तिलधेनुंददातियः ॥ एकरात्रंपुनर्भक्त्यातिलानत्ति
प्रयत्नतः ॥ ६६ ॥ दातुर्विशुद्धपापस्यतस्यपुण्यवतोद्विजः ॥ चांद्रायणादप्यधिकंश
स्तंतत्तिलभक्षणम् ॥ ६७ ॥ एवंप्रतिग्रहीतापिदत्तवान्विधिनाद्विजः ॥ सतारयतिदा

तारमात्मानंचनसंशयः ॥ ६८ ॥ प्रतिग्रहसुदीप्ताग्नौदग्धविप्रमुखेरिताः ॥ नस्फुरंतीह
तन्मंत्राजपहोमादिकेषुच ॥ ६९ ॥ नदानंदीयतेतस्मैनतंकर्मणियोजयेत् ॥ निष्फलं
तत्कृतंकर्ममृतस्यौषधदानवत् ॥ ७० ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिघृतधेनुमपिद्विजाः ॥ ये
नसाविधिनादेयातंप्रवक्ष्याम्यशेषतः ॥ ७१ ॥ वदामिधेनुंघृतपूरकल्पांविधिंचवस्तू
निचयैःप्रकल्प्य ॥ तस्याःप्रदानेनफलंचयत्स्यात्क्रियांचपात्रंत्वनुपर्वयच्च ॥ ७२ ॥ गो
क्षीरसर्पिर्मधुखंडदध्नासंस्नाप्यविष्णुंशुभवारिणाच ॥ संपूज्यपुष्पैश्चविलिप्यगंधैर्द
द्यान्निवेद्यंचसधूपदीपम् ॥ ७३ ॥ घृतंचवह्निर्घृतमेवसोमोघृतंचसूर्योघृतमेववारि ॥
तस्मात्प्रदद्याद्घृतमेवविद्वान्घृतेप्रदत्तेसकलंप्रदत्तम् ॥ ७४ ॥ घृतेनगव्येनतुपूर्णकुं
भःप्रकल्प्यतेगौःकरकश्चवत्सः ॥ हिरण्यगर्भांमणिरत्नशोभांकुर्याच्चकर्पूरसुचारुना

साम् ॥ ७५ ॥ शृंगेचकृष्णागुरुदारुणश्चसावणनत्रपटसूत्रसास्ना ॥ क्षामंचपुच्छंगुड
दुग्धवक्त्रंजिव्हाचतस्यावरशर्करायाः॥७६॥ द्राक्षोत्ततीसखर्जूरैरन्यैःस्वादुफलैरपि॥
उरस्यास्तत्रकर्तव्यास्ताम्रंपृष्ठंचधीमता॥७७॥ इक्षुयष्टिमयाःपादाःशफारौप्यमया
स्तथा ॥ धान्यैश्चसप्तभिःपार्श्वेलोमानिसितसर्षपैः ॥ ७८ ॥ कांस्यदोहाप्रकर्तव्यासि
तवस्त्रावृतातथा ॥ सितच्छत्रसमायुक्तासितचामरभूषिता ॥ ७९ ॥ वत्सस्यकुर्यादि
तिभूषणानिप्रोक्तानिसर्वाण्यपियानिधेनोः ॥ अंगानिसर्वाणिचतद्वदस्यछत्रंचवस्त्रा
णितथैवविप्राः ॥ ८० ॥ गृहाणचैनांममपापहत्यैदुस्तारसंसारपयोधिपोतः ॥ सं
सारतारोभवभूमिदेवस्वर्गप्रदानक्षमविप्रराज ॥ ८१ ॥ विष्णुःसुरेशोवृतरश्मिरस्या
दानेनतुष्टास्तुवरंकिरंतु ॥ व्याहृत्यचैतद्द्विजहस्ततोयंदत्वाक्षमस्वेतिचवाग्विधेया ॥

॥ ८२ ॥ दत्तंद्विजेनात्रचपूर्वमुक्तंसंप्राश्यसर्पिर्व्रतमात्मशुद्ध्यै ॥ कार्यंप्रमुक्तोखिलकि
ल्बिषैःसप्राप्नोतिकामान्घृतदुग्धमिश्रान् ॥८३॥घृतक्षीरवहानद्योयत्रपायसकर्दमाः॥
तेषुलोकेषुविप्रेशसपुण्येषूपजायते ॥ ८४ ॥ पितुरूर्ध्वंचयेसप्तपुरुषास्तस्ययेप्यधः ॥
तेषुतान्द्विजलोकेषुसनयेन्न्यस्तकिल्बिषः ॥ ८५ ॥ सकामानामियंव्युष्टिःकथितातव
सुव्रत ॥ विष्णुलोकेनरायांतिसकामाघृतधेनुदाः ॥ ८६ ॥ जलधेनुंप्रवक्ष्यामिप्रीत
येदत्तयायथा ॥ देवदेवोहृषीकेशःसर्वेशःसर्वभावनः ॥ ८७ ॥ जलकुंभंद्विजश्रेष्ठसुव
र्णरजतस्थितम् ॥ सरत्नगर्भंसर्वैस्तुग्राम्यैर्धान्यैःसमन्वितं ॥ ८८ ॥ सितवस्त्रयुग
च्छन्नंदूर्वापल्लवशोभितम् ॥ कुष्टमांसीमुरोशीरवालकामलकैर्युतम् ॥ ८९ ॥ प्रियंगु
पत्रसंयुक्तंसितयज्ञोपवीतिनम् ॥ सोपानहंचसच्छत्रंदर्भविष्टरसंस्थितम् ॥ ९० ॥

चतुर्भिःसघृतैःपात्रैःस्तिलपूर्णैश्चतुर्दश ॥ स्थागतंदाधपात्रेणघृतक्षाद्रवतामुख ॥ ७
पोषितःसमभ्यर्च्यवासुदेवंसुरेश्वरम् ॥ ९१ ॥ पुष्पधूपोपहारैश्चयथाविभवसंभवम् ॥
तास्मिन्कुंभेलिखेद्धेनुंसवत्सांयक्षकर्दमैः ॥ ९२ ॥ प्रतिष्ठांतत्रकुर्वीतमंत्रैर्वेदचतुष्टयैः॥
कल्पयेज्जलधेनुंतांसमभ्यर्च्यजनार्दनम् ॥ ९३ ॥ पूजयेद्वत्सकंतद्वत्कृतंजलमयंबुधः॥
अत्रोचुरपरेकेचित्पूजयेद्घृतनिर्मिताम् ॥ ९४ ॥ पंचांशेनतुकुंभस्यचतुर्थांशेनवापरे॥
एवंसंपूज्यगोविंदंजलधेनुंसवत्सकाम् ॥ ९५ ॥ सितवस्त्रधरःशांतोवीतरागोविमत्स
रः ॥ दद्याद्विप्रायतांविप्राःप्रीतयेजलशायिनः ॥ ९६ ॥ जलशायीजगद्योनिःप्रीयतां
केशवोमम ॥ इतिचोच्चार्यविप्रेंद्राविप्रायप्रतिपादयेत् ॥ ९७ ॥ अपक्काशनिनाभा
व्यमहोरात्रमतःपरम् ॥ अनेनविधिनादत्वाजलधेनुंद्विजोत्तमाः ॥ ९८ ॥ सर्वाल्हाद

मवाप्नोतियद्यद्ध्यायतिमानवः ॥ शरीरारोग्यदीर्घायुःप्रशस्यसर्वकामुकः ॥ ९९ ॥ नृ
णांभवतिदत्तायांजलधेनौनसंशयः ॥ तेपिदानंविनायांतिविष्णुलोकमसंशयम् ॥
॥ १०० ॥ हेमाज्यांबुतिलैर्विद्वन्धेनुर्यद्यपिकल्पिता ॥ तथापितेचभक्ताःस्युर्धर्मशास्त्रम
नाकृताः ॥ १ ॥ भक्षणीयंचयद्वस्तुधेन्वंगेषुप्रकल्पितम् ॥ तत्साद्दश्यंतदाश्येतिवेदमं
त्रैःप्रतिष्ठितम् ॥ २ ॥ पुनःसंवृतमंत्रेषुतदाकुंचनमुद्रया ॥ कृतेविसर्जनेतेषांवस्तुरूपं
पुनर्भवेत् ॥ ३ ॥ अथान्यत्संप्रवक्ष्यामिदानानामुत्तमंपरम् ॥ यद्दत्वामानवायांतिसा
युज्यंपरवेधसः ॥ ४ ॥ धेनुर्देयासुवर्णस्यकारयित्वाद्विजातये ॥ यांदत्वाप्राङ्महीपा
लाब्रह्मणःसदनंगताः ॥ ५ ॥ साचतुर्भिस्त्रिभिर्वापिशुद्धवर्णपलैर्द्विजाः ॥ पलाभ्या
मपिचद्वाभ्यांपलेनैकेनवापुनः ॥ ६ ॥ हीनानैवप्रकर्तव्यासत्यांसंपदिसद्विजाः ॥

सतिवित्तेतुहीनंयद्दातुर्नाशयतेफलम् ॥ ७ ॥ चतुर्थांशेनधेन्वास्तुहैमंवत्संप्रकल्प
येत् ॥ सर्वरत्नैरलंकुर्याद्वक्ष्यमाणक्रमेणतु. ॥ ८ ॥ वत्सकंराजतंकुर्याद्ब्रूयुरन्येविप
श्चितः ॥ अलंकाराश्चसर्वेपिगोवद्रत्नैःप्रकल्पिताः ॥ ९ ॥ सकाशाद्वासुदेवस्ययां
शुश्रावयुधिष्ठिरः ॥ दत्वाप्राप्तोहरेर्लोकंसाःमयेयमुदीरिता ॥ १० ॥ मुक्ताफलश
फाकार्याप्रवालकविषाणिका ॥ पद्मरागाक्षियुग्माचघृतपात्रस्तनान्विता ॥ ११ ॥
कर्पूरागुरुनासावाशर्करामयजिह्विका॥मृष्टान्नमुखसंयुक्ताशंखशृंगांतरामता॥१२॥
जातिशुक्तिललाटाचद्राक्षादिरदनास्मृता ॥ सुपद्मयुग्मपार्श्वासाक्षौमसास्नावतीत
था ॥ १३ ॥ इक्ष्वंघ्रिर्गुडजानुश्चपंचगव्यगुदास्मृता ॥ नालिकेरैश्चकर्तव्यौकर्णौ
पृष्ठंचकांस्यकं ॥ १४ ॥ सपट्टसूत्रलांगूलासप्तधान्यसमन्विता ॥ सुवर्णधेनुमार्या

यविप्रायप्रतिपादयेत् ॥ १५ ॥ अश्वमेधसहस्रस्यदत्वाफलमवाप्नुयात् ॥ कुला
नांद्विसहस्रंतुस्वर्गमायातिनिश्चितं ॥ १६ ॥ किमन्यैर्बहुभिर्दानैरलंहेमगवाऽनया॥
हेमधेनुप्रदानेनकृतार्थोजायतेनरः ॥ १७ ॥ हिरण्यगर्भोभगवान्प्रीयतामितिकीर्त
येत् ॥ उपवासविशुद्धात्मादद्यात्सोमरविग्रहे ॥ १८॥ दीयमानांचपश्यंतियेनराहे
मगामिमां ॥ पठ्यमानांचशृण्वंतितेपियांतित्रिविष्टपं ॥ १९ ॥ यत्रास्तेलिखितागेहे
सुवर्णधेनुसंततिः ॥ रक्षोभूतपिशाचाद्यास्ततोनश्यंतिदूरतः ॥ १२० ॥ एतामयोक्ता
स्तववत्ससर्वागृष्टयादिकाविस्तरतश्चगावः ॥ इक्ष्वाकुवैन्यप्रभृतिक्षितीशाजग्मुर्दि
वंयांविधिवत्प्रदाय ॥ २१ ॥ ॥ इतिसुवर्णधेनुदानं ॥ ॥ अथकृष्णाजिनस्यापिव
क्ष्येदानविधिंशुभं ॥ प्रमाणंचविधेर्यस्ययस्मैविप्रायदीयते ॥ २२ ॥ वैशाख्यांपूर्णि

मायांचकार्तिक्यामपिसत्तमाः ॥ एतयोस्तत्प्रदातव्यंरविसोमग्रहेपिवा ॥ २३ ॥ अ
छिद्रमच्छिद्रमलोमकंचसघ्राणरंध्रंसशफंसशेफं ॥सांडप्रदेशंसविषाणवक्रंशस्तंप्रदा
नेअसिमृक्षचर्म ॥ २४ ॥ एवमेतद्विधंचर्मगृहीत्वाद्विजपावनाः॥ कल्पयेद्वत्सतद्वच्चहेम
शृंगादिकंतथा ॥ २५ ॥ शृंगेहेममयेतस्यशफाश्चरजतस्यच ॥ मुक्ताफलैश्चलांगू
लंकुर्याच्छाद्यविवर्जितः ॥ २६ ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेप्रास्तृतेकुतपांशुके ॥ तत्रप्र
सारयेन्मार्गंतिलैस्तदथपूरयेत् ॥ २७ ॥ वदंतितद्विदःसर्वेचतुर्द्रोणैस्तुपूरयेत् ॥ पुं
सोनाभिप्रमाणंतुराशिंकुर्यात्परेविदुः ॥ २८ ॥ दातृमात्रंवदंत्यन्येराशिंकुर्यादिति
द्विजाः ॥ तिलैश्चपूरयेत्पश्चादजिनंचसमंततः ॥ २९ ॥ हेमनाभंचतत्कुर्याद्धेम्नाकर्षे
णसत्तमाः ॥ शक्त्यावापिप्रकर्तव्यंमनःशुद्धिर्यथाभवेत् ॥ १३० ॥ सौवर्णक्षीरपूर्णंच

१ [मृगस्येदमार्गंचर्म]

पात्रंप्राच्यांनिधापयेत् ॥ राजतंदधिपूर्णंचन्यसेद्दक्षिणतोद्विजाः ॥ ३१ ॥ ताम्र
माज्यभृतंपात्रंपश्चिमायांदिशिस्मृतं ॥ क्षौद्रपूर्णंतथाकांस्यमुत्तरस्यांक्रमेणतु॥३२॥
शक्त्यावापिप्रकर्तव्यंवित्तशाठ्यंनकारयेत् ॥ दद्याद्वेदविदेचैतद्ब्राह्मणायाहिताग्नये ॥
॥ ३३ ॥ परिधाप्याहतेवस्त्रेअलंकृत्यचभूषणैः ॥ मार्गेतच्चापिवासोभिःसमाच्छाद्य
समंततः ॥ ३४ ॥ प्रतिदिशंतुमार्गस्यसवस्त्रवत्सभूषणाः ॥ चतस्रोगृष्टयःकार्या
इत्यन्येतद्विदोऽविदुः ॥ ३५ ॥ वदंतिमुनयोगाथांमार्गमाहात्म्यवेदिनः ॥ नानाविधा
श्चविद्वांसःपुराणार्थविदोपरे ॥ ३६ ॥ यस्तुकृष्णाजिनंदद्यात्सखुरंशृंगसंयुतं ॥ ति
लैःप्रच्छाद्यवासोभिःसर्वरत्नैरलंकृतं ॥ ३७ ॥ ससमुद्रगृहीतेनसशैलवनकानना ॥
चतुरस्राभवेद्दत्तापृथिवीनात्रसंशयः ॥ ३८ ॥ कृष्णाजिनेतिलान्कृत्वाहिरण्यंमधुसर्पि

षी ॥ ददातियस्तुविप्रायसवैतरतिदुष्कृतं ॥३९॥ यःकृष्णाजिनमास्तीर्यहेमरत्नयुतै
स्तिलैः ॥ वस्त्रावृतंसोपवासोविष्णोरायतनेतथा ॥ १४०॥ वैशाख्यांपौर्णमास्यांचका
र्तिक्यांवासमाहितः ॥ दद्याद्विप्रेतपोयुक्तेसद्वृत्तेचयतेंद्रिये ॥ ४१ ॥ आहिताग्नौस
संतानेचर्मतद्भूरिदक्षिणं ॥ यावंत्यजिनलोमानितिलावस्त्रस्यतंतवः ॥ ४२ ॥ तावंत्य
ब्दसहस्राणिदाताविष्णुपुरेवसेत् ॥ विशेषमपरेब्रूयुर्विषुवायनयोर्द्वयोः ॥ तदव्रणं
बहिर्लोमप्राग्ग्रीवंचप्रसारयेत् ॥ ४३ ॥ चतसृषुतथादिक्षुसुवर्णरजतानिच ॥ विधा
यशक्त्यापात्राणिघृताद्यैःपूरितानिच ॥ ४४ ॥ तस्यपश्चात्समिद्धाग्निंपरिसमूह्यतंपु
नः ॥ पर्युक्ष्यचपरिस्तीर्यमहाव्याहृतिभिस्ततः ॥ ४५ ॥ तत्रसाज्यांस्तिलान्हुत्वा
विप्रायप्रतिपादयेत् ॥ नाभिस्पृशन्नदीतोयेमार्गंगृण्हाम्यहंविदं ॥ ४६ ॥ धीमान्द

द्याद्द्विजेंद्रायवाचयित्वाप्रतिग्रहं ॥ पश्चाद्धस्तोदकंदद्यादेषाप्रतिग्रहस्थितिः ॥ ४७॥
यमगीतामथोगाथामुदाहरंतितद्विदः ॥ दातॄणांसत्तमानांचविशेषप्रतिपत्तये ॥४८॥
गोभूहिरण्यसंयुक्तंमार्गमेकंददातियः ॥ ससर्वपापकर्मापिसायुज्यंब्रह्मणोव्रजेत् ॥
॥ ४९ ॥ प्रोक्तेनचैतेनमुनीशमार्गंदद्याद्द्विजेंद्रेविधिनाप्रयुक्तं ॥ पापानिहत्वासपुरा
तनानिप्रयातिवेधोवपुषीवयोगी ॥१५०॥ सुखासनंचयोदद्याद्विमानाख्यमनुत्तमं ॥
देवयानैर्दिवंयातिस्तूयमानःसुरारैः ॥ ५१ ॥ योरथंहयसंयुक्तंहेमपुष्पैरलंकृतं ॥ कृ
तरज्जुंचपट्टाद्यैर्नेत्रपट्टैःकृतैरपि ॥ ५२ ॥ तत्सर्वंस्थगितंवस्त्रैःपट्टैःपट्टालिकैःशुभैः ॥ मु
क्ताफलैस्तथानेकैर्मणिभिश्चोपशोभितं ॥ ५३ ॥ हयौचरुचिरैर्वस्त्रैर्भूषितावत्यलंकृ
तैः ॥ तौभूषणैरलंकृत्यमुखयंत्राभिशोभितौ ॥ ५४ ॥ सपर्याणौकशायुक्तौग्रीवाभ

रणभूषितौ ॥ शुभलक्षणसंयुक्तौतरुणौतत्रयोजयेत् ॥ ५५ ॥ रविसोमग्रहेदद्या
च्छुभेवान्यत्रपर्वणि ॥ प्रदद्याद्योद्विजाग्र्यायसप्राप्नोत्यर्कलोकतां ॥ ५६ ॥ वसेद्व
र्षसमस्तत्रसेव्यमानःसदैवतैः ॥ एकंवापिहयंदत्वासर्वालंकारभूषितं ॥ सुलक्षणंयुवा
नंचसोश्वलोकमवाप्नुयात् ॥ ५७ ॥ प्रदद्याद्योरथंरम्यंहेमरत्नविभूषितं ॥ दिव्यवस्त्र
परिच्छन्नंनेत्रपट्टादिभिःशुभैः ॥ ५८ ॥ सौवर्णैरर्धचंद्रैश्चराजतैर्वापिभूषितं ॥ शुभै
र्मुक्ताफलैरम्यैर्नीलवज्रादिभिस्तथा ॥ ५९ ॥ गजौसुलक्षणोपेतौसुशीलौनिरुजाव
पि ॥ शुभदंतौसुरूपौचहेमालंकारधारिणौ ॥ २६० ॥ दिव्यवस्त्रैःपरिच्छन्नौकर्ण
शंखावलंवितौ ॥ पट्टनेत्रादिकक्षौतौविशिष्टमणिमंडितौ ॥ ६१ ॥ ईदृक्रथंचसंयु
ज्यपताकादिविभूषितं ॥ शोभितंपुष्पमालाभिःशंखदुंदुभिनिःस्वनैः ॥ ६२ ॥ चतु

बृ.पा.
१२९

वेदायविप्रायत्रिवेदायाथवापुनः ॥ शुचयेवाद्विवेदायश्रोत्रियायकृतेष्टये ॥ ६३ ॥ अ० ८
अलंकृत्यसमालभ्यपरिधाप्यसुवाससी ॥ तस्यहस्तोदकंदद्यात्प्रीयतांकेशवस्त्विति
॥ ६४ ॥ एवंहस्तिरथंदद्यात्समभ्यर्च्यद्विजातये ॥ निहत्यसर्वपापानिविष्णुलोकं
सगच्छति ॥ ६५ ॥ वसेच्चतुर्भुजस्तत्रसेव्यमानश्चतुर्भुजैः ॥ अनंतंकालमातिष्ठेच्छं
खचक्रगदाधरः ॥ ६६ ॥ पश्यंतिसरथंयेतुदीयमानंनराद्विजाः ॥ तेपिविष्णुपुरंया
तिवासिष्ठजवचोयथा ॥ ६७ ॥ एकंवापिहियोदद्याद्धस्तिनंसविभूषणं ॥ सवस्त्रंहे
मरदंनंखैरजतकल्पितैः ॥ ६८ ॥ मणिमुक्ताफलैर्युक्तंसुवर्णरजतान्वितं ॥ पूर्वोक्ताय
तुविप्रायचतुर्वेदायवाद्विजाः ॥ ६९ ॥ योदद्याद्विधिवत्सोपिसदाविष्णुपुरंवसेत् ॥
विधिवद्यश्चगृण्हातिसर्वमेवप्रतिग्रहं ॥ १७० ॥ दातृलोकमवाप्नोतिपराशरवचो १२९

यथा ॥ अलंकृत्यतुयःकन्यांब्राह्मोद्वाहंनयच्छति ॥ ७१ ॥ अन्योद्वाहेनकेनापिगज
दानशतंलभेत् ॥ गजदानस्ययत्पुण्यंतस्माच्छतगुणंफलं ॥ ७२ ॥ कन्यादाविधि
वत्सर्वंप्राप्नुवंतिनसंशयं ॥ पुत्रदानंचवांच्छंतिकेचिद्वत्समनीषिणः ॥ कन्यादानात्प
रंब्रूयुःपुत्रदानंशतोत्तरं ॥ ७३ ॥ भूमिंसस्यवतींदद्याद्यस्तुविप्रायमानवः ॥ समूल
शूकतुल्यानिविष्णुलोकेसदावसेत् ॥ ७४ ॥ दशहस्तैर्भवेद्वंशश्चतुर्भिस्तैस्तुविस्तरे
दैर्घ्येपिदशभिर्वंशैर्गोचर्मपरिकीर्तितं ॥ ७५ ॥ अपिगोचर्ममात्रेणभूमिंदद्याद्विजात
ये ॥ विष्णुलोकमवाप्नोतिकेचिदाहुर्मनीषिणः ॥ ७६ ॥ षड्भिस्तुसहितान्विप्रवं
शानुभयतोदश ॥ तानेवद्विगुणानाहुरितिकेचिन्निवर्तनं ॥ ७७ ॥ दंडानांपंचहस्ता
नांचत्वारिंशद्दशाहता ॥ पंचभिर्गुणितासानुकैरप्युक्तंनिवर्तनं ॥ ७८ ॥ ॥ बालवत्स

कधेनूनांसहस्त्रंयत्रतिष्ठति ॥ तद्वैनिवर्तनंप्राहुरितिकेचिन्मनीषिणः ॥ ७९ ॥ ताम्र
पत्रेपिपट्टेवालेखयित्वाचशासनं ॥ ग्रामंविप्राययोदद्याद्दशसीरक्षितिंपुनः ॥१८० ॥
सीरस्यैकस्यवादद्यात्तस्यपुण्यंकिमुच्यते ॥ भूपांसुकणिकातुल्याःसमाविष्णुपुरंवसे
त् ॥८१॥भूमिदानात्परोधर्मस्त्रैलोक्येपिनविद्यते ॥ पादैकमात्रदानेनयस्याविष्णुपुरे
स्थितिः ॥ ८२ ॥ तस्यदानात्परोधर्मस्तद्धृतेपातकंपरं ॥ तस्मात्तांयत्नतोदद्याद्धरणंच
विवर्जयेत् ॥ ८३ ॥ इहैवभूमिदानस्यप्रत्यक्षंचिन्हमिक्ष्यते ॥ क्षितिदःस्वर्गतोभ्रष्टः
क्षितिनाथःपुनर्भवेत् ॥ ८४ ॥ भुनक्तिचपुनर्भोगान्यथादिवितथाभुवि ॥ गजैरश्वै
र्युक्तोहेमरत्नविभूषितः ॥ ८५ ॥ वारस्त्रीगणसंसेव्यस्तूयमानश्चबंदिभिः ॥ छत्रा
कारसंयुक्तोगीतवाद्योत्सवादिभिः ॥ ८६ ॥ इत्यादिभूमिदानस्यचिन्हंतेवत्सकी

र्तितं ॥ वित्तेनापिहियःक्रीत्वाभूमिंविप्राययच्छति ॥ ८७ ॥ यावत्तिष्ठतिसाभूमिःस
सस्वर्गेतावदेधते॥गृहभूमिंचयोदद्याद्दद्यादाश्रममात्रकं ॥ गृहोपकरणंदद्याद्गृहदान
फलंलभेत् ॥ ८८ ॥ हस्तमात्रांचयोदद्याद्भूमिंविप्रायमानवः ॥ तस्यापिहिमहापु
ण्यंदद्यादंगुलमात्रकं ॥ ८९ ॥ नैतस्मात्परमंदानंकिंचिदस्तिधरातले ॥ पुण्यंफलं
प्रवक्ष्यामिविशेषेणतुतच्छृणु ॥१९०॥ यत्रहेमानिसद्मानिमणिभिर्भूषितानिच ॥ प्रा
कारायत्रसौवर्णाश्चतुर्द्वाराःसतोरणाः ॥ ९१ ॥ विद्याअप्सरसोयत्रतासांसंघास्त्व
नेकशः ॥ यादृष्ट्वाकामदेवोपिभवेत्कामातुरःक्षणात् ॥ ९२ ॥ सुकेशाःसुललाटाश्च
बालचंद्रोपमभ्रुवः ॥ सुनासाकर्णगंडाश्चबिंबोष्ठाधरपल्लवाः ॥ ९३ ॥ सुग्रीवभूज
पाण्यग्राःपीनोत्तुंगपयोधराः ॥ सुमध्योरुनितंबाश्चसुश्रोण्यश्चशुभोरसः ॥ ९४ ॥

सुजानुजंघगुल्फाश्चसुपादाःसुनखास्तथा ॥ केनरूपेणतावर्ण्याभवंत्यप्सरसोद्विजाः
॥ ९५ ॥ वैष्णवागणिकाःसर्वादिव्यस्त्रग्वस्त्रभूषणाः ॥ दिव्यानुलेपलिप्तांगादिव्या
लंकारभूषिताः ॥ ९६ ॥ मुनीनामपिचेतांसियादृष्ट्वाचुक्षुभुःक्षणात् ॥ वर्ण्यंतेताःकथं
देव्योयालक्ष्मीप्रतिमोपमाः ॥ ९७ ॥ वैष्णवाप्सरसांसंघैर्वृतश्चामरधारिभिः ॥ गी
यमानश्चगंधर्वैःस्तूयमानःसदैवतैः ॥ ९८ ॥ वसेद्विष्णुपुरेतावद्यावद्वायुर्वहेत्क्षितौ ॥
पुण्यंचभूमिदानस्यकथितंतववत्सक ॥ ९९ ॥ मेरुर्धरित्रीकुलपर्वताश्चपाथोर्णवःस्व
र्गतलावधीनि ॥ दानानिसर्वाण्यपिभोगकामैःप्रोक्तानिदेयानिपुराणविद्भिः॥२००॥
आत्मतुल्यंसुवर्णंयोरजतंद्रव्यमेवच ॥ प्रयच्छतिद्विजाग्र्येभ्यस्तस्याप्येतत्फलंभवे
त् ॥ १ ॥ ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्यदियुक्तोभवेन्नरः ॥ सतैःपापैर्विनिर्मुक्तःप्रोक्तंविष्णु

पुरंवसेत् ॥ २ ॥ तुलापुरुषभूमींचदीयमानेचयेनराः ॥ पश्यंतितेपितंयांतियेपिस्यु
रनुमोदकाः ॥ ३ ॥ गुडंवायदिवाखंडंलवणंवापितोलितम् ॥ योददात्यात्मनातुल्यं
नारीवापुरुषोपिवा ॥ ४ ॥ पुमान्प्रद्युम्नवत्सस्यान्नारीस्यात्तुरतेःसमाः ॥ सुभगेरूप
संपन्नेभुंजातांतौत्रिविष्टपम् ॥ ५ ॥ हिरण्यंदक्षिणायुक्तंसवस्त्रंभूषणान्वितम् ॥ अ
लंकृत्यद्विजाग्र्यंतंपरिधाप्यचवाससी ॥ ६ ॥ खंडादितोलितंसर्वंविप्रेभ्यःप्रतिपाद
येत् ॥ सर्वकामसमृद्धात्माचिरकालंवसेद्दिवि ॥ ७ ॥ उष्ट्रंखराजोमहिषंचमेषमश्वंकरे
णुंमषिहीमजांच ॥ ब्रूयुःखरोष्ट्राविकमेवसंतोहेमादियुक्तंसकलंप्रदेयम् ॥ ८ ॥ वरा
णिरत्ननिचहेमरूप्येशुभानिवासांसिचताम्रकांस्ये ॥ उपाधिमात्रंकरभादिकूलाहेमा
दिदानंद्विजपुंगवेभ्यः ॥ ९ ॥ वदंतिकेचिदेतानिकूलाहेममयान्यपि ॥ सर्वोपहारयु

क्तानिदेयानिहेमधेनुवत् ॥ २१० ॥ अर्चयित्वाहृषीकेशंपुण्येह्निविधिपूर्वकम् ॥ अग्नि
शुद्धंसुवर्णंचविप्रायाहूययच्छति ॥ ११ ॥ सभुक्त्वाविष्णुलोकंतुयदागच्छतिसंसृतौ
तदासौतेनपुण्येनधनयुक्तोभवेज्जनः ॥ १२ ॥ योरूपमुत्तमंदद्यादर्थिनेब्राह्मणायच॥
सोतीवधनसंयुक्तोरूपयुक्तःप्रजायते ॥ १३ ॥ नाणकानिविचित्राणिनानानामानि
योनरः ॥ तथाताम्रंचकांस्यंचत्रपुवासीसकादिवा ॥ १४ ॥ योदद्याद्भक्तितोर्थिभ्यःसो
मलोकमवाप्नुयात् ॥ ससंभुज्यतुतंलोकंरूपवानिहजायते ॥ १५ ॥ घृतदानानियो
विप्रेसोत्यंतंसुखमेधते ॥ भोजनाभ्यंजनार्थंचभवेत्सोपिसुखीनरः ॥ १६ ॥ सततंतै
लदानेनभोजनाभ्यंजनायच ॥ स्निग्धदेहोतितेजस्वीरूपयुक्तःप्रजायते ॥ १७ ॥
मृगनाभिंचकर्पूरंतगरंचंदनादिकम् ॥ गंधद्रव्याणियोदद्याद्धनीभोगीसजायते॥१८॥

तांबूलंपुष्पमालांचपुष्पाण्याभरणानिच ॥ योदद्याद्वेषवान्भोगोधनयुक्तश्चजायते ॥
॥ १९ ॥ शशिरतौचयोदद्यादनलंसेंधनंनरः॥ ससमिद्धोदराग्निःसन्प्रजारूपयुतोभवे
त् ॥ २२० ॥ योदद्याद्दुर्लभानांचनित्यमेधांसिमानवः ॥ श्रियायुक्तोभवेदत्रसांपराये
पराजितः ॥ २१ ॥ अथकिंबहुनोक्तेनदानधर्मविवेचने ॥ यद्यदिष्टतमंलोकेतदेवप्रति
पादयेत् ॥ २२ ॥ तिलान्दर्भांश्चनित्यार्थंतृणान्यास्तरणानिच ॥ सोपिभुक्तासुखंस्व
र्गेजातश्चात्रधनीसुखी ॥ २३ ॥ गुडमिक्षुरसंखंडंदुग्धंखर्जूरखाद्यकान् ॥ दत्वाफला
निसर्वाणिस्वादूनिमधुराणिच ॥ २४ ॥ रम्याणिसर्वशाकानिसहिंगुलवणानिच ॥
स्थाल्यादिगृहपात्रंचदत्वागोत्राधिकोभवेत् ॥ २५ ॥ कूष्मांडंत्रपुसंदत्वावृंताकंचपटो
लकम् ॥ शुभानिकंदमूलानिसुहृदःपुत्रवान्सुखी ॥ २६ ॥ बदराम्लकपित्थानिख

जूरंदाडिमानिच ॥ चारांश्चामलकान्दत्वापुत्रवानिहजायते ॥ २७ ॥ याचनारीमहा
भक्त्यादद्यादेतानिवाडवे ॥ सुपुत्रासुभगाहृष्टापार्वतीवेहजायते ॥ २८ ॥ योर्थिने
तृणकाष्ठानिब्राह्मणायोपपादयेत् ॥ सर्वंदत्तंभवेत्तस्यधेनुदानसमंफलम् ॥ २९ ॥
भोजनाच्छादनेदत्वादत्वाचोपानहौद्विजे ॥ सर्वलोकंसमंभुज्यपूर्णकामोत्रजायते ॥
॥ २३० ॥ याःपुण्यनार्योतिसकामपुंसांकामोपभुक्त्यैनिजदत्तदेहाः॥ गीर्वाणचेतोहर
रूपवंत्यःपौरंदरास्तागणिकाभवंति ॥ ३१ ॥ गृहंवामढकंवापिशयनासनविष्टरम्॥
दत्वाचकशिपुंविद्वन्योविप्रान्पाठयेन्नरः ॥ ३२ ॥ महीदानादिकंव्यासविद्यादानंश
ताधिकम् ॥ विद्यार्थीनांचविप्राणांपादाभ्यंगमुपानहौ॥ ३३॥ योददातिद्विजश्रेष्ठंब्रह्म
लोकंसगच्छति ॥ आदावारभ्यवेदंवाशास्त्रंवान्यतमंद्विजः ॥ अध्यापयेद्विजान्शिष्या

न्विद्यादानंतदुच्यते ॥ ३४ ॥ उपाध्यायंनिधायाग्रेयस्यकृत्वाचवर्तनम् ॥ भक्त्यावि
द्वान्प्रच्छेद्यःपरंब्रह्मम्रतोविशेत् ॥ ३५ ॥ विद्यार्थिनेचविप्राययोदद्याद्भोजनंनरः ॥ पा
दाभ्यंगंतथास्नानंसोपिविद्यांशभाक्भवेत् ॥ ३६ ॥ यःस्वयंपाठयेद्विद्वान्स्नात्वाभक्त्या
चसद्विजाः ॥ सब्रह्मसाक्षादभ्येतिभूयोनायातिसंसृतौ ॥ ३७ ॥ ऋचंवायदिवार्धंच
पादंचैवाद्विजोत्तमः ॥ अध्यापयतितस्यातिनास्तिशिष्यस्यनिष्कृतिः ॥ ३८ ॥ मंत्र
रूपंचयोदद्यादेकंवापिशुभाक्षरम् ॥ तस्यदानस्यवैशिष्योनिष्कृतिंकर्तुमक्षमः॥३९॥
यद्विप्रशिष्यप्रतिपादितेनविद्याप्रदानेननतुल्यमस्ति ॥ दानंधरित्र्यामविनाशिकिं
चित्तस्मात्प्रदेयंसततंतदेव ॥२४० ॥ रोगार्तस्यौषधंपथ्यंयोददातिनरोयदि ॥ अन्य
स्यापिचकन्यापिप्राणदःसतुनिश्चितम् ॥ ४१ ॥ किंवित्तैर्भूषणैर्वस्त्रैरत्नैर्गोभिस्तुरंग

गर्भैः ॥ आदत्तैःप्राणहीनेनप्राणदानंततोधिकम् ॥ ४२ ॥ अन्नंप्राणाजलंप्राणा
प्राणाश्चैषधमुच्यते ॥ तस्मादौषधदानेनदत्तास्युरसवोद्विजाः ॥ ४३ ॥ प्राणदानंच
योदद्यात्सर्वेषामपिदेहिनाम् ॥ सयातिपरमंस्थानंयत्रदेवश्चतुर्भुजः ॥ ४४ ॥ योद
द्यान्मधुरांवाचमाश्वासनकरामृताम्॥भयरोगादिनार्तस्यसगोमेधफलंलभेत् ॥४५॥
क्लीबांधबधिरादीनांरोगार्तकुशरीरिणाम् ॥तेषांयद्दीयतेदानंदयादानंतदुच्यते॥४६॥
येयच्छंतिदयादानंसानुकंपेनचेतसा ॥ तेपितद्दानधर्मेणविष्णुलोकमवाप्नुयुः ॥ ४७ ॥
अथान्यत्संप्रवक्ष्यामितिथिमासगतंद्विजाः॥यत्प्रदानेमुनिश्रेष्ठविशिष्टंजायतेफलम्॥
॥ ४८ ॥ मासेमार्गशिरेदानंपूर्णचंद्रेतिथौद्विजाः ॥ विधिनातत्प्रवक्ष्यामियत्प्रदानंम
हाफलम् ॥ ४९ ॥ अक्लिष्टंकांस्यपात्रंचलवणप्रस्थपूरितम् ॥ हिरण्यनाभंवस्त्रेणकौ

सुंभेनतुवेष्टितमं ॥ ५० ॥ स्नातःस्नातायविप्रायसवस्त्रंप्रतिपाद्यच ॥ सौभाग्यरूप
लावण्ययुक्तोभवतिमानवः ॥ ५१ ॥ गौरसर्षपकल्केनपौष्यामुत्सारितोनरः ॥ सपु
नरभिषेक्तव्यःकुंभेनगव्यसर्पिषा ॥ ५२ ॥ सर्वगंधौषधैस्तोयैःफलपुष्पसमन्वितैः ॥
ससुवर्णमुखंदृष्ट्वाप्रदद्यात्तद्विजन्मने ॥ ५३ ॥ घृतेनस्वापयेद्विष्णुंभक्त्याचैवप्रपूजये
त् ॥ घृतंचजुहुयादग्नौघृतंदद्याद्विजातये ॥ ५४ ॥ छत्रंवस्त्रयुगंदद्यात्सोपवासःस
माहितः ॥ कर्मणातेनधर्मज्ञःपुष्टिमाप्नोत्यनुत्तमाम् ॥ ५५ ॥ माघ्यांकुर्वंस्तिलैःश्राद्धं
मुच्यतेसर्वपातकैः ॥ शुभंशयनमास्तीर्यफाल्गुन्यांसद्विजातये ॥ ५६ ॥ रूपद्रविण
संयुक्तोभार्यांरूपवतींलभेत् ॥ नरःप्राप्नोतिधर्मज्ञःप्रमाणंराजवेश्मनि ॥ ५७ ॥ ना
रींचशुभभर्तारंरूपसौभाग्यसंयुतम् ॥ प्राप्नोतिविपुलान्भोगान्नात्रकार्याविचारणा॥

॥ ५८ ॥ पौर्णमासीषुसर्वासुमासऋक्षयुतासुच ॥ एतेषामेवदानानांफलंदशगुणंलभे
त् ॥ ५९ ॥ महापूर्वासुचैतासुफलमक्षय्यमश्नुते ॥ द्वादश्यांशुक्लपक्षस्यचैत्रेवस्त्रप्र
दोनरः ॥ ३६० ॥ अक्षयाँल्लभतेभोगान्नाकलोकेविनश्वरे ॥ इत्येतत्कथितंविप्राफलं
चैतस्यसत्तमाः ॥ ६१ ॥ योदद्याद्धेमवैशाखेमंचकंद्वादशीदिने ॥ शुक्लायांपादुकाच्छत्रे
विष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ ६२ ॥ आस्तीर्यशयनंदद्यात्प्रीतयेशेषशायिनः ॥ आषाढे
शुक्लद्वादश्यांश्वेतद्वीपाधिपोभवेत् ॥ ६३ ॥ श्रावणेवस्त्रदानेनविष्णुसायुज्यमृच्छति॥
गोप्रदोयातिगोलोकंमासिभाद्रपदेद्विजाः ॥ ६४ ॥ प्रीणयेदश्वशिरसमश्वंदत्वातथा
श्विने ॥ कुलत्रयंसमुद्धृत्यविष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ ६५ ॥ कंबलस्यप्रदानेनकार्तिक्यां
भोगमाप्नुयात् ॥ प्रदानंलवणानांतुमार्गशीर्षेमहाफलम् ॥ ६६ ॥ धान्यानांचतथा

प्रोष्ठदारूणामप्यनंतरम् ॥ फाल्गुनेसर्वगंधानांभवेद्दानंसुखप्रदम् ॥ ६७ ॥ भगर्क्ष
संयुताचैत्रेद्वादशीतुमहाफला ॥ मासेतुमाधवेशुक्लेद्वादशीकरसंयुता ॥ ६८ ॥ वा
यव्येनयुताशुक्लेशुचौमूलेनवैष्णवी ॥ नभस्याश्विनयोःपुण्याश्रवणाजर्क्षसंयुता ॥
॥ ६९ ॥ पौष्णर्क्षसंयुताचोर्जेमार्गेचकृत्तिकान्विता ॥ सहस्येग्निभसंयुक्तातपस्यादि
त्यभान्विता ॥ ७० ॥ तपस्येगुर्वृक्षयुक्ताद्वादशीपावनास्मृता ॥ नक्षत्रयुक्तास्वेतासुद
त्तंदानाद्यनंतकम् ॥ ७१ ॥ मेषंचमेषसंक्रांतौगोवृषौवृषसंक्रमे ॥ शयनासनदानंच
मिथुनोपगमेतथा ॥ ७२ ॥ सक्तून्कर्कप्रवेशेचप्रदद्याच्छर्करांशुभाम् ॥ सिंहराशौ
चपात्राणांतैजसानांप्रदायकः ॥ ७३ ॥ कन्याप्रवेशेवस्त्राणांसुरभीणांपयःस्नुतम् ॥
तुलाप्रवेशेधान्यानांबीजानामपिचोत्तमम् ॥ ७४ ॥ वृश्चिकेचसुवस्त्राणांवेश्मनांदा

नमुत्तमम् ॥ धनुःप्रवेशेशस्त्राणांयानानामपिपुण्यदम् ॥७५॥ झषराशौचदारूणांदा
नमग्नेःसुखप्रदम् ॥ कुंभप्रवेशेदानंतुगवामर्थेतृणस्यच ॥ ७६ ॥ मीनप्रवेशेम्लानानां
माल्यानामपिचोत्तमम् ॥ दानान्यथैतानिमयाद्विजेंद्राःप्रोक्तानिकालेषुमुनिःप्रदाय ॥
प्राप्नोतिकामान्मनसाविमृष्टांस्तस्मात्प्रशंसंतिहकालदानम् ॥ ७७ ॥ अशौचेसूत
केचैवनदेयंनप्रतिग्रहः ॥ सतोरपितयोर्देयासदाचाभयदक्षिणा ॥ ७८ ॥ रात्रौदानं
नदातव्यंदातव्यमभयंसदा ॥ इमानित्रीणिदेयानिविद्याकन्याप्रतिग्रहः ॥ ७९ ॥ दे
वानामतिथीनांचगवामपिचपूजनम् ॥ अभयस्यदानकालेयदाभयमुपस्थितम् ॥
॥३८०॥ अन्येप्रतिग्रहाविप्रग्राह्यास्तेशुचिभिर्द्विजैः ॥ अशौचेसूतकेवापिनचग्राह्या
भवंतिते ॥ ८१ ॥ अभक्तोनचधर्मज्ञस्तथामुक्तशिखोपिन ॥ स्नात्वासम्यगुपस्पृश्यग्र

ण्हीतप्रयतःशुचिः ॥ ८२ ॥ द्रव्यस्यनामगृण्हीयात्तदातथान्निवेदयेत् ॥ तोयंदद्यात्त
थादाता दानेविधिरयंस्मृतः ॥ ८३ ॥ प्रतिग्रहीतासावित्रंसर्वंमंत्रमुदीरयेत् ॥ सार्धंद्र
व्येणतत्सर्वंतद्द्रव्यंचसदैवहि ॥ ८४ ॥ समापयेत्ततःपश्चात्कामंस्तुत्वाप्रतिग्रहम् ॥ प्र
तिग्रहंपठेदुच्चैःप्रतिगृह्यद्विजोत्तमात् ॥ ८५ ॥ मंदंपठेच्चराजन्यादुपांशुचतथाविशः ॥
मनसाचतथाशूद्रात्कर्तव्यंस्वस्तिवाचनम् ॥ ८६ ॥ सोंकारंब्राह्मणान्ब्रूयान्निरोंकारंम
हीपतौ ॥ उपांशुचतथावैश्येशूद्रेस्वतिवचोहितम् ॥ ८७ ॥ नदानंयशसेदद्यान्नभ
यान्नोपकारिणे ॥ ननृत्यगीतशीलेभ्योहासकेभ्यश्चधार्मिकः ॥ ८८ ॥ पात्रभूतोपि
योविप्रःप्रतिगृह्यप्रतिग्रहम् ॥ असत्सुविनियुंजीततस्मैदेयंनतद्भवेत् ॥ ८९ ॥ संच
यंकुरुतेयस्तुसमादायततस्ततः ॥ धर्मार्थंनोपभुंजीतनतंतस्करमर्पयेत् ॥ ९० ॥ यस्मैदि

त्साद्विजायस्यादुररीकृत्यतंनरः ॥ दानंचहृदिसंचिंत्यजलमध्येजलंक्षिपेत् ॥ ९१ ॥
वदंतिमुनयोगाथांपरोक्षंदानसत्फलं ॥ परोक्षमक्षयंदानंप्रत्यक्षात्कोटिशोभवेत् ॥
॥ ९२ ॥ पात्रंमनसिसंचिंत्यगुणवत्तदभीप्सितं ॥ अप्सुब्राह्मणहस्तेवाभूमौवापिज
लंक्षिपेत् ॥ ९३ ॥ दानकालेचसंप्राप्तेपात्रेचासन्निधौजलं ॥ अन्यविप्रकरेदत्वादा
नंपात्रायदीयते ॥ ९४ ॥ विष्णुर्भूर्वरुणोयत्रगृण्हंतीहकरोदकं ॥ तद्दानंब्रह्मसंप्रा
प्तमक्षय्यामितिविष्णुगीः ॥ ९५ ॥ लक्ष्मीभ्रष्टाययद्दत्तंदरिद्रायार्थिनेद्विजाः ॥ तदक्ष
य्यंसमुद्दिष्टमितिपाराशरोवदत् ॥ ९६ ॥ राज्यभ्रष्टंतुराजानंभूयोराज्येनिवेदयेत् ॥
विष्णुलोकंचिरंभुक्त्वाभूयोभूमिपतिर्भवेत् ॥ ९७ ॥ प्रतिश्रुत्याद्विजायार्थंयोनयच्छ
तितंपुनः ॥ नस्मारयतिविप्रोपितुल्यंस्यादुपपातकं ॥ ९८ ॥ प्रतिश्रुत्यचयत्किंचि

द्विजेभ्योनप्रयच्छति ॥ सवैद्वादशजन्मानिसृगालयोनिमाप्नुयात् ॥ ९९ ॥ गृष्ट्या
दीनथवक्ष्यामियथालक्षणलक्षितान् ॥ मानंभूमितिलादीनांयथावत्तन्निबोधत ॥
॥ २०० ॥ अजातदंतायातुस्याद्गर्भदंतसमन्विता ॥ वर्षादर्वाक्चतुर्थाच्चवशिकेति
निगद्यते ॥ १ ॥ सुशीलाचसुवर्णाचनीरोगाचपयस्विनी ॥ सवत्साप्रथमंसूतागृष्टि
गौरभिधीयते ॥ २ ॥ अरोगायापरिक्लिष्टाप्रसवत्यवसूतिका ॥ सूतासतीपयोयु
क्तासागौर्भूमिसमामता ॥ ३ ॥ पूर्वोक्तगुणसंयुक्ताप्रत्यक्षप्रसवातथा ॥ साचगौर्धेनु
रित्युक्तावसिष्ठजवचोयथा ॥ ४ ॥ पंचगुंजाभवेन्माषःकर्षःषोडशभिश्चतैः ॥ तैश्च
तुर्भिःपलंप्रोक्तंतौल्यमानंपुरातनैः ॥ ५ ॥ भद्रंनरैकहस्ताभिःप्रसृतिभिश्चतसृभिः॥
मानकेतैश्चतुर्भिश्चसेतिकेतिनिगीयते ॥ ६ ॥ ताभिश्चतसृभिःप्रस्थश्चतुर्भिराढकस्त

था ॥ द्रोणैश्चतुर्भिस्तैरक्तोधान्यमानमितिस्मृतं ॥ ७ ॥ तिलप्रसृतिभिर्भांडंचतुर्भि
र्यत्प्रपूर्यते ॥ तैश्चतुर्भिश्चकर्षश्चतैश्चतुर्भिश्चवैपलं ॥ ८॥ परेदंतैश्चतुर्भिःस्यात्श्री
पाटीतच्चतुष्टयं॥ करटंतिसृभिस्ताभिश्चतुर्भिस्तैर्घटःस्मृतः ॥ ९ ॥ किंचैवंबहुनोक्ते
नदानस्यतुपुनःपुनः ॥ दीयतेयद्दरिद्रायतदक्षय्यंकुटुंबिने॥ २१० ॥ अथान्यत्संप्रव
क्ष्यामिदानानिनिष्फलानिच ॥ तथानिष्फलजन्मानियथावृत्तंनिबोधत ॥ ११ ॥ वृ
थाजन्मानिचत्वारिवृथादानानिषोडश ॥ तानिपृथक्प्रवक्ष्यामिनिबोधध्वंद्विजोत्त
माः ॥ १२ ॥ अपुत्रस्यवृथाजन्मयेचधर्मबहिष्कृताः ॥ दरिद्रस्यवृथाजन्मव्याधित
स्यापिनिष्फलं ॥ १३ ॥ पण्यस्थानेषुयद्दत्तंवृथादानंतदुच्यते ॥ आरूढपतितेचैव
अन्यायोपार्जितंचयत् ॥ १४ ॥ व्यर्थमब्राह्मणेदानंपतितेतस्करेपिच ॥ गुरोरप्री

तिननकेकृतघ्नेग्रामयाजके ॥ १५ ॥ ब्रह्मबंधौचयद्दत्तंयद्दत्तंवृषलीपतौ ॥ वेदविक्रयि
णेचैवयस्यचोपपतिर्गृहे ॥ १६ ॥ स्त्रीजितेचैवयद्दत्तंव्यालग्राहेपिनिष्फलं ॥ परचा
रकेपियद्दत्तंवृथादानानिषोडश ॥ १७॥ तमोवृत्तंचयोदद्याद्भयाक्रोधाच्चमानवः॥ वि
प्रादानंहितत्सर्वंभुंक्तेगर्भस्थएवहि ॥ १८॥ ईर्ष्ययामन्युनादानंयद्दानमर्थकारणात्॥
योददातिद्विजातिभ्योबालभावेतदश्नुते ॥ १९ ॥ स्वयंनीत्वाचयद्दानंभक्त्यापात्रेप्र
दीयते ॥ अप्रमेयगुणंतत्स्यादुपतिष्ठतियौवने ॥२२० ॥ यत्सद्विप्रायवृद्धायभक्त्या
चपरयावसु ॥ दीयतेवेदविदुषेउपतिष्ठतिवार्धके ॥ २१ ॥ तस्मात्सर्वास्ववस्थासुस
र्वदानानिसत्तमाः ॥ दातव्यानिद्विजातिभ्यःस्वर्गमार्गमभीप्सता ॥ २२ ॥ भूमेःप्र
तिग्रहंकुर्याद्भूमिंकृत्वाप्रदक्षिणं ॥ करेकृत्यतथाकन्यांदासीदासावपिद्विजाः ॥२३ ॥

करंतुहृदिविन्यस्यधर्मोज्ञेयःप्रतिग्रहः ॥ आरुह्यस्यगजस्योक्तःकर्णेश्वस्यसटासुवा॥
॥ २४॥ तथाचैकशफानांतुसर्वेषामविशेषतः ॥ प्रतिग्रहीतागांशृंगेपुच्छेकृष्णाजिनं
तथा ॥ २५ ॥ कर्णेजाःपशवःसर्वेग्राह्यापुच्छेविचक्षणैः ॥ प्रतिग्रहमथोष्ट्रस्यसमा
रुह्यचपादुके ॥ २८ ॥ ईषायांतुरथोक्षेवाछत्रंदंडेप्रदीयते ॥ द्रुमाणामथसर्वेषांमूले
न्यस्तकरोभवेत् ॥ २७ ॥ आयुधानिसमादायतथामुच्यविभूषणं ॥ धर्मध्वजोद्विजः
स्पृष्ट्वाप्रविश्यचतथागृहं ॥ २८ ॥ अवतीर्यचसर्वाणिजलस्थानानिचैवहि ॥ उपवे
श्यचशय्यायांस्पर्शयित्वाकरेणवा ॥ २९ ॥ द्रव्याण्यन्यान्यथादायस्पृष्ट्वावाब्राह्म
णःपठेत् ॥ कन्यादानेतुनपठेन्नद्रव्याणिपृथक्पृथक् ॥ २३० ॥ प्रतिग्रहंद्विजश्रेष्ठ १३९
तत्रैवांतर्भवंतिते ॥ द्रव्याणामथसर्वेषांद्रव्यसंश्रयणान्नरः ॥ ३१ ॥ वाचयेज्जलमा

दाप्यओंकारेणप्रतिग्रहं॥प्रतिग्रहस्ययोधर्मंनजानातिविधिंद्विजाः ॥ सद्रव्यस्तेयसं
युक्तोमरकंप्रतिपद्यते ॥ ३२ ॥ अथापिवक्ष्यामिविधेर्विशेषान्वाजिप्रदानेचप्रतिग्र
हेच ॥ दातृग्रहीत्रोरपियेनपुण्यंस्वर्गायजायेतशृणुध्वमेतत् ॥ ३३ ॥ गृण्हातियो
श्वंविधिवद्द्विजेंद्रःकुर्यादसौपंचदिनानिपूर्वं॥पंचोपचारैर्युतविष्णुपूजांकूष्मांडमंत्रैर्घृत
दुग्धहोमं ॥ ३४ ॥ यद्ग्रामइत्यादिमरुत्वतीयंसोंकारभूरादिभिरन्वितंच ॥ प्रत्येक
मष्टौजुहुयाद्द्विजेंद्रःसौर्येणमंत्रेणचतद्वदष्टौ ॥ ३५ ॥ षष्ठ्याप्रयुक्तंत्रिशतंजुहोतिकु
र्याच्चगायत्रीजपंसहस्त्रं ॥ पश्चात्प्रगृण्हंस्तुरगंद्विजाग्र्यस्तथास्वमात्मानमजंनयेत ॥
॥ ३६ ॥ दातापिचैवंव्रतमाविदध्याद्द्विजाग्र्यवत्प्राक्तनपापशुद्ध्यै ॥ द्वावप्यमूसूर्यज
नंलभेतसर्वत्रपूज्यौद्विजवृंदमध्ये॥ ३७॥ ॥ इतिअश्वप्रतिग्रहविधिः॥ ॥जा

नातियोश्वस्यप्रतिग्रहंचपुराणगीतास्तुभवंतिगाथाः ॥ विशेषपुण्यप्रतिपादनाग्रति
थौंप्रदत्तंद्विजयत्रयत्र ॥ ३८ ॥ श्रावणेशुक्लपक्षेतुद्वादश्यांप्रोयतेहरेः ॥ गोप्रदानेन
विप्रेंद्रवदंत्येतन्मनीषिणः ॥ ३९ ॥ पुष्येशुक्लेद्विजश्रेष्ठाद्वादश्यांघृतधेनुका ॥ घृता
र्चिः प्रीणनायालंप्रदद्यात्फलदायिनीं ॥ ४० ॥ याशुक्लाद्वादशीमाघेतिलगौस्तत्रदीय
ते ॥ केशवप्रीणनार्थायसर्वकामफलप्रदा ॥ ४१ ॥ ज्येष्ठमासेसितेपक्षेद्वादश्यांजल
धेनुकां ॥ दत्वाविप्रायविधिनाप्रीत्यर्थंत्वंबुशायिनः ॥ ४२ ॥ यत्रवातत्रवाकालेय
द्वातद्वाप्रदीयते ॥ विशेषार्थमिदंप्रोक्तंनान्यकालनिषेधकं ॥ ४३ ॥ विष्णुमुद्दिश्य
विप्रेभ्योनिःस्वेभ्योयत्प्रदीयते ॥ भवेत्तदक्षयंदानमुक्तमल्पाक्षरैरिदं ॥ ४४ ॥ देशे
कालेचपात्रेचधनंन्यायागतंयदि ॥ दीयतेब्राह्मणश्रेष्ठेतदानंत्यायकल्पते ॥ ४५ ॥

चंद्रेवायंदिवासूर्येदृष्टेराहोर्महाग्रहे ॥ अक्षयंकथितंदानंकेचिदूचुर्विशेषतः ॥ ४६ ॥
द्वादशीषुचशुक्लासुविशेषाच्छ्रवणेनच ॥ तत्रयद्दीयतेकिंचित्तदनंतंप्रजायते ॥ ४७ ॥
विशेषाद्बुधयुक्तेषुपक्षांतैषुचसर्वदा ॥ तृतीयासुचसर्वासुशुक्लास्तत्रविशेषतः ॥ ४८ ॥
वैशाखशुक्लपक्षेतुविशेषादपिमानवैः ॥ आषाढीकार्तिकीमाघीवैशाखीचविशेषतः ॥
॥ ४९ ॥ पौर्णमास्यश्चतस्त्रोपिप्रोक्तादानेमहाफलाः ॥ व्यतीपातेषुसर्वेषुमासर्क्षेषु
द्विजोत्तमाः ॥ राशिसंक्रमकालेषुतीव्ररश्मेर्विशेषतः ॥२५०॥ तुलामेषप्रवेशेतुयोगेतु
मिथुनस्यच ॥ रवेर्महाफलंदत्तंतेभ्योपिस्यान्महाफलं ॥ ५१ ॥ यदाभानुःप्रविश
तिमकरंद्विजसत्तमाः ॥ आषाढेश्वयुजेचैवपौषेचैत्रेतथैवच ॥ ५२ ॥ द्वादशीप्रभृति
प्रोक्तंपुण्यंदिनचतुष्टयं ॥ मिथुनंचतथाकन्यांकार्मुकंमीनमेवच ॥ ५३ ॥ प्रविष्टेभा

स्करेपुण्यंकथितंद्विजसत्तमाः ॥ षडशीतिमुखंनामदानंदिनचतुष्टयं ॥ ५४ ॥ अ
च्छिन्ननालेयद्दत्तंपुत्रेजातेद्विजोत्तमाः॥ संस्कारेचैवपुत्रस्यतदक्षय्यंप्रकीर्तितं ॥ ५५॥
इष्टयोविविधाःप्रोक्तास्तासुकार्यायथोदिताः॥ सर्वाश्रमेषुसद्विप्रैरिष्टंधर्ममभीप्सुभिः
॥ ५६ ॥ सत्सद्मर्मेधिद्विजनाकलब्धिसित्ध्यर्थमुक्तानिकियंतिविप्राः ॥ दानानिव
क्ष्याम्यथपूर्वधर्मस्याद्येनपुंसांविहितेनपुण्यं ॥ ५७ ॥ ब्रह्मेशहरिसूर्याणांस्कंदेभा
स्याश्विनांतथा ॥ मातृदुर्गाग्रहाणांचगृहाणिकारयेन्नरः ॥ ५८॥ इष्टिकादशकंवा
पियश्चार्पयतिविष्णवे ॥ अनेनविधिनाविप्रविष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ ५९ ॥ एवंयः
सर्वदेवानांमंदिरंकारयेन्नरः ॥ सयातिवैष्णवंलोकंप्राप्यंयोगशतैःकृतैः ॥ २६० ॥
समाचरतियोभग्नंसुधाभिर्धवलंयदि ॥ कुरुतेदेवहर्म्यंचविशिष्टैर्लेपचित्रकैः ॥६१ ॥

संमार्जयतियश्चापितद्यश्चाप्यनुलेपयेत् ॥ प्रदीपंतत्रयोदद्याद्विष्णुलोकंसगच्छति॥
॥ ६२ ॥ पूजयेद्विधिनायस्तुपंचोपचारसंयुतः ॥ सविष्णुलोकमभ्येतियावदाभूत
संप्लवं ॥ ६३ ॥ यावंत्यश्चेष्टकास्तत्रचितादेवस्यवेश्मनि ॥ तावंत्यब्दसहस्राणितत्क
र्तास्वर्गमाप्नुयात् ॥ ६४ ॥ संनिहत्यतडागानिपुष्करिण्यश्चदीर्घिकाः ॥ तथाकूपाश्च
वाप्यश्चकर्तव्यागृहमेधिभिः ॥ ६५ ॥ देवमूर्धनिपुष्पाणियानितिष्ठंतिसत्तमाः ॥
तावत्यब्दसहस्राणितत्कर्तास्वर्गमाप्नुयात् ॥ ६६ ॥ खातमात्रंप्रकर्तव्यमेकाहिकम
पिक्षितौ ॥ यावत्पीत्वाजलंधेनुस्तृषार्ताविततृषीभवेत् ॥ ६७ ॥ पिबंतिसर्वसत्वानि
तृषार्तान्यंभसामिह ॥ वर्षाणिबिंदुतुल्यानितत्कर्तादिवमावसेत् ॥ ६८ ॥ उपकुर्वंति
यावंतिगंडूषाणिक्रियासुच ॥ कुर्वतांस्नानशौचादितथैवाचामतामपि ॥ ६९ ॥ ता

वत्संख्यानिविप्राणांलक्षाणिदिविमोदते ॥ स्वर्गेअब्दसमावासःसेव्यमानोप्सरोग
णैः ॥ २७० ॥ आरामांश्चप्रकर्तव्यानानावृक्षैःसुशोभिताः ॥ अश्वत्थाम्रकपित्था
द्यैःखर्जुरैर्नारिकेरकैः ॥ ७१ ॥ द्रुमैर्मनोहरैरम्यैःफलपुष्पोपयोगिभिः ॥ जातीज
पादिपुष्पैश्चशोभितास्तैःसमंततः ॥ ७२ ॥ फलोपयोगिनःसर्वेतथापुष्पोपयोनि
नः ॥ आरामेषुप्रकर्तव्यापितृदेवोपभोगदाः ॥ ७३ ॥ गाथामुदाहरंत्यत्रतद्विदःक
वयोपरे ॥ वृक्षारोपकलोकानामुक्तायेपुण्यपादपाः ॥ ७४ ॥ अश्वत्थमेकंपिचुकंद्रमे
कंन्यग्रोधमेकंदशचिंचिणीकं ॥ कपित्थबिल्वामलकीत्रयंचपंचाम्रवापीनरकंनयाति
॥ ७५ ॥ खादंतियावंतिफलानिवृक्षात्क्षुद्वन्हिदग्धानरपक्षिसंघाः ॥ तावंतिवर्षा
णिवसंतिनाकेवृक्षैकवापीस्त्रिदशौघसेव्याः ॥ ७६ ॥ यावंतिपुष्पाणिमहीरुहाणां

दिवौकसांमूर्धनिभूतलेवा ॥ पिबंतितावंतिचवत्सराणांशतानिनाकेरमतेगवापि ॥
॥ ७७ ॥ यत्कालपक्वैर्मधुरैरजस्रंशाखाच्युतैःस्वादुफलैर्नगौघाः ॥ सत्वानिसर्वाण्य
पितर्पयंतितच्छ्राद्धदानंमुनयोवदंति ॥ ७८ ॥ उद्दिश्यविष्णुंजगतामधीशंनारायणं
यःसुकृतंकरोति ॥ अनंतमाप्नोतिकृतंतुतस्ययस्मादनंतोभगवान्पुराणः ॥ ७९ ॥ दा
त्तानिसर्वाण्यभिधायविद्वानिष्टंचपूर्तंगृहमेधिकर्म ॥ कुर्वंतिशांतिंमनुजाधिपायद्रक्ष्या
मितस्मादथसर्वशांतिं ॥ २८० ॥ उक्तानिसर्वदानानिपूर्तमिष्टंचतत्समं ॥ अतःशु
भायवक्ष्यंतेगणेशादिकशांतयः ॥ ८१ ॥ इतिबृहत्पाराशरीयेधर्मशास्त्रेसुव्रतप्रोक्ते
संहितायांदानधर्मेष्टिपूर्तनिर्णयोनामअष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ छ ॥
॥ त्रिभिःश्लोकसहस्रैस्तुत्रिभिर्वृत्तशतैरपि ॥ पराशरमुखाच्छ्रुत्वाशास्त्रंप्रोवाचसुव्रतः

॥ १ ॥ शांतीनामथसर्वासांग्रहशांतिःपरास्मृता ॥ ग्रहेभ्योपिगणेशस्तुतस्यशांतिर थोच्यते ॥ २ ॥ यदिपुंकृतकर्माणिभवंतिफलदानिह ॥ तथाधर्मार्थकामाश्चसंसिद्धेयुःसदानृणाम् ॥ ३ ॥ तन्नृभिःक्रियमाणानांसर्वेषांकर्मणाममुम् ॥ विघ्नार्थमसृजद्ब्रह्माशंकरश्चविनायकम् ॥ ४ ॥ तेनोपहतपुंसांतुकर्मस्यान्निष्फलंकृतम् ॥ स्त्रीणामपितथासर्वंक्रियमाणंतुनिष्फलम् ॥ ५ ॥ जलावगाहनंस्वप्नेक्रव्यादारोहणंतथा ॥ खरोष्ट्रम्लेंछसंसर्गंमुंडकाषायवाससाम् ॥ ६ ॥ पश्यंत्यात्मानमेवंहिसीदंतिप्रतिवासरम् ॥ यानिकुर्वंतिकर्माणितानिस्युःक्लेशदानिच ॥ ७ ॥ राजन्पुत्रोनराज्याप्त्याावराप्त्यानवकन्यका ॥ अंतर्वत्नीअपत्याप्त्याआचार्यत्वेनसद्द्विजाः ॥ ८ ॥ अधीयानस्तुविद्याप्त्याकृषिकृत्स्वस्यसंपदा ॥ वणिग्वृत्तिर्नलाभेनयुज्यतेतद्धतःसदा ॥ ९ ॥ त

स्मात्तदुपशांत्यर्थंकुर्याच्छांतिंविनायकीम् ॥ समभ्यर्च्यंगणेशानंगणनाथंगणेश्वरम्
स्नपनंकारयेत्तस्यविधिवत्पुण्यवासरे ॥ १० ॥ चतुर्थ्यांशुक्लपक्षेतुअयनेचोत्तरेशुभे
पुण्यार्थंसर्वसिध्यर्थंकुर्याच्छांतिंविनायकीम् ॥ ११ ॥ स्वासनासीनमाप्लाव्यमारक्तवृष
चर्मणि ॥ सितसर्षपकल्केनसाज्येनोत्सादितस्यच ॥ १२ ॥ विलिप्तशिरसस्तस्य
सर्वैर्गंधैस्तथौषधीः ॥ अष्टौवाचतुरोवापिस्वस्तिवाच्यशुभान्द्विजान् ॥ १३ ॥ एवंवर्णै
श्चतुर्भिश्चपुंभिःकुंभैश्चयज्जलम् ॥ समानीतंक्षिपेत्तत्रवक्ष्यमाणांमृदस्त्विमाः ॥ १४ ॥
अश्वेभस्थानवल्मीकन्हदसंगममृत्तिकाः ॥ रोचनांगुग्गुलंगंधास्तास्मिन्नंभसितान्
क्षिपेत् ॥ १५ ॥ एतद्वैपावनंस्नानंसहस्राक्षमृषिस्मृतम् ॥ तेनत्वांशतधारेणपावमा
न्यःपुनंत्यमुम् ॥ १६ ॥ नवभिःपावमानीभिःकुंभंतमभिमंत्रयेत् ॥ शक्रादिदशदि

कपालाब्रह्मेशशंकरादयः ॥ १७॥ आपस्तेघ्नंतुदौर्भाग्यंशांतिंददतुसर्वदा ॥ सुमि
त्रियानइत्याद्यैर्मंत्रैरेकेभिषेचनम् ॥ १८॥ वदंतिवदतांश्रेष्ठदौर्भाग्यस्योपशांतये ॥
समुद्रागिरयोनद्योमुनयश्चपतिव्रताः ॥ १९ ॥ दौर्भाग्यंघ्नंतुतेसर्वेशांतिंयच्छंतुसर्व
दा ॥ पादगुह्योरुजंघांत्रनितंबोदरनाभिषु ॥ २० ॥ स्तनोरुबाहुहस्ताग्रग्रीवाअंसां
गसंधिषु ॥ नासाललाटकर्णभ्रूकेशाग्रेषुचयत्स्थितम् ॥ तदापोघ्नंतुदौर्भाग्यंशांतिंय
च्छंतुसर्वदा ॥ २१ ॥ स्नातस्यमस्तकेदर्भान्साज्येनपरिगृह्यच ॥ जुहुयात्सार्षपंतैल
मौदुंबरस्त्रुवेणच ॥ २२ ॥ मितश्चसंमितश्चैवतथाशाकलकंटकौ ॥ कूष्मांडोराजपुत्र
श्चेत्यंतेस्वाहासमन्वितैः ॥ २३ ॥ नामभिश्चबलिंदद्यान्मंत्रैर्नमःस्वधान्वितैः ॥ चतु
ष्पथंसमाश्रित्यशूर्पेकृत्वाकुशांस्तथा॥२४॥ निधायतेषुसर्वेषुशुक्लाशुक्लांश्चतंडुलान्॥

ओदनंपल्लपेतंपक्कामान्मत्स्यकानपि ॥२५॥ तयामांसंचकुल्माषांस्तथैवत्रिविधा
सुराम्॥ पूरिकोंडेरकापूपान्फलानिमूलकंस्रजः॥ २६॥ गणेशमातुःपार्वत्यास्ततःकु
र्यादुपस्थितिम्॥ दूर्वासर्षपपुष्पैश्चपूर्णमर्घांजलिंक्षिपेत्॥ २७॥ सौभाग्यमंबिकेदे
हिभगंरूपंयशोपिच॥ श्रियंपुत्रांश्चकामांश्चतथाशौर्यंचदेहिमे ॥ २८॥ गणेशमातरं
बालेयत्किंचिन्मदभीप्सितम्॥ एकनाम्नैवतद्देविदेहिगौरिवरान्वरान्॥ २९ ॥ तत
स्तुवाससीशुक्लेपरिधायाहतेशुभे ॥ सितचंदनलिप्तांगःसितस्त्रग्भूषणान्वितः॥३०॥
तानन्यांश्चद्विजान्सर्वान्भोजयेद्विविधाशनैः॥ वस्त्रयुग्मंगुरोर्देयंतेपुतस्यवराशिषः ॥
॥ ३१ ॥ एतेनसंपूज्यगणाधिनाथंविघ्नोपशांत्यैजननींतथास्य ॥ स्मार्तोक्तसम्यग्वि
धिनासकामान्प्राप्नोतिवान्यान्मनसासइच्छेत्॥ ३२ ॥ स्नात्वाविधायार्चनमंबिका

याःसंपूज्यलोकान्सखिबंधुलोकान् ॥ आचार्यवृद्धान्वनितःकुमारीःप्रध्वस्तविघ्नः
श्रियमेतिगुर्वीम् ॥ ३३ ॥ स्मृत्युक्तमंत्रैर्विधिवत्प्रयुक्तमित्यद्विजानंदनपूजनंच ॥
फलांतरायान्विनिहत्यसर्वान्कुर्यादथातोग्रहयोगमेनम् ॥ ३४ ॥ ॥ इतिविनायक
शांतिः ॥ ॥ मुनीनांव्यासमुख्यानांशक्तिसूनुःपुरोब्रवीत् ॥ शुभायग्रहपूजायावद
तस्तांनिबोधत ॥ ३५ ॥ यद्वर्णायत्सुताविद्वञ्जातादेशेषुयेषुच ॥ तेषांयदधिदैवत्यंस
मिधोदक्षिणाचया ॥ ३६ ॥ यस्ययत्रचदिग्भागेमंडलंस्याद्विवस्वतः ॥ होमकर्मणि
येविप्रायासंख्यासमिधामपि ॥ ३७ ॥ अग्निकुंडप्रमाणंतुप्रमाणंसमिधामपि ॥ स
र्वमेतदाथोद्देशंवक्ष्यामिद्विजसत्तमाः ॥ ३८ ॥ रक्तःकश्यपजोभानुःशुक्लोब्रह्मसुतःश
शी ॥ रक्तोरुद्रसुतोभौमःपीतःसोमसुतोबुधः ॥ ३९ ॥ पीतोब्राह्मःसुराचार्यःशुक्लःशु

क्रोध्रगूहह: ॥ शनिःकृष्णोरवेःपुत्रःकृष्णोराहुःप्रजापतेः ॥ ४० ॥ कृष्णःकेतुःकृशानू
त्थःकृष्णाःपापास्त्रयोप्यमी ॥ कालिंगोर्कोयामुनःसोमआवंत्योभौमउच्यते ॥ ४१ ॥
मागधोबुधइत्युक्तःसैंधवस्तुबृहस्पतिः ॥ सैंधवोदानवाचार्यःसौरिःसौराष्ट्रदेशजः ॥
॥ ४२ ॥ राहुःसिंहलदेशोत्थोमध्यदेशभवोग्निजः ॥ जन्मदेशाइमेप्रोक्ताग्रहजातकवे
दिभिः ॥ ४३ ॥ शंभुंरविमुमांचंद्रंस्कंदंभौमंहरिंबुधम् ॥ ब्रह्माणंचगुरुंविद्याच्छक्रं
शुक्रंयमंशनिं ॥ ४४ ॥ कालंराहुंचित्रगुप्तंकेतुमित्यधिदैवतम् ॥ एतद्विज्ञाययःकुर्या
त्तत्सर्वंसफलंभवेत् ॥ ४५ ॥ अर्कस्त्वर्कायहोतव्यःसर्वव्याधिविनाशनः ॥ सुधांश
वेचसोमायपलाशःसार्वकामिकः ॥ ४६ ॥ खदिरश्चार्थलाभायमंगलायविवेकि
भिः ॥ सुरूपकृदपामार्गोहोतव्यश्चबुधायच ॥४७॥ प्रभाप्रदस्तथाश्वत्थोहोतव्योऽम

रमंत्रिणे ॥ उर्जीसौभाग्यकृद्धेयोंदैत्यामात्यायसद्विजैः ॥ ४८ ॥ शमीपापोपशांत्यर्थं
होतव्यामंदगामिने ॥ दीर्घायुर्धर्मकृद्दूर्वाहोतव्याराहवेद्विजाः ॥ ४९ ॥ धर्मविद्यार्थ
कृद्दर्भःसद्भिर्वैर्वन्हिसूनवे ॥ दधिक्षीराज्यसंमिश्राःसमिधःशुभवृद्धये ॥ ५० ॥ प्रादे
शमात्रकाःसर्वाअष्टावष्टोतरंशतम् ॥ अष्टाविंशतिरेकैकंसंख्यैषाप्रतिदैवतम् ॥ ५१ ॥
वृद्धौतुफलभूयस्त्वमुक्तादन्यत्तुरक्षसाम् ॥ नवभवनकंलेख्यंचतुरस्त्रंतुमंडलम् ॥ ५२ ॥
ग्रहास्तत्रप्रतिष्ठाप्यावक्ष्यमाणक्रमेणतु ॥ मध्येतुभास्करःस्थाप्यःपूर्वदक्षिणतःश
शी ॥ ५३ ॥ दक्षिणेनधरासूनुर्बुधःपूर्वोत्तरेणतु ॥ उत्तरस्यांसुराचार्यःपूर्वस्यांभृगु
नंदनः ॥ ५४ ॥ पश्चिमायांशनिःसूर्याद्राहुर्दक्षिणपश्चिमे ॥ पश्चिमोत्तरतःकेतुरितिस्था
प्याग्रहाःक्रमात् ॥ ५५ ॥ पटेवामंडलेलेख्याईशान्यांदिशिपावकात् ॥ ताम्रोऽर्कः

स्फाटिकश्चंद्रोरक्तचंदनकोऽपरः ॥ ५६ ॥ सोमसूनुसुराचार्यौस्वर्णवर्णौप्रकीर्तितौ ॥
राजतोभृगुपुत्रश्चकार्ष्णायसःशनैश्चरः ॥ ५७ ॥ राहुश्चसैसकःकार्यःकार्यःकेतुश्चकां
स्यजः ॥ सर्वानेतन्मयान्कृत्वासमभ्यर्च्याःसदागृहे ॥ ५८ ॥ लेख्यायद्वर्णकैःस्वैःस्वै
र्विधिवत्पिष्टकेनवा ॥ ग्रहाणांसाधिदेवानांप्रतिष्ठापनमंत्रकान् ॥ ५९ ॥ वदंतिमं
त्रतत्वार्थवेदिनोद्विजसत्तमाः ॥ आदित्यगर्भमित्युक्तमग्निंदूतमनेनच ॥ एताभ्यांस्था
पयेदर्कंत्र्यंबकमितिशंकरम् ॥ ६० ॥ अप्स्वंतरमितिशीतांशुंश्रीश्चतेइतिपार्वतीम् ॥
स्योनापृथिवीतिभौमंयदक्रंदेतिवागुहम् ॥ इदंविष्णुर्बुधःस्थाप्यस्तद्विष्णोरितिवैह
रिः ॥ इंद्रआसांसुराचार्यआब्रह्मन्नितिवेधसम् ॥ ६१ ॥ इंद्रदेवीभृगोःसूनुःसजोषे
त्यमराधिपम् ॥ शंन्नोदेवीरवेःसूनुर्यमायत्वातथायमः ॥ ६२ ॥ आयंगौरितिराहुश्च

बृ.पा. कालःकार्षीरसीतिच ॥ ब्रह्मजज्ञेतिकेतुश्चाचत्रश्चित्रावसोरिति ॥ ६३ ॥ ब्रूयुरेतां
१४७ श्चमंत्रांश्चमूलमंत्रास्तथापरे ॥ आकृष्णेनेतितीव्रांशोरिमंदेवानिशाकरम् ॥ ६४ ॥ अ० ९
अग्निर्मूर्धेतिभौमस्यउद्बुध्यस्वबुधस्यच ॥ बृहस्पतेअतिगुरोरन्नात्परिस्रुतोभृगोः ॥
॥ ६५ ॥ शन्नोदेवीःशनैर्गंतुःकांडात्कांडात्तमस्यच ॥ केतुंकृण्वन्नग्निसूनोरितिमंत्राः
प्रकीर्तिताः ॥ ६६ ॥ वेदमंत्रैर्विनाकश्चिद्विधिर्नास्तिद्विजन्मनाम् ॥ कर्तव्याश्चरवोमं
त्रैःस्वैःस्वैश्चप्रतिदैवतम् ॥ ६७ ॥ सघृताःसयवाश्चापिहोतव्याश्चद्विजैस्तिलाः ॥
मध्यमानामिकामूललग्नांगुष्ठचतसृभिः ॥ ६८ ॥ यावंतोंगुलिभिर्ग्राह्यास्तिलास्ताव
द्भिराहुतिः ॥ हस्तमात्रंपृथक्तेनवेधोपितावतैवतु ॥ ६९ ॥ बाहुमात्रंवदंत्येकेऐकेचार
त्निमात्रकम् ॥ चतुरस्रंखनेत्कुंडमेकयोनिसमन्वितम् ॥ ७० ॥ शुभमेखलयायुक्तंसु १४७

शांतिकरमुत्तमम् ॥ होमार्थंमंडपंकुर्याच्चतुर्द्वारंसतोरणम् ॥ ७१ ॥ चतुर्दिक्षुध्वजाःका
र्यानानावर्णाःशुभावहाः ॥ तथातत्रोदकुंभाश्चदूर्वापल्लवसंयुताः ॥ पुनर्नवीकृतंसद्मर्मं
डपाभावआश्रयेत् ॥ ७२ ॥ षट्कर्मनिरताःशांतायेनदग्धाःप्रतिग्रहैः ॥ नियोज्या
स्तेग्निकार्यादौस्फुरन्मंत्राद्विजोत्तमाः ॥ ७३ ॥ प्रतिग्रहाग्निदग्धस्यजपहोमादिकुर्व
तः ॥ यस्यमंत्राण्यवीर्याणितत्कृतंकर्मनिष्फलम् ॥ ७४ ॥ ओदनंसगुडंभानोःपायसं
चक्षपाकृतः ॥ हविष्यंभूमिपुत्रस्यक्षीरान्नंचबुधस्यच ॥ ७५ ॥ षाष्टिक्यंब्रह्मपुत्रस्यद
धाचभार्गवस्यच ॥ पूर्णंहविःशनैर्गतूरसंराहोःश्रृताश्रृतम् ॥ ७६ ॥ चित्रान्नमग्निसू
नोश्चभोज्यानामभिसस्यजाः॥कृतहोमास्तथान्येपियेसद्वृत्ताद्विजोत्तमाः ॥ ७७ ॥ य
थावर्णानिवासांसिदेयानिकुसुमानिच॥देयागंधाश्चसर्वेषांदेयोधूपश्चगुग्गुलः॥७८॥

धेनुःशंखोवृषःस्वर्णवासांस्यश्वःसिताचगौः॥अयश्वच्छागलश्चैवक्रमशोदक्षिणाःस्मृ
ताः ॥ ७९ ॥ प्रत्यहंप्रतिमासंचप्रत्यब्दंवाविधानतः ॥ वर्णिभिश्चग्रहापूज्याराजभि
श्चसदैवहि ॥८० ॥ दुस्थितोयस्तुयस्यस्यात्पूज्यस्तस्यसयत्नतः ॥ वेधसैतेनियुक्ताः
प्राक्स्वभक्तंपूजयिष्यथ॥८१॥ वरंयच्छंतिसंहृष्टाविप्रावन्हिर्नृपाग्रहाः॥असंतुष्टादहं
त्येतेतस्मात्तानर्चयेत्सदा॥८२॥ग्रहाधीनमिदंसर्वमुत्पत्तिप्रलयादिकं॥जगत्प्रभावाभा
वौचतस्मात्पूज्यतमाग्रहाः॥८३॥सानुकूलैर्ग्रहैर्यानिकुर्यात्कर्माणिमानवः॥सफलानि
भवंत्यस्यनिष्फलानिस्युरन्यथा॥८४॥ कुर्वंतिचैतद्विधिनाग्रहाणामातिथ्यमब्दंप्रति
वासरंये॥आरोग्यदेहांधनधान्ययुक्तादीर्घायुषःस्त्रीसहिताभवंति ॥८५॥ ॥इतिग्रह
शांतिः ॥ ॥ वसत्स्वकस्मात्सदनेष्वदोद्भुतंवयोविशेयुर्यदरण्यवासिनः ॥ विशेषतो

गृध्रकपोतपिंगलास्तथैवचोलूकसकाकिवायसाः ॥ ८६ ॥ तरक्षुगोमायुमृगारिऋक्षकाद्दिवाप्यकस्मादकुतोपिनिर्भयाः ॥ विंशतियस्यैतदतीवचाद्भुतंगृहेपुरेशांतिकमेवसिद्धये ॥ ८७ ॥ यस्याद्भुतानिजायंतेमृत्युंतस्यवदेद्बुधः ॥ धनधान्यक्षयंचापिभार्यापुत्रक्षयंतथा ॥ ८८ ॥ अत्यद्भुतानिजायंतेवर्णानांगृहमेधिनां ॥ नानाविधानितेषांतुप्रशांत्यैशांतिरिष्यते ॥ ८९ ॥ भयंवाजायतेशत्रोर्नृपाद्वाजायतेभयम् ॥ तस्माच्छांतिर्विधातव्यायथोक्तामुनिपुंगवैः ॥ ९० ॥ यदिगोधूमशाखायांयवशाखोप्रजायते ॥ यवेगोधूमशाखास्यादेवंसर्वाशनेष्वपि ॥ ९१ ॥ सर्षपेतिलशाखाचेत्तिलशाखासुसर्षपाः ॥ माषेमुद्गेषुचतथारक्तवृष्टिर्भवेद्यदि ॥ ९२ ॥ अंतःप्रपूर्णकुंभेषुज्वलन्नग्निर्यदीक्ष्यते ॥ उद्वर्तनंचकूपानांविनर्तुंमधुजालकम् ॥ ९३ ॥ विधिवद्वायुलिंगैश्च

निर्वाप्यवायवंचरुं॥महावातायसततंहृदयंतुप्रशाम्यतु ॥ ९४ ॥ त्रिपंचसप्तवाहुलास
वेत्राप्यन्नतुल्यता ॥ स्त्रियोवागोमहिष्योवासुतोवाचरुपुंड्रकौ ॥ ९५ ॥ द्वौद्वौयत्रप्रजा
येतेशांतिस्तत्रविधीयते ॥ वृषवद्वाद्वयंनस्याद्वडवाश्वंयदारुहेत् ॥ ९६ ॥ अश्वतरी
प्रसूतेन्हिप्रस्वेदःप्रतिमासुच ॥ मृदंगपटहादीनामकुतोपिध्वनिर्यदि ॥ ९७ ॥ गृ
ध्रकाककपोताद्याविशेयुर्यदिवागृहे ॥ यवपिष्टेननिर्वाप्यविधिवद्वारुणंचरुं ॥ ९८ ॥
मंत्रैर्वरुणदैवत्यैर्जुहुयाद्वरुणायतं ॥ महावरुणदेवायजलानांपतयेतथा ॥ ९९ ॥ अ
न्यैर्वरुणदैवत्यैर्मंत्रैश्चजुहुयाच्चरुं ॥ जुहुयादाहुतीस्तिस्रोमंत्रैश्चवरुणायतं ॥१००॥
अन्नस्यतुल्यतांकुलास्वाहांतैर्वरुणदैवतैः ॥ इंद्रचापेक्षणंरात्रौशस्त्रप्रज्वलनंतथा ॥
॥ १०१ ॥ गजाश्वशफवस्त्रांतर्ज्वलनंचप्रतीक्षणं ॥ स्थूणाप्ररोहणंयत्स्याद्भांडस्थान्न

प्ररोहणं ॥२॥ विद्युन्निर्घातवज्राणांपतनंवाभवेद्यदि ॥ गृदाकुकाकसंसर्गीविपरीतान्य
दर्शनं ॥ ३ ॥ शुभायचरुराग्नेयोनिर्वाप्योविधिवद्द्विजैः ॥ अग्नयेस्त्वग्निराजायमहा
वैश्वानरायच ॥ ४ ॥ हृदयेममयच्चैतत्तत्सर्वंचवदेद्बुधः ॥ ग्रहशांतिश्चसर्वत्रशनैःपू
जाविशेषतः ॥ ५ ॥ दक्षिणाःसवृषागौश्चवस्त्रयुग्मंद्विजातये ॥ प्रदद्याद्दोषशांत्यर्थं
सर्वोत्पातेषुवैद्विजाः ॥ ६ ॥ एतेषुचान्येष्वपिचाद्भुतेषुजातेषुसावित्रिजपंसहस्रं ॥ होमं
विदध्यांदपिविष्णुमंत्रैर्ब्रह्मेशमंत्रैरपिवाद्विजन्मा ॥ १०७ ॥ ॥ इतिशांत्यध्यायेऽद्भु
तशांतिः ॥ ॥ अभिधास्येऽथरुद्राणांशांतिर्यागृहमेधिनां ॥ पंचांगानांविधानंतुय
त्कृतंहंतिपातकं ॥ १ ॥ ब्राह्मणोविधिवत्स्नात्वासर्वोपद्रवनाशनं ॥ कुर्याद्विधानंरुद्रा
णांयजुर्विधाननिर्मितं ॥ २ ॥ इषेत्वादिषुमंत्रेषुखंब्रह्मांतेषुयाःक्रियाः ॥ दशप्रणवयु

क्षेषुभूर्भुवःस्वरितीतिच ॥ ३ ॥ आर्षंछंदश्चदैवत्यंन्यासंचविनियोगतः ॥ पराशरोदि
तंवक्ष्येशेषंमुनिविभाषितं ॥ ४ ॥ मनोज्योतिरबोध्यग्निर्मूर्धानंचमर्माणिते ॥ मान
स्तोकेइतिह्येतत्प्रथमंपंचकंस्मरेत् ॥ ५ ॥ यातेरुद्रेतिचूडायांशिरोस्मिन्महत्यर्णवे ॥
असंख्यातासहस्राणिललाटेविन्यसेद्द्विजः ॥ ६ ॥ चक्षुषोर्विन्यसेद्वेतुत्र्यंबकंतुयजा
महे ॥ मानस्तोकइतिह्येतन्नासिकायांन्यसेद्बुधः ॥ ७॥ अवतत्यधनुर्वक्रेनीलग्रीवौ
तथागले ॥ नमस्तेआयुधेत्येतत्स्मरेन्मंत्रंप्रकोष्ठयोः ॥ ८ ॥ विन्यसेद्वास्तुमंत्रोयंये
तीर्थानीतिहस्तयोः ॥ नमोस्तुकिरिकेभ्योवैहृदयेमलनाशनं ॥ ९ ॥ नाभ्यांविद्वा
न्न्यसेन्मंत्रंनमोहिरण्यबाहवे ॥ गुह्येमंत्रस्तुसंस्मर्यइमारुद्रायइत्यपि ॥ १० ॥ मा
नोमहांतइत्यूर्वोरेषतेरुद्रजानुनोः ॥ अवरुद्रमितिह्येतंजंघयोर्मंत्रमुच्चरेत् ॥ ११ ॥

कवचिमध्यमाबद्धेतदुपबिलिमनइत्यपि ॥ नेत्रंतुनीलग्रीवायप्रमुंचधन्वनोस्त्रकं॥१२॥
यएतावंतएतेनविदध्याद्दिक्प्रबंधनं ॥ ॐ मोमितिनमस्कारंततोभगवतेपुनः ॥ १३ ॥
रुद्रायेतिविधानज्ञोदशाक्षरंततोन्यसेत् ॥ प्रणवंविन्यसेन्मूर्ध्निनकारंनासिकांतरे ॥
॥ १४ ॥ मोकारंतुललाटाग्रेभकारंमुखमध्यतः ॥ गकारंकंठदेशेतुवकारंहृदयेन्यसे
त् ॥ १५ ॥ तेकारंदक्षिणेहस्तेरुकारंवामतोन्यसेत् ॥ द्राकारंनाभिदेशेतुयकारंपा
दयोर्न्यसेत् ॥१६॥ त्रातारमिंद्रत्वंनोअग्नेसुगंनःपंथामितिह्यपि ॥तत्वायामिवदेदानोनि
युद्भिरित्यपीरयेत् ॥ १७॥ वयंसोमतमीशानंअस्मेरुद्राइतिस्मरेत् ॥ स्योनापृथिवि
नाह्येतद्द्विजःकुर्वीतसंपुटं ॥ १८ ॥ सुत्रामादिदिशांपालान्प्राच्यादिषुस्मरेदथ ॥रौ
द्रीकरणमेतद्धिकलापापैःप्रमुच्यते ॥ १९ ॥ यक्षरक्षःपिशाचाद्याःप्रेतभूतग्रहादिकाः॥

ब्र.पा. दुष्टदैवत्यशाकिन्योरेवत्यौग्रद्रकाश्रयाः ॥२०॥ सिंहव्याघ्रादयोऽरण्येयेदुष्टाःश्वाप अ०
१५१ दाद्विजाः ॥ म्लेंछाबंधकचौराद्यायमदूताग्रकादयः॥२१॥ रौद्रभूतमिमंसर्वेद्विजंपश्यं ९
तिवन्हिवत् ॥ देदीप्यमानमर्चिर्भिर्दुष्टदिग्बंधकारकं ॥ २२ ॥ दह्यमानादवीयां
सःसप्तधाम्नःसुधामभिः ॥ प्रणश्यंतिहियेदुष्टाद्विजास्तेरुद्ररूपिणः ॥ २३ ॥ पंचा
स्यंसौम्यमात्मानंसर्वाभरणभूषितम् ॥ मृगलांछनमूर्धानंशुद्धस्फटिकसंनिभम् ॥
॥२४॥ फणासहस्रविस्फूर्जदुरगेंद्रोपवीतिनम् ॥ सप्तार्चिर्वज्ज्वलद्भालंजटाजूटकिरी
टिनम् ॥ २५ ॥ सहस्रकरवद्भ्राजत्खट्वांगांगविभूषितम् ॥ ब्रह्मांडखंडवत्कारकपाल
करधारिणम् ॥ २६ ॥ देदीप्यमानंचंद्रार्कज्वलदग्निंत्रिलोचनम् ॥ त्रैलोक्यद्युतिकृद्भा १५१
स्वत्स्कंधकापालमालिनम् ॥२७॥ दीप्तनक्षत्रमालारुद्राक्षमालाधरंद्विजाः ॥ निःशे

षवारिसंपूर्णकमंडलुधरंलज़म् ॥ २८ ॥ जगद्वाधिर्यकृन्नादमजंडमरुधारिणम् ॥ के
यूरबद्धनागेंद्रंमूर्ध्निमणिविराजितम् ॥ २९ ॥ मेखलाकिंकिणीमालामुक्ताहारविभूषि
तम् ॥ घुर्घुराव्यक्तनिर्गच्छद्गंभीररवनूपुरम् ॥ ३० ॥ सहेमपट्टनीलाभंव्याघ्रचर्मोत
रीयकम् ॥ विद्युल्लताप्रभागंगाप्लुतमूर्धसुरार्चितम् ॥३१॥ समस्तभुवनाभारधारणो
क्षासनस्थितम् ॥ त्रैलोक्यवनितामौलिंबद्धदेहार्धपार्वतिं ॥ ३२ ॥ लक्षसूर्यप्रभाभा
स्वत्त्रैलोक्यकृतपांडुरम् ॥ अमृतप्लुतहृष्टांगंदिव्यभोगसमाकुलम् ॥ ३३ ॥ दिग्देवता
समायुक्तंसुरासुरनमस्कृतम् ॥ नित्यंशाश्वतमव्यक्तंव्यापिनंनंदिनंध्रुवम् ॥ ३४ ॥
द्विजोध्यात्वैवमात्मानंसम्यग्रुद्रस्वरूपिणम् ॥ संप्रध्वस्तांतरायःसंस्ततोयजनमाच
रेत् ॥३५॥ अनुलिप्तेसुलिप्तेचदेशेगोचर्ममात्रके ॥स्थंडिलेंबुजमालिख्यमंत्रैःप्रक्षाल

.बृ.पा. नंपुनः ॥ ३६ ॥ तत्रपूजाप्रकर्तव्यानमश्चशंभवायच ॥ मानोमहांतमितिचसिद्धमं
१५२ त्रंस्मरेद्बुधः ॥ ३७ ॥ स्वललाटेपुनर्ध्यायेत्तेजोरूपंशिवंद्विजः ॥ दशाक्षरेणमंत्रेणदद्या अ०
त्पादार्घ्यकौपुनः ॥ ३८ ॥ न्यासमंत्रैश्चसोंकारैर्मानस्तोकेतनेत्यपि ॥ शंभवायेतिमं ९
त्रेणदद्याद्गंधोदकादिकम् ॥ ३९ ॥ पुष्पधूपप्रदीपादियथालाभंनिवेद्यकम् ॥ दशाक्षरे
णतेनैवनमःकुर्यात्पुनर्द्विजाः ॥ ४० ॥ शिखातस्यतुरुद्रस्योत्तरनारायणंद्विजाः ॥ शि
रःपुरुषसूक्तंचशिवसंकल्पकंचहृत् ॥ ४१ ॥ कवचंचाप्रतिरथंनेत्रंविभ्राड्बृहच्चयत् ॥
शतरुद्रियमस्त्रंचदेवस्यास्त्रंप्रकल्पयेत् ॥ ४२ ॥ पंचांगानिस्मरेद्धृष्टःप्रणवंचजपेद्द्वि
जः ॥ उद्धृत्यप्रणवेनेशंविकिरीतिविसर्जयेत् ॥ ४३ ॥ रुद्ररूपोद्विजोयद्यत्कुर्यात्तत्त
द्विसिध्यति ॥ अक्षतान्वातिलान्वापियवान्वासमिधोपिवा ॥ ४४ ॥ शंभवायेतिजु १५२

हुयात्सर्वास्तानाज्यसिक्तकान् ॥ पंचपंचाथषट्षड्वाअष्टावष्टौतथापिवा ॥ ४५ ॥
दशदशैकादशवाजुहुयात्साधकोद्विजः ॥ द्विजःसदारःसंतुष्टःशुचिःस्नातोयतेंद्रियः ॥
॥ ४६ ॥ जपतर्पणहोमादौरतोयोवत्सरंजपेत् ॥ दशानांसोश्वमेधानांफलंप्राप्नोतिवै
द्विजः ॥ ४७ ॥ सौवर्णपृथिवीदानपुण्यभाग्जायतेनरः ॥ महापापोपपापैश्चमुक्तो
रुद्रत्वमृच्छति ॥ ४८ ॥ एकादशगुणानूरुद्रानावृत्यायातिरुद्रताम् ॥ रुद्रजापीशुचिः
पुण्यःपांक्तेयःश्राद्धभुग्वरः ॥ ४९ ॥ पूर्वजानांशतंसैकंतारयेद्रुद्रजाप्यकृत् ॥ एक
तोयोगिनःसर्वेज्ञानिभिःसहतद्व्रतैः ॥ ५० ॥ एकतोरुद्रजापीतुमान्यःसर्वैस्तुदेवतैः
पात्रमत्रपवित्रंतुनाधिकंरुद्रजापिनः ॥५१॥ तस्मैदत्तंचतद्भुक्तंतदानंत्यायकल्पते ॥ वे
दांगवेदिनामंतःशिवभक्तःसदाधिकः ॥ ५२ ॥ इतिबृहत्पाराशरीयेरुद्रपूजाविधिः ॥

॥ अथातःसिद्धिकामःसन्कंदमूलफलाशनः ॥ गोमूत्रयावकक्षीरदधिशाकाज्यभोज
नः॥ १ ॥ हविष्यभोजनोवासौविप्रोमुन्यन्नभोजनः ॥ जपहोमादिकुर्वाणोयथोक्तफ
लभाग्भवेत् ॥ २ ॥ शिरसासहरुद्राणांजप्तैर्दशशतैर्ध्रुवम् ॥ सर्वमंत्राभयंतस्यब्राह्मण
स्योक्तकारिणः ॥ ३ ॥ सिद्धामंत्राद्द्विजेंद्रस्यचिंतितार्थफलप्रदाः ॥ रुद्रस्यैवास्यसर्वेते
भवंतीश्वरनोदिताः ॥ ४ ॥ एकादशशुभान्कुंभानाहृत्याविधिसम्मितान् ॥ सहिर
ण्यान्सवस्त्रांश्चफलपुष्पोपशोभितान् ॥ ५ ॥ एकादशाहमात्मानमन्यंवाहितकाम्य
या ॥ विनायकोपसृष्टंचस्नायात्काकपदाहतम् ॥ ६ ॥ मृतवत्सांकाकवंध्यांस्नापये
त्तथानरान् ॥ जपेदेतत्सकृद्विप्रःसर्वदोषैर्विमुच्यते ॥ ७ ॥ अनड्वाहंचवस्त्राणिदद्या
द्धेनुंचदक्षिणाम् ॥ भोजयेद्विदुषोविप्रान्समाप्तौकर्मणिद्विजः ॥ ८ ॥ भक्त्यैकादशब

स्नाद्यैर्यथाशक्त्यारामर्चयेत् ॥ अथवाचरुभैक्षाशीसाशिरोरुद्रसहस्त्रकम् ॥ ९ ॥ जपे
द्गोष्ठेतथारण्येसिद्धक्षेत्रेशिवालये ॥ अग्न्यागारेसमुद्रेवानदीनिर्झरपर्वते ॥ १० ॥ जपे
दन्यत्रवासिद्धान्शुचौदेशेमनोरमे ॥ धीरोदृष्टव्रतोमौनीत्यक्तक्रोधोयतेंद्रियः ॥ ११ ॥ धौ
तवासास्त्वधःशायीरुद्रलोकेमहीयते ॥ नमोगणेभ्यइत्यस्यमंत्रस्यब्राह्मणोयुतं ॥ १२ ॥
जप्त्वाचश्रीफलैर्हुत्वासर्वकार्येषुसिद्धिभाक् ॥ नमोस्तुनीलकंठायेत्येतन्मंत्रेणसप्तधा ॥
॥ १३ ॥ आवर्त्योदकमामंत्र्यविषार्तश्रवणेजपेत् ॥ विषेणमुच्यतेसद्यःकालदष्टोपि
जीवति ॥ १४ ॥ विषस्याभिभवोनस्यान्नरस्यतस्यकर्हिचित् ॥ ग्रहग्रस्तंज्वरग्रस्तं
रक्षःशाकिनिदूषितम् ॥ १५ ॥ ब्रह्मराक्षसग्रस्तंवाअन्यदोषोपगूहितम् ॥ प्रमुंचध
न्वनइतिभस्मनासर्षपैस्तथा ॥ १६ ॥ ताडयेन्मुंचमुंचेतिब्रूयाच्छीघ्रंतुमुंचति ॥ नमःशं

भवइत्यस्यमंत्रस्यचायुतंद्विजः ॥ १७ ॥ जप्त्वाखदिरसमिधोहुत्वाविप्रःसहस्रकम् ॥
तीक्ष्णतैलप्लुतंसम्यङ्मंत्रांतेचायुतंजहि ॥ १८ ॥ फट्फट्कारेणजुहुयात्क्षय्यरोगो
चिराद्भवेत् ॥ जलमध्येशतावर्तात्सद्योवृष्टिर्निगद्यते ॥ १९ ॥ नाभिमात्रेजलेविप्रः
प्रविश्यजुहुयाज्जलम् ॥ कुर्यादेकार्णवांधात्रींमंत्रमाहात्म्यतोभृशम् ॥ २० ॥ नमःश्व
भ्यइत्यमुनामंत्रेणतुसहस्रकम् ॥ लवणमध्वाहुतिभीराजाशीघ्रंवशोभवेत् ॥ २१ ॥
द्विगुणाःपलाशसमिधोमहावाणीप्रवर्तते ॥ त्रिगुणेनचपद्मानांपातालंसिध्यतिध्रुवं ॥
॥ २२ ॥ चतुर्गुणेनमंत्रेणवरदाश्रीःप्रवर्तते ॥ समुद्रगानदीकूलेपुलिनेवापवित्रके ॥
॥ २३ ॥ खड्गोपरिश्रीफलानांहुत्वात्रिंशच्छतानिच ॥ खड्गविद्याधरोविप्रःशिवाज्ञा
तःप्रजायते ॥ २४ ॥ अणिमाद्यष्टगुणंहुत्वाजपेन्मंत्रसहस्रकं ॥ अणिमादिकसिद्धीनांप

तिरेवमवेद्विजः ॥ २५ ॥ छंदोदैवतमार्षेयमथातःशतरुद्रिये ॥ ज्ञानेनकर्मसम्यक्त्वं द्विजानांयेनजायते ॥ २६ ॥ आद्यानुवाकेरुद्राणामाद्यायांचऋचिद्विजः ॥ छंदो गायत्रमन्यासुअनुष्टुप्तिसृषुस्मृतं ॥ २७ ॥ पंक्तिस्तिसृषुविज्ञेयाअनुष्टुप्सप्तसुस्मृतं ॥ द्वयोश्चजगतीविप्राउक्तमाद्यानुवाकयोः ॥ २८ ॥ अन्यानुवाकेप्रथमाबृहतीजगती तथा ॥ अनुष्टुप्चतृतीयायांद्वयोस्त्रिष्टुप्स्मृताद्विजाः ॥ २९ ॥ अपरासुतथानुष्टुब नुवाकद्वयंस्मृतं ॥ रुद्रःसर्वासुदैवत्यंविनियोगोयथोचितं ॥ ३० ॥ यज्जाग्रतादिष ट्केचशिवसंकल्पमात्रकं ॥ रुद्रस्तुदेवताषट्सुविनियोगोजपादिषु ॥ ३१ ॥ सह स्रशीर्षाइत्यादिद्विगुणाष्टसुदेवताः ॥ पुरुषोयोजगद्बीजमृषिर्नारायणःस्मृतः ॥ ३२ ॥ छंदःसर्वासुवानुष्टुब्विनियोगोजपादिषु ॥ अद्भ्यःसंभूतइत्यादेरुत्तरनारायणऋषिः

॥ ३३ ॥ आशुःशिशानइत्यादिरप्रतिरथमुच्यते ॥ एतन्नामामुनिस्तत्रदेवताचा
मरेश्वरः ॥ ३४ ॥ पूर्वानुवाकेदैवत्यंत्रिष्टुपूछंदःप्रकीर्तितम् ॥ त्रिष्टुपूछंदोजपादौच अ०
विनियोगोयथोचितं ॥ ३५ ॥ त्र्यंबकमितिचैवात्रवसिष्ठस्यार्षमुच्यते ॥ देवताअ ९
र्यमायत्रछंदस्त्रिष्टुप्प्रकीर्तितम् ॥ ३६ ॥ विभ्राड्बृहत्त्वइत्यादौसूर्योदैवतमुच्यते ॥
एतत्संचिंत्यसफलंद्विजाग्र्योरुद्रजाप्यकृत् ॥ ३७ ॥ यद्यदारभतेकर्मतत्तस्यफल
दंभवेत् ॥ वेदाध्यायेस्यदातॄणांश्रद्धयाद्रविणस्यच ॥ ३८ ॥ प्रजानामायुषःकीर्तेर्भूय
स्त्वंरुद्रजापिनः ॥ इमंमंत्रंपवित्रंचरहस्यंपापनाशनं ॥ ३९ ॥ रुद्रविधिंविधिश्रेष्ठं
कुर्याद्विप्रःशिवेनरः ॥ शैवागमविशेषज्ञोवेदवेदांगपारगः ॥ ४० ॥ कुर्याद्यएतद्विधि
वद्विधानंशंभोरजस्रंप्रथितंद्विजेंद्राः ॥ प्राप्नोतिलोकंसशिवस्यसाक्षादत्रापिसस्था १५५

च्छिववत्सपूज्यः ॥४१॥ मंत्राणिसर्वाणिचसद्विजस्यनिर्देशकर्माणिभवंतितस्य ॥ यः
साधयेत्प्रोक्तविधानविज्ञोमंत्राभिपूज्यःसचशंभुवत्स्यात् ॥४२॥ मंत्रंत्रिनेत्रंजुहुयाद्धु
ताशेयोबिल्वपत्रैर्घृतदुग्धमिश्रैः ॥ निहत्यमृत्युंश्रियमेतिधात्र्यांप्राप्नोतिपश्चाच्छिव
लोकमेव ॥४३॥ पंचभागश्चषट्व्रातःपंचेंद्रंपंचवारुणं ॥ षट्जातींचजपित्वातुसर्वपापैः
प्रमुच्यते ॥४४॥ ॥इतिबृहत्पाराशरीयेशांत्यध्यायेरुद्रशांतिः ॥ ॥ अथातःसंप्रव
क्ष्यामितडागादिविधिंशुभं ॥ कृतेनयेनतेषांतुप्रतिष्ठासंप्रजायते ॥ १ ॥ अस्मत्तातस्य
तातेनपृच्छकेरघुपुंगवे ॥ तडागाद्युत्सवेप्रोक्तोविधिःसोयंप्रकीर्त्यते ॥ २ ॥ दीर्घिका
सुतडागेषुसन्निहत्यासुयोविधिः ॥ तंवसिष्ठोवदत्सम्यक्दशरथस्यपृच्छतः ॥ ३ ॥
तस्माच्चश्रुतवाञ्छक्तिःशुश्रावातःपराशरः ॥तत्प्रसादेनतत्प्रोक्तोयोविधिःसोयमुच्यते

॥ ४ ॥ तडागादिनिपानानांयावन्नोत्सर्जनंकृतं ॥ तावत्तत्परकीयंतुस्नानादीनामन
र्हकं ॥ ५ ॥ अप्रतिष्ठितदेवानांनकार्यंपूजनंनरैः ॥ अप्रतिष्ठितखातानामपेयंतोय
मुच्यते ॥ ६ ॥ तदुत्सर्गःप्रकर्तव्योनिजवित्तानुसारतः ॥ वित्तशाठ्यंनकुर्वीतइत्यु
वाचपराशरः ॥ ७ ॥ तद्विधिज्ञःशुचिःशांतोब्राह्मणोधर्मवृद्धये ॥ विपरीतमतिर्यःस्यां
तत्कृतंकर्मनिष्फलं ॥ ८ ॥ तडागपालिपृष्ठेतुमंडपंकारयेद्विजः ॥ पूर्वोत्तरप्लवेदेशेशु
चिःस्वस्थःसमाहितः ॥ ९ ॥ चतुरस्रंचतुर्द्वारंदशहस्तप्रमाणकं ॥ स्वामिहस्तप्रमा
णेनतोरणानिचकारयेत् ॥ १० ॥ पताकाविविधाः कार्यानानावर्णाःसमंततः ॥
शुभपल्लवसंयुक्ताद्वारेषुकलशाःस्मृताः ॥ ११ ॥ यथावर्णायथाकाष्ठंयथाकार्याःप्रमा
णतः ॥ तथायूपान्प्रवक्ष्यामिवर्णानांहितकाम्यया ॥ १२ ॥ पालाशोब्राह्मणस्योक्तो

नैयग्रोधस्तुभूभुजः ॥ बैल्वोवैश्यस्ययूपःस्याच्छूद्रस्यौदुंबरःस्मृतः ॥ १३ ॥ शि
रःप्रमाणोविप्रस्यआकंठंक्षत्रियस्यच ॥ उरःप्रमाणोवैश्यस्यशूद्रस्यनाभिमात्रकः
॥ १४ ॥ वेदिकापादमूलेतुयूपस्तत्रनिखन्यते ॥ यूपस्यदक्षिणेभागेतोरणंतत्रकार
येत् ॥ १५ ॥ ब्राह्मस्थानेचतन्मध्येअष्टौभागाःप्रकीर्तिताः ॥ तेषामुत्तरतःसोमंकुबे
रंकुविदंगेति ॥ १६ ॥ धनदंधन्वनागेतिईशावास्येतिशंकरं ॥ आकृष्णेत्यादिभि
र्मंत्रैःस्वैःस्वैर्ग्रहांश्चपूजयेत् ॥१७॥ त्रातारमिंद्रमितींद्रमग्निंदूतमितिपावकं ॥ अग्निः
पृथुरित्यादिधर्मराजंद्विजोत्तमाः ॥ १८ ॥ तद्विष्णोरितिवैविष्णुंनमःसूतेतिनिर्ऋतिं॥
सप्तऋषयइत्यादिमंत्रैःसप्तऋषींस्तथा ॥ १९ ॥ वरुणस्योत्तंभनमसिवरुणंचप्र
पूजयेत् ॥ एवंद्वाविंशतिस्थानानिमंत्रोक्तानिपृथक्पृथक् ॥ २० ॥ इमंमेतन्नःसत्वन्न

स्तंतारयेतिउद्धुत्तमं ॥ समुद्रोतिसमुद्रेतित्रीन्समुद्रानितिध्रुवं ॥ २१ ॥ दशभिर्वारु
णैर्मंत्रैराहुतीनांशतद्वयं ॥ शतमर्धशतंवापिविंशत्यष्टोत्तरंशतं ॥ २२ ॥ गोसहस्त्रयु
तंवापिशताधँवाप्रदीयते ॥ अलाभेचैवगांदद्यादेकामपिपयस्विनीं ॥ २३ ॥ अरो
गांवत्ससंयुक्तांसुरूपांभूषणान्वितां ॥ सौवर्णाराजतास्ताम्राःकांस्याःसैसाःस्वश
क्तितः ॥ २४ ॥ मत्स्यानक्रादयःकार्याविविधावर्तवृत्तयः ॥ गोवत्सौवत्सबद्धौतौआ
ग्नेय्यांदिशिसंस्थितौ ॥ वायव्याभिमुखौतत्रतारयेद्वारिमध्यतः ॥ २५ ॥ वस्त्रयुग्मा
निविप्रेभ्योमुद्रिकाछत्रिकादयः ॥ भक्त्यातेभ्यःप्रदातव्याःप्रसाद्यायत्नतोद्विजाः ॥
॥ २६ ॥ विप्रान्संतोष्यदेयानिदानानिविविधान्यपि ॥ हेमपुरुषसंयुक्तांशय्यांदद्या
त्स्वशक्तितः ॥ २७ ॥ आसनानिप्रशस्तानिभाजनानिनिवेदयेत् ॥ एतत्प्रदक्षि

णीकृत्यआत्मनाचविपाश्रितः ॥ २८ ॥ प्रसादयेद्द्विजान्सर्वान्वांछन्पूर्तफलंनरः ॥
कृतांजलिपुटोभूत्वाविप्राणामग्रतःस्थितः ॥ २९ ॥ ब्रूयाद्दवाभवंतोत्रसर्वेविप्राधनुर्ध
राः ॥ तेयूयंतारयध्वंमांसंसारार्णवतोद्विजाः ॥ ३० ॥ आगताममपुण्येनपूर्तकर्मप्रसा
धकाः॥कूर्मंचमकरंमत्स्यान्सौवर्णांस्तत्रकारयेत्॥३१॥ मीनास्तुराजतास्तत्रताम्राद्दु
र्दुरकाःस्मृताः ॥ जलकुंजरगोधांश्चसैस्यांस्तत्रप्रकल्पयेत् ॥३२॥ अन्येपिजलजा
स्तत्रशक्तितस्तान्प्रकल्पयेत् ॥ इमंपुण्यंप्रशस्तंचतडागादिविधिंनरः ॥ ३३ ॥ वा
पीकूपतडागादौकारयेद्ब्राह्मणैर्बुधैः ॥ खानयित्वातडागादिस्वभावाच्छाठ्यवर्जितः ॥
मानवःक्रीडतिस्वर्गेयावदिंद्राश्चतुर्दश ॥ ३४ ॥ एतद्विधानंविदधातिभक्त्याखातेषुस
वेंषुतडागकेषु ॥ सोमुत्रकामैःपरिपूर्णदेहोभुंक्तेधरित्र्यामिहसर्वभोगान् ॥ ३५ ॥ वदं

तिकेचिद्वरुणस्यलोकेप्रयातिभोगान्वरुणस्यभुंक्ते॥भुक्त्वाचिरंतत्रपुनर्धरित्र्यांनरेंद्रता
मेतिपराशरोक्तिः ॥ ३६ ॥ ॥ इतिबृहत्पाराशरीयेतडागादिप्रतिष्ठा ॥ ॥
॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिद्विजेंद्राःश्रूयतामिमम् ॥ लक्षहोमविधिंपुण्यंकोटिहोमविधिंत
तः ॥ १ ॥ स्वयंभूर्यमुवाचप्रागस्मत्तातपितामहे ॥ तमिमंसंप्रवक्ष्यामिश्रूयतांपाप
नाशनम् ॥ २ ॥ येचेहब्राह्मणाःकार्याभूमिर्यायत्रमंडपम् ॥ याःसमिधोयेचमंत्रा
अन्यच्चतत्रयद्भवेत् ॥ ३ ॥ लक्षहोममिमंविप्राःकथ्यमानंनिबोधत ॥ युग्माश्चऋ
त्विजःकार्याब्राह्मणायेविपश्चितः ॥ ४ ॥ नियमव्रतसंपन्नाःमहिताःपार्थिवेनतु ॥
नित्यंजपरतायेचनियोज्यास्तादृशाद्विजाः ॥ ५ ॥ कंदमूलफलाहारादधिक्षीराशि १५८
नोपवा ॥ प्रागुदीच्यांसमेदेशेस्थंडिलंतत्रकारयेत् ॥ ६ ॥ तत्रवेदींप्रकुर्वीतपंच

हस्तप्रमाणकाम् ॥ दक्षिणोत्तरआयामेत्रिंशत्तुपूर्वपश्चिमे ॥ ७ ॥ कुंडानिखनितव्या
निअंगुलान्येकाविंशतिः ॥ निधापयेद्धिरण्यंचरत्नानिविविधानिच ॥ ८ ॥ सिकतोप
रिदातव्यातत्राप्यग्निंसमिंधयेत् ॥ ग्रहांश्चैवसनक्षत्रान्दिशिप्राच्यांसमर्चयेत् ॥ ९ ॥
अवदानविधानेनस्थालीपाकंप्रकल्पयेत् ॥ आज्यभागाहुतीहुत्वानवाहुत्याचहोमये
त् ॥ १० ॥ अग्निंसोमंतथासूर्यंविष्णुंचैवप्रजापतिम् ॥ विश्वेदेवान्महेंद्रंचमित्रंस्विष्ट
कृतंतथा ॥ ११ ॥ सदधिमधुघृतानांसमिधांचैवयाज्ञिकाः ॥ होमयेयुःसहस्त्रंचमंत्रै
श्चैवयथाक्रमम् ॥ १२ ॥ चतुर्विंशतिगायत्र्यामानस्तोकेतिषट्तथा ॥ त्रिंशद्रुद्रहादिमंत्रै
श्चचत्वारिंशैश्चवैष्णवैः ॥ १३ ॥ कूष्मांडैर्जुहुयुःपंचकिरकायास्तुषोडश ॥ दद्यादशसह
स्त्राणिजातवेदसइत्यृचा ॥ १४ ॥ पंचसहस्त्राण्यन्यानिजुहुयादिंद्रदैवतैः ॥ हुतेशत

सहस्रतुअभिषेकंविधापयेत् ॥ १५ ॥ पुण्याभिषेकेयत्प्रोक्तंतत्प्रदायशुभंभवेत् ॥
अथषोडशभिःकुंभैःसहिरण्यैःसमंगलैः ॥ १६ ॥ सर्वौषधिसमायुक्तैर्नानारत्नविभू
षितैः ॥ अभिषेकंततःकुर्यात्स्नानमंत्रैर्यथोचितैः ॥ १७ ॥ समाप्तेतुततस्तस्मिन्प्रधा
नादक्षिणाःस्मृताः ॥ गजाश्वरथयानानिभूमिवस्त्रयुगानिच ॥ १८ ॥ अन्नंचगोश
तंहेमऋत्विजांचैवदक्षिणाः ॥ वृषेणैकादशेनाथदातव्यादशधेनवः ॥ १९ ॥ स्वशक्ति
तःप्रदातव्यावित्तशाठ्यंनकारयेत् ॥ एवंकृतेतुयत्किंचिद्ग्रहपीडासमुद्भवम् ॥ २० ॥
भौममाकाशजंवापिअरिष्टंयच्चजायते ॥ तत्सर्वंलक्षहोमेनप्रशमंयातिनिश्चितम् ॥
॥ २१ ॥ शांतिर्भवतिपुष्टिश्चबलंतेजःप्रवर्धते ॥ वृष्टिर्भवतिराष्ट्रेषुसर्वोपद्रवसंक्षयः ॥
॥ इतिबृहत्पाराशरीयेलक्षहोमविधिः ॥ ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिकोटिहोमविधिंद्वि

जाः ॥ श्रूयतामादरेणैवसर्वकामफलप्रदः ॥ १ ॥ सानुष्ठानाद्द्विजाःप्रोक्ताऋत्विजो
यागकर्मणि ॥ विधिज्ञाश्चैवधर्मज्ञाःस्वदारनिरताश्चये ॥२॥ वरणीयाविशेषेणग्रहया
गक्रियाविदः ॥ एकांगविकलोविप्रोधनधान्यापहारकः ॥ ३ ॥ सर्वांगविकलोयस्तु
यजमानंहिनस्तिसः ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनवेदांगविधिकोविदाः ॥ ४ ॥ प्रकर्तव्या
विशेषेणग्रहयज्ञविदोद्विजाः ॥ ग्रहादद्युःफलंनागाःशूराश्चैवनरेश्वराः ॥ अध्येताचैव
मंत्राणांऋचामष्टोत्तरंशतम् ॥ ५ ॥ सएवऋत्विग्विज्ञेयःसर्वकामफलप्रदः ॥ आवा
हनीयोरत्नेनप्रणिपत्यपुनःपुनः ॥ ६ ॥ एवंकृतेतुयत्किंचिद्ग्रहपीडासमुद्भवम् ॥ त
त्सर्वंनाशयेद्दुःखंकृतघ्नेसौहृदंयथा ॥७॥ तस्माच्छतगुणःप्रोक्तःकोटिहोमःस्वयंभुवा ॥
आहुतीभिःप्रयत्नेनदक्षिणाभिःफलेनवा ॥ ८ ॥ पूर्ववद्ग्रहदेवानामावाहनविसर्जने ॥

होमंमंत्रास्तएवोक्ताःस्नानंदानंतथैवच ॥ ९ ॥ मंडपस्यचवेद्याश्चविशेषंचनिबोधत ॥
कोटिहोमेचतुर्हस्तंचतुर्हस्तायतंपुनः ॥ १० ॥ योनिवप्रद्वयोपेतंतंदप्याहुस्त्रिमेखल
म् ॥ द्व्यंगुलेनोच्छ्रिताकार्याप्रथमामेखलबुधैः ॥ ११ ॥ त्र्यंगुलोच्छ्रितातद्वच्चद्वितीयामे
खलास्मृता ॥ तृतीयामेखलायातुउच्छ्रायेचतुरंगुला ॥ १२ ॥ द्व्यंगुलस्तत्रविस्तारः
पूर्वयोरेवशस्यते ॥वितस्तिमात्रायोनिःषट्स्यात्सप्तांगुलिविस्तृता ॥ १२ ॥ कूर्मपृष्ठो
च्छ्रितामध्येपार्श्वतश्चांगुलोच्छ्रिता ॥ गजोष्ठसदृशातद्वदायताछिद्रसंयुता ॥ १४ ॥ म
खलोपरिसर्वत्रअश्वत्थपत्रसंन्निभा ॥ एतत्सर्वेषुकुंडेषुयोनिलक्षणमीरितम् ॥ १५ ॥
वेदीचकोटिहोमेस्याद्वितस्तीनांचतुष्टयम् ॥ चरतुस्रासमातद्वत्रिभिर्वप्रैःसमावृता ॥
॥ १६ ॥ वप्रप्रमाणंपूर्वोक्तंवेदिकायास्तथोच्छ्रयः ॥ ततःषोडशहस्तःस्यान्मंडप

श्चचतुर्मुखः ॥ १७ ॥ पूर्वद्वारेचसंस्थाप्यबह्वृचंवेदपारगं ॥ यजुर्वेदंतथायाम्येप
श्चिमेसामवेदिनं ॥ १८ ॥ अथर्ववेदिनंतद्वदुत्तरेस्थापयेद्बुधः ॥ होमेष्टौब्राह्मणाः
कार्यावेदवेदांगवेदिनः ॥ १९ ॥ एवंद्वादशविप्रास्तेवस्त्रमाल्यानुलेपनैः ॥ पूर्ववत्पू
जयेद्भक्त्यासर्वांगाभरणैर्द्विजान् ॥ २० ॥ रात्रिसूक्तंचसौरंचपावमानंचमंगलं
म् ॥ पूर्वतोबह्वृचःशांतिंपावमानमुदङ्मुखं ॥ २१ ॥ सूक्तंरौद्रंचसौम्यंचकूष्मांडैःशां
तिमेवच ॥ पाठयेद्दक्षिणेद्वारेयजुर्वेदिनमुत्तमं ॥ २२ ॥ सौपर्णमथवैराजमाग्नेयींरुद्र
संहितां ॥ ज्येष्ठसामतथाशांतिंछंदोगःपश्चिमेपठेत् ॥ २३ ॥ शांतिसूक्तंचसौरंचत
थाचसावनंशुभं ॥ पौष्टिकंचैवहाराज्यमथर्वोत्तरतोजपेत् ॥ पंचभिःसप्तभिर्वाथहो
मःकार्यस्तुपूर्ववत् ॥ २४ ॥ स्नानेदानेचयेमंत्रास्तएवद्विजसत्तमाः ॥ वसोर्धाराविं

धानंतुलक्षहोमेतदिष्यते ॥ २५ ॥ अनेनविधिनायस्तुग्रहपूजांसमाचरेत् ॥ सर्वान्का
मांश्चिरंभुक्त्वाअंतेविष्णुपुरंव्रजेत् ॥ २६ ॥ यःपठेच्छृणुयाद्वापिग्रहयोगमिमंनरः ॥
सर्वपापनिर्मुक्तःसगच्छेद्वैष्णवंपदं ॥ २७ ॥ अश्वमेधसहस्राणिदशचाष्टौचमानवः ॥
कृत्वायत्फलमाप्नोतिकोटिहोमात्तदश्नुते ॥ २८ ॥ ब्रह्महत्यासहस्राणिभ्रूणहत्यार्बु
दानिच ॥ नश्यंतिकोटिहोमेनस्वयंभूवचनंयथा ॥ २९ ॥ प्रपेदिरेयस्यपितामहा
द्याःश्वभ्राणिपापेनगरीयसातान् ॥ उद्धृत्यनाकंसनयेद्धिसर्वान्यःकोटिहोमंनृपतिः
करोति ॥ ३० ॥ राष्ट्रंमनोवांछितवृष्टियुक्तंधान्यैरनंतैःपशुभिःसमेतं ॥ निर्द्वंद्वनीरो
गमदस्युतस्ययोलक्षकोट्योर्हवनंविदध्यात् ॥ ३१ ॥ योलक्षहोमंविदधातिभूभृ
त्तद्वन्नरोलक्षशतंजुहोति ॥ प्रत्यब्दमाप्नोतिसदीर्घमायुर्भुंक्तेसपत्नान्विजयेद्धरित्रीं॥

॥ ३२ ॥ योब्रह्मघातीगुरुदारगामीग्रामादिदाहाद्भवपापयुक्तः ॥ पापैरशेषैःपुरुषो
विमुक्तःसकोटिहोमाद्विबुधत्वमेति ॥ ३३ ॥ तस्मात्तदाभूपतयोविदध्युर्दृष्टिप्रजासौ
ख्यबलस्यगुप्त्यै ॥ आयुःप्रवृद्ध्यैविजयायकीर्त्यैलक्षादिहोमंग्रहयागमेनम् ॥ ३४॥
॥ इतिबृहत्पाराशरीयेकोटिहोमविधिः ॥ ॥ अथान्यंसंप्रक्ष्यामिविधिंपावनमुत्तमम्॥
अस्मत्तातप्रभावोयंरघुपौत्रस्यधीमतः ॥ १ ॥ अनपत्यस्यपुत्रार्थंचक्रेवैभांडकस्तु
यम् ॥ सहस्रशीर्षसूक्तस्यविधानंचरुपाककृत् ॥ २ ॥ यैर्यैर्नृपैःकृतंपूर्वमन्यैरपिद्विजो
त्तमैः ॥ सिध्यंतिसर्वमंत्राणिविधिविद्भिर्द्विजोत्तमैः ॥ ३ ॥ उपासितानितद्भक्त्याश्रो
त्रियैःश्रुतिपारगैः ॥ आत्मविद्भिर्निराहारैर्व्रतिभिर्मंत्रवित्तमैः ॥ ४ ॥ क्रियमाणाःक्रि
याःसर्वाःसिध्यंतिव्रतचारिभिः ॥ नपाठान्नधनात्स्नानान्नात्मनःप्रतिपादनात् ॥ ५ ॥

प्राक्तनात्कर्मणांपुंसांसर्वाःसिध्यंतिसिद्धयः ॥ शुक्लपक्षेशुभेवारेशुभनक्षत्रगोचरे॥६॥
द्वादश्यांपुत्रकामोयंचरुंकुर्वीतवैष्णवम् ॥ दंपत्योरुपवासःस्यादेकादश्यांशिवालये ॥
ऋग्भिःषोडशभिःसम्यगर्चयित्वाजनार्दनम् ॥ ७ ॥ चरुंपुरुषसूक्तेनश्रपयेत्पुत्रका
म्यया ॥ प्राप्नुयाद्वैष्णवंपुत्रंचिरायुःसंततिक्षमम् ॥ ८ ॥ द्वादश्यांद्वादशचरून्विधि
वन्निर्वपेद्द्विजः ॥ यःकरोतिमहायागंविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ९॥ हुत्वाज्यंविधिवत्पू
र्वमृग्भिःषोडशभिस्तथा ॥ समिधोऽश्वत्थवृक्षस्यहुत्वाज्यंजुहुयात्पुनः ॥ १० ॥ उप
स्थानंततःकुर्याद्ध्यात्वातुमधुसदनं ॥ हविर्होमंततःकृत्वादद्यात्पंचघृताहुतीः ॥ ११ ॥
कामप्रदंनमस्कृत्यनारीनारायणंप्रति ॥ संप्राप्यचहविःशेषंवसेल्लघ्वशनीगृहे ॥
॥ १२ ॥ विधिमेनंततःकृत्वाकर्तव्यंद्विजतर्पणं ॥ अन्यस्त्रीषुनिवर्तेतयावद्गर्भंनविंद

ति ॥ १३ ॥ अप्रसूतामृतापत्यायाचकन्याप्रसूर्भवेत् ॥ क्षिप्रंसाजनयेत्पुत्रंपारा
शरवचोयथा ॥ १४ ॥ होमांतेदक्षिणांदद्याद्धेमंवासस्तिलान्वसु॥भूमिंहिरण्यंरत्नानि
यथासंभवमेवच ॥ १५ ॥ यःसिद्धमंत्रःसततंद्विजेंद्रःसंपूज्यविष्णुंविधिवत्सुतार्थी ॥
इदंविधानंविदधातिसम्यक्सपुत्रमाप्नोतिहरिप्रसादात् ॥ १६ ॥ ॥इतिबृहत्पारा
शरीयेपुत्रार्थंपुरुषसूक्तविधानम् ॥ ॥अथातःसंप्रवक्ष्यामिग्रहमंत्राधिदैवतम् ॥ आ
र्षंछंदश्चयज्ज्ञानात्कर्मस्यात्सफलंकृतं ॥ १ ॥ आकृष्णेनेतिमंत्रेस्मिन्दैवत्यंसविता
महत् ॥ ऋषिर्हिरण्यस्तूपाक्षस्त्रिष्टुप्छंदःप्रकीर्तितम् ॥ २ ॥ आप्यायस्वेतिसो
मश्चदैवतंगोतमोमुनिः ॥ गायत्रीछंदउद्दिष्टंविनियोगोयथेप्सितं ॥ ३ ॥ अग्निर्मूर्धेति
मंत्रेत्रदैवत्यंभौमउच्यते ॥ विरूपाक्षोमुनिर्धीमांश्छंदोगायत्रमुच्यते ॥ ४ ॥ उद्बुध्य

 स्वेतिमंत्रस्यबुधोदैवतमीरितम् ॥ मुनिर्बुधोपिमंतव्यस्त्रिष्टुप्छंदःप्रकीर्तितम् ॥५॥
ब्रहस्पतेअतीत्यस्यदेवतापिब्रहस्पतिः ॥ आर्षंगृत्समदोस्येतिछंदस्त्रिष्टुप्प्रकीर्तितम्
॥ ६ ॥ शुक्रत्वमितिहीत्यत्रशुक्रइत्यधिदैवतं ॥ शुक्रश्चापितथार्षंचविराट्छंदःप्रकी
र्त्यते ॥ ७ ॥ शन्नोदेवीरितिह्यत्रशनिर्दैवतमुच्यते ॥ सिंधुर्नामऋषिर्विद्वांश्छंदोगा
यत्रमुच्यते ॥ ८ ॥ कांडात्कांडादितिराहुर्दैवतंहितदुच्यते ॥ ऋषिःप्रजापतिःप्रोक्तो
नुष्टुप्छंदःप्रकीर्तितम् ॥ ९ ॥ केतुंकृण्वन्नितिप्रोक्तंदैवतंकेतुरेवहि ॥ माधुच्छंदसमार्षं
चगायत्रंछंदएवहि ॥ १० ॥ स्योनापृथिवीतिमंत्रस्यस्कंदश्चदेवतास्मृता ॥ आर्षंमे
धातिथिश्चात्रस्वयंभूर्दैवतंपरं ॥ ११ ॥ गर्भाख्यश्चमुनिश्चात्रब्रहतीछंदउच्यते ॥ इं
द्रकुत्सेतिदैवत्यंइंद्रएवस्मृतोबुधैः ॥ १२ ॥ आर्षंतुकुत्सश्चामुत्रत्रिष्टुप्छंदःप्रकीर्तित

म ॥ यस्मिंवृक्षेत्विह्यत्रयमोवैदेवतापरा ॥१३॥ ऋषिस्तुकुल्मलोनामात्रिष्टुप्छंदः
स्मरेद्बुधः ॥ ब्रह्मजज्ञानमित्यत्रकालोवैदैवतंमहत् ॥ १४ ॥ मनुधर्मतनुर्नामत्रिष्टुप्
छंदोविधीयते ॥ आयांतमितिमंत्रस्यंचित्रगुप्तस्तुदैवतं॥१५॥आर्षंतुवामदेवश्चत्रिष्टु
प्छंदोबुधैःस्मृतं ॥ अग्निंदूतमितिह्यस्यअग्निर्वैदेवतास्मृता ॥ १६ ॥ आर्षंमेधाति
थिर्नामछंदोगायत्रमेवहि ॥ अप्सुमेसोमइत्यत्रसोमोवैदैवतंस्मरेत् ॥१७॥ मेधाति
थिरिहाप्यार्षमनुष्टुप्छंदइष्यते ॥ भूमेःपृथिव्यंतरिक्षमित्यत्रदैवतंक्षितिः ॥ ऋषिः
शातातपःप्रोक्तश्छंदोनुष्टुप्तथोच्यते ॥ १८ ॥ पुरुषसूक्तस्यदैवत्यंपुरुषएवमतंबुधैः॥
आर्षंनारायणोस्तीहछंदश्चानुष्टुबित्यपि ॥ १९ ॥ इद्रायेंदोमरुत्वतेमरुत्वान्दैवतंमह
त ॥ आर्षंतुकश्यपश्चेहगायत्रंछंदएवहि ॥२०॥ मरुत्वंतमितिह्यत्रसुरेंद्रोदेवतामता॥

अत्रापिकश्यपार्षंचगायत्रंछंदएवहि ॥ २१ ॥ उत्तानपर्णइत्यत्रइंद्रोदैवतमुच्यते ॥
आर्षंतुसांख्यश्चात्रोक्तमनुष्टुप्छंदइत्यपि ॥ २२ ॥ प्रजापतेइतिह्यत्रदेवताचप्रजाप
तिः॥हिरण्यगर्भश्चार्षंतुत्रिष्टुप्छंदस्मृतंबुधैः॥२३॥आयंगौरितिचैवात्रदेवताफणिनो
मताः॥सर्पराजोमुनिस्तत्रगायत्रंछंदउच्यते ॥२४॥एषब्रह्माऋत्विजेतिब्रह्मादेवाधिदै
वतं ॥ ऋषिर्वैवामदेवोत्रगायत्रंछंदइष्यते ॥ २५ ॥ आतूनइंद्रवृत्रहन्सुरेंद्रःसगणे
श्वरः ॥ तथार्षंवामदेवोस्यगायत्रंछंदइत्यपि ॥ २६ ॥ जातवेदसइत्यत्रजातवेदा
स्तुदेवता ॥ काश्यपश्चार्षमत्रापिछंदस्त्रिष्टुप्प्रकीर्तितं ॥ २७ ॥ आनोनियुद्भिरित्य
स्मिन्दैवतंवायुरुच्यते ॥ आर्षमत्रवसिष्ठश्चअनुष्टुप्छंदउच्यते ॥ २८ ॥ आदावाकां
शदैवत्यंमुनिःप्रोक्तःप्रजापतिः ॥ छंदोगायत्रमित्युक्तंविनियोगोयथेप्सितम् ॥ २९ ॥

एषोउषेतिचाप्यत्र अश्विनौदेवतेस्मरेत् ॥ प्रस्कण्वश्चार्षमत्रापिछंदोगायत्रमुत्तमं ॥
॥३०॥मरुतोयस्यहिक्षयेमरुद्दैवत्यमुच्यते॥गौतमंचमुनिंविद्धिछंदश्चप्रथमंमुने ॥३१
छंदस्तथार्षंसहदैवतेनज्ञात्वाद्विजोयःकुरुतेविधानं ॥ वेदोक्तमर्थंप्रददातिसम्यक्सर्वं
फलंकर्तुरिहाप्यमुत्र ॥ ३२ ॥ योलक्षहोमंयदिकोटिहोमंराजाविदध्यात्प्रतिवर्षमे
कं॥ राष्ट्रेभिवृष्टिर्विजयःसुभिक्षमारोग्यतास्यात्सुकृतस्यवृद्धिः ॥३३॥ भवंतिपुत्राः
शुभवंशवृद्ध्यैदीर्घायुषोराज्यधराधरित्र्याः ॥ सत्कीर्तिमंतोबलविक्रमाढ्याःप्रतापवं
तोरविचंद्रतुल्याः ॥ ३४ ॥ ॥ इतिबृहत्पाराशरीयेधर्मशास्त्रेसुव्रतप्रोक्तसंहितायांशां
तिविधाननिर्णयोनामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥
अथातोनृपतेर्धर्मंवक्ष्यामिहितकाम्यया॥पराशराच्छ्रुतंविप्रावक्ष्यमाणंनिबोधत॥१॥

भूभृद्भूमौपरोदेवःपूज्योसौपरदेववत् ॥ सविधाताहिसर्वस्यरक्षिताशासिताचसः ॥
॥ २ ॥ इंद्राग्नियमवित्तेशजलेशमातरिश्वनाम् ॥ शीतांश्वीशानमात्रश्चब्रह्मादयोऽसृ
जन्नृपम् ॥ ३ ॥ नृपोवेधानृपःशंभुर्नृपोऽर्कोविष्टरश्रवाः ॥ दाताहर्तानृपःकर्तानृणांकर्मा
नुसारतः ॥ ४ ॥ नासृक्षद्यदिराजानंनापिदंडंविधास्यते ॥ नामंस्यन्तौयदाचैषाकाभ
विष्यज्जगत्स्थितिः ॥ ५ ॥ नाग्रहीष्यन्पुरोडाशान्मनुष्यपितृदेवताः ॥ अभविष्यच्च
काकानांपावनंयच्छ्रुतंहविः ॥ ६ ॥ निर्गुणोपियथास्त्रीणांसदापूज्यःपतिर्भवेत् ॥ त
थाराजापिलोकानांपूज्यःस्याद्विगुणोपिसन् ॥ ७ ॥ स्वकर्मस्थान्नृपोलोकान्पतिपुत्रा
निवौरसान् ॥ शिक्षयेद्धर्मविद्दंडैरधर्मकारिणोजनान् ॥ ८ ॥ नरान्दंडधृतःकुर्याद्धर्म
ज्ञानार्थसाधकान् ॥ समर्थानश्वपत्यादीन्शूरान्स्वामिहितोद्यतान् ॥ ९ ॥ शुचीन्प्रा

ज्ञान्स्वधर्मज्ञान्विप्रान्मुद्राकराहितान् ॥ लेखकानपिकायस्थान्लेख्यकृत्यविचक्ष
णान् ॥ १० ॥ अमात्यान्मंत्रिणोदूतान्यथोदितपुरोहितान् ॥ प्राड्विवाकान्सभा
स्तारान्हितानांरक्षकानपि ॥ ११ ॥ शूरानाढ्यान्शुचीन्प्राज्ञान्परविश्वासकारिणः॥
सर्वस्थानेषुचाध्यक्षांस्तत्कृत्यवेदिनःपरे ॥ १२ ॥ महायत्नाःकुमाराणामंतःपुरस्यर
क्षणे ॥ वृद्धान्कंचुकिनोविप्रान्शुचीनाढ्यांश्चभीरुकान् ॥ १३ ॥ यथोदितानिदुर्गा
णिकुर्यात्तेष्वपिरक्षणं ॥ उद्वाहमुदितंस्त्रीणांयौनसंबंधकारणात् ॥ १४ ॥ पुंगुप्तकृ
त्यविज्ञानमात्मरक्षाप्रयत्नतः ॥ प्रातःसंध्यार्चनादूर्ध्वंगूढपुंवचनश्रुतिः ॥ १५ ॥ य
थोक्तकार्यैराज्येचनित्यंकुर्यात्परीक्षणं ॥ कोशेभाश्वरथादीनांहेतीनांचर्मणामपि ॥
॥ १६ ॥ कुर्यादालोकनंनित्यमनालस्योमहीपतिः ॥ अमात्यमंत्रियोकृणांसंमानं

वृ.पा. निंत्यशोपिच ॥ १७ ॥ देवार्चनंसदाहोमःशांतिकंवृद्धसेवनं ॥ यज्ञोदानंतथोत्पा
१६६ तशंमनायाथशांतये ॥ १८ ॥ वर्जनंविषयासक्तेर्भूमिदानंस्वशासनं ॥ प्राणिवर्जितदे
शेचनीतिज्ञोमंत्रकृद्भवेत् ॥ १९ ॥ नित्यमुत्साहयुक्तश्चविजिगीषुरुदायुधः ॥ सदालं
कारयुक्तस्तुसदैवाप्रियभाषकः ॥ २० ॥ सदाप्रजाहितेयुक्तःपूज्योनाकेप्यसौनृपः ॥
सदासाधुषुसंमानंविपरीतेषुघातनं ॥ २१ ॥ दंडंदंडयेषुकुर्वाणोराजायज्ञफलंलभे
त् ॥ वृद्धान्साधून्द्विजान्मौलान्योनसंमानयेन्नृपः ॥ पीडांकरोतिचामीषांराजाशीघ्रं
क्षयंव्रजेत् ॥ २२ ॥ यस्तुसंमानयेद्देवान्नित्यंविप्रांश्चपूजयेत् ॥ पराजयेतसोराती
न्दीर्घायुरपिजायते ॥ २३ ॥ पीड्यमानांप्रजांरक्षेत्कायस्थैश्चाटुतस्करैः ॥ धान्येक्षु
तृणतोयैस्तुसंपन्नंपरमंडले ॥ २४ ॥ हीनवाहनयुक्तंचमलैतत्प्रविशेन्नृपः ॥ मासेसह

सियात्राथींकृतंपुण्याहघोषवान् ॥ २५ ॥ प्रयाणंविधिवत्कुर्यात्सह्यूहैरक्षयन्बलं॥
यत्राचलसरिद्रक्षावृक्षरक्षाचयत्रतु ॥ २६ ॥ तत्रावासंविधायैवरात्रौरक्षेत्स्वयंबलं॥
चतुर्दिक्षुचसैन्यस्यनिशिशूरान्धनुर्धरान् ॥ स्वयंराजानियुंजीतसमीक्ष्यभूबलाबलं॥
॥ २७ ॥ राज्यस्यषड्गुणान्मत्वासंधिविग्रहयानकान् ॥ आसनंसंश्रयंद्वैधंसम्य
ग्ज्ञात्वासमाचरेत् ॥ २८ ॥ निर्भेदंस्वबलंकुर्यान्नहन्याद्भृतवेतनं ॥ दासीः कर्मकरान्दा
सान्भिदतोरक्षयेन्नृपः ॥ २९ ॥ निकटस्थायिनोनित्यंजानतेचेष्टितंप्रभोः ॥ तस्मात्ते
यत्नतोरक्ष्याभेदमूलंयतस्त्वमी ॥ ३० ॥ एतेपरस्ययत्नेनभेदनीयास्ततोपरे ॥ यथा
परोनजानातितथाभेदंसमाचरेत् ॥ ३१ ॥ परामात्यप्रधानानांव्यलीकशब्ददूषितं॥
उत्थापयेत्स्थापनायाःस्याद्यथाचित्तभेदना ॥ ३२ ॥ परसैन्येबहुगतान्विविधान्कु

हकांनपि ॥ कारयेद्गरदानादिवन्हिपातानऩेकशः ॥ ३३ ॥ स्वसैन्येगरदानादिनृ
पोयत्नेनरक्षयेत् ॥ नियुज्यविज्ञपुरुषान्कृत्यंसर्वंनिशामयेत् ॥ ३४ ॥ अंतर्भीरून्ब
हिःशूरान्साकारान्ब्राह्मणोत्तरान् ॥ धर्मज्ञान्कुलसंपन्नान्बिभृयादात्मसंनिधौ॥३५॥
प्रविशन्परदेशेचप्रजाःस्वीकृत्यसंविशेत् ॥ उत्सार्यमागतोलोकान्दूरीकृत्यव्रजेन्नृपः॥
॥ ३६ ॥ सस्यादिदाहयेत्सर्वंयवसानींधनानिच ॥ भिंद्यात्सर्वनिपानानिप्राकारप
रिखास्तथा ॥ ३७ ॥ अपसृत्यसमादायभूमिसाधरणंनृपः ॥ गमयेद्वार्षिकान्मासाना
साद्यस्वधरांनृपः ॥ ३८ ॥ नयुद्धमाश्रयेद्राजानकुर्यात्स्वबलक्षयम् ॥ साम्नाभेदेनदा
नेनत्रिभिरेववशंनयेत् ॥ ३९ ॥ वदंतिसर्वेनीतिज्ञादंडस्त्वगतिकागतिः ॥ तद्वर्ज्यंवश
मायांतियथाशत्रुस्तथाचरेत् ॥ ४० ॥ आक्रांत्यादर्भसूच्योपिभिंद्यूर्ध्वोपिभूतलम्॥

नातोऽयंतेतयुद्धाययुद्धसिद्धिरसिद्धिवत् ॥ ४१ ॥ स्वधामात्यंतिकेदेशेप्युद्धमिच्छेत्स्वध
र्मवित् ॥ नतुप्रविश्यतद्दूरेभूमिंयुद्धंसमाचरेत् ॥ ४२ ॥ किंचित्सुप्तेषुलोकेषुक्षपायां
युद्धमाचरेत् ॥ सुधीरव्यसनेचापियोधयेत्परसैनिकान् ॥ ४३ ॥ व्यूहैर्व्यूह्ययथोक्तैर्वा
रक्षामारोप्यचात्मनः ॥ सैनिकांस्तान्समस्तांश्चप्रेरयेद्युद्धविन्नृपः ॥ ४४ ॥ संमानये
त्समस्तांश्चयोधान्सेनापतीन्नृपः॥ अन्विछञ्जयलक्ष्मींचनीतिज्ञःपृथिवीपतिः॥४५॥
स्नेहनापिसमंपल्याशय्यास्थोपिहिमानवः ॥ पुष्पैरपिनयुध्येतयतोयुद्धंविपत्तये ॥
॥ ४६ ॥ हीनंपरबलंमत्वानिरुत्साहमनादरम् ॥समस्तबलसंयुक्तःस्वयमुत्थाप्ययोध
येत् ॥ ४७ ॥ नहन्यान्मुक्तकेशंचनासीनंननिरायुधम् ॥ पराङ्मुखंनपतितंनतवास्मी
तिवादिनम् ॥ ४८ ॥ अन्यानपिनिषिद्धांश्चनहन्याद्धर्मविन्नृपः ॥ हलाचनरकंयाति

भ्रूणहत्यासमैनसा ॥ ४९ ॥ पराङ्मुखीकृतेसैन्येयोयुद्धायनिवर्तते ॥ पदानिक्रतुतु
ल्यानिभूम्यर्थेस्वामिनोऽपिवा ॥ ५० ॥ शिरोहतस्यवक्रेयेविशंतेरक्तबिंदवः ॥ सोमपा
नेनतेतुल्याइतिवासिष्ठजोऽब्रवीत् ॥ ५१ ॥ युध्यंतेभूभृतोयेतुभूम्यर्थैकचेतसः ॥
इष्टैस्तैर्बहुभिर्यागैरेवंयांतित्रिविष्टपम् ॥ ५२ ॥ एषएवपरोधर्मोनृपतेर्यद्रणार्जितम् ॥
विप्रेभ्योदीयतेवित्तंप्रजाभ्यश्चाभयंतथा ॥ ५३ ॥ यदातुवशमायातिसदेशोन्यायतो
र्जितः ॥ तद्देशव्यवहारेणयथावत्परिपालयेत् ॥ ५४ ॥ रणार्जितेनवित्तेनराजाकुर्या
न्मखान्द्विजान् ॥ अर्चयेद्विधिवद्राजासाधून्संमानयेदपि ॥ ५५ ॥ मातुलःश्वशुरोबं
धुरन्योवापिहियोर्चितः ॥ अदंड्यःकोपिनास्त्येवराज्ञांनातिविदोविदुः ॥ ५६ ॥ सुस
हायमतिप्रौढंशूरंप्रज्ञानुरागदम् ॥ सोत्साहंविजिगीषुंचमत्वाराजानियामयेत् ॥ ५७ ॥

मत्वा■ाथेवतःसर्वानयुक्तानर्थहृद्भवेत् ॥सार्थकांश्चनियुंजीतसर्वथार्थमुपार्जयेत्॥५८॥
सर्वाण्यपिहिवित्तानियतस्ततोपिराजनि ॥ प्रविशंत्येवतोयानियथासर्वाणिसागरे ॥
॥ ५९ ॥ नृपश्चापदिजातायांदेवद्रव्याणिकोशवत् ॥ आदायरक्षेदात्मानंपुनस्तत्र
चनिक्षिपेत् ॥ ६० ॥ वित्तंवार्धुषिकाणांचकदर्यस्यापियद्धनम् ॥ पाखंडिगणिकावित्तं
हरन्नार्तोनकिल्बिषी ॥ ६१ ॥ देवब्राह्मणपाखंडिगायकागणकादयः ॥ वणिग्वार्धुषि
काःसर्वेस्वस्थेराजनिसुस्थिताः ॥ ६२ ॥ यथावन्हिश्चगोमांसंदहन्नपिनपातकी ॥
आददानस्तथाराजाधनमार्तोनकिल्बिषी ॥ ६३ ॥ गृण्हीयात्सर्वदाराजाकरान्योऽपी
डयन्प्रजाः ॥ स्तोकैस्तोकान्पृथक्सान्नासभुंक्तेसुचिरंधराम् ॥ ६४ ॥ सदाचोद्यमि
नाभाव्यंनृपेणविजिगीषुणा ॥ विजिगीषुर्नृपोनान्यैःकदाचिदभिभूयते ॥ ६५ ॥ त

दैवहृदिसंधायनिरुत्साहोनृपोभवेत् ॥ दैवपौरुषसंयोगेसर्वाःसिध्यंतिसिद्धयः॥६६॥
नैकेनचक्रेणरथःप्रयातिनचैकपक्षोदिवियातिपक्षी॥ एवंहिदैवेननकेवलेनपुंसोर्थसि
द्धिर्नरकारतोवै ॥ ६७ ॥ केचिद्धिदैवस्यनकेवलस्यप्राधान्यमिच्छंतिविधिप्रणीताः ॥
पुंस्कारयुक्तस्यनरस्यकेचिदप्यत्रदृष्टापुरुषार्थसिद्धिः ॥ ६८ ॥ अत्युद्यमीचकृतहेति
परिश्रमीचशौर्यान्वितश्चगुणवांश्चसुधीश्चविद्वान्॥ प्राप्नोतिनैवविधिनासपराङ्मुखे
नस्वीयोदरस्यपरिपूरणमन्नमात्रम् ॥ ६९ ॥ शुभ्राणिहर्म्याणिगवरांगनानांनानाप्र
कारोविभवोनरस्य॥ उर्वीपतित्वंनृपकारताचसर्वंहिमंक्षुक्षयमेतिदैवात् ॥ ७० ॥ के
षांहिपुंसामकुतोपिदैवात्स्थानस्थितानामपिचार्थसिद्धिः ॥ केषांप्रभुत्वंबहुजीवितंचए
कोपिदैवोबलवानतोत्र ॥ ७१ ॥ पुंस्त्रीप्रयोगादथशुक्रशोणात्कोदेहमध्येविदधाति

गर्भम् ॥ स्त्रीणांहितंविप्रनचापिपुंसांसर्वापिचैषाननुदैवचेष्टा ॥ ७२ ॥ कालाद्गु...
स्यनसंभवोस्तिकेषांचशुक्रंननुवीर्यहीनम् ॥दधातिगर्भंक्वचदैवयोगात्काचित्तुगर्भंनद
धातिदैवात् ॥ ७३ ॥ धाताविधातानिजकर्मयोगाद्विधिस्त्वदृष्टस्त्वनुभाव्यभाव्यः ॥
देवोरगाणांचतदेवसाम्यंसह्येककर्ताचमनूद्भवानाम् ॥ ७४ ॥ दैवान्मघोनोपिसहस्र
दृक्त्वंदैवाद्धिमांशोःक्षयगामिताभूत् ॥ दैवात्पयोधेर्लवणोदकत्वंदैवाद्भवेच्चित्रतराचवृ
ष्टिः॥७५॥यद्यप्यमुष्मान्नपरोस्तिदैवात्कुर्यात्तथापीहनरोनृकारं ॥ उद्दीपयेत्कर्मनरो
नृकाराद्दुद्दीपितंकर्मतनोतिलक्ष्मीं ॥७६॥ दैवेनकेचित्प्रसभेनकेचित्केचिन्नृकारेणनर
स्यचार्थाः॥सिध्यंतियत्नेनविधीयमानास्तेषांप्रधानंनरकारमाहुः॥७७॥स्वामिप्रधान
प्रजदुर्गकोशादंडंचमित्राणिचनीतिविज्ञाः॥ अंगानिराज्यस्यवदंतिसप्तसप्तांगयुक्तो

नृपतिर्महीभुक् ॥७८॥ दुर्वृत्तसद्वृत्तनरेषुदंडंराजाविधत्तेनिपुणोर्थसिद्ध्यै ॥ दंडस्यम
लोर्जितवित्तसत्त्वंपुंसोर्थहीनस्यबलंतुहीनं ॥७९॥अन्यायतोयेतुजनंनरेशाःसंपीड्य
वित्तानिहरंतिलोभात् ॥ तत्क्रोधवन्हौपरिदग्धदेहागतायुषस्तेपिभवंतिभूपाः॥८०॥
दंडोमहान्मध्यमकन्यकस्तुमानंतुतस्यत्रसरेणुकादिः ॥ सोशीतिसाहस्त्रपणोमहा
न्स्यादर्धार्धकौतस्यतदन्यकौच ॥ ८१ ॥ सर्वार्थपादश्चहरश्चदंडौपात्यौनृपेणेतिव
दंतिसंतः ॥ पाण्यंघ्रिविच्छेदनमारणंचनिर्वासनंराष्ट्रतएवसद्यः ॥ ८२ ॥ ज्ञात्वाप
राधंमनुजस्ययस्तुदेशंचकालंचवपुर्वयश्च ॥ दंड्येषुदंडंविदधातिभूभृत्साम्यंसबध्ना
तिपुरंदरस्य ॥८३॥ यःशास्त्रदृष्टेनपथानरेशोदंडंविदध्याद्विधिवत्करांश्च ॥ सोतीव
कीर्तिंवितनोतिगुर्वीमायुश्चदीर्घंदिविदेवभोगान् ॥ ८४ ॥ यस्त्यक्तमार्गाणिकुला

निराजाश्रेणीश्चजातीश्चगुणांश्चलोकान् ॥ आनीयमार्गेविदधातिधर्मोनाकेपिगी र्वाणगणैःप्रशस्यः ॥ ८५ ॥ हर्यश्ववन्हियमवित्तनाथशीतांशुरूपाणिहिबिभ्रतीह ॥ सर्वेपिभूपास्त्विहपंचरूपास्तत्कथ्यमानंशृणुतद्विजेंद्राः ॥ ८६ ॥ यदाजिगीषुर्धृतश स्त्रपाणिस्त्विषुंसमालंब्यसचिन्हसैन्यः ॥ सर्वान्सपत्नानिहजेतुकामस्तदासहर्यश्वइ वेहभाति ॥ ८७ ॥ अकारणात्कारणतोपिचैषप्रजांदहेत्कोपसमिद्धरोचिः ॥ यदा तदैनंनृपतीतिविज्ञास्तनूनपादंप्रवदंतिरूपं॥८८॥धर्मासनस्थःश्रुतिशास्त्रदृष्ट्याशुभा शुभाचारविचारकृत्स्यात् ॥ धर्मेषुदानंत्वघकृत्सुदंडंतदावनीशस्त्विहधर्मराजः ॥८९॥ यदात्वमात्यद्विजयाचकादीन्प्रहृष्टचित्तस्तुयथोचितेन ॥ धनप्रदानेनकरोतिहृष्टान्भू भृत्तदासौद्रविणेशवत्स्यात् ॥ ९० ॥ समस्तुशीतांशुगुणप्रयुक्तांयदाप्रजामेषशुभा

यपंश्येत् ॥ प्रसन्नमूर्तिर्गतमत्सरःसंस्तदोच्यतेसोमइवक्षितीशः ॥ ९१ ॥ आज्ञानृ
पाणांपरमंहितेजोयस्तांनमन्येतसशस्त्रवध्यः॥ ब्रूयाच्चकुर्याच्चवदेच्चभूभृत्कार्यंतदेवंभु
विसर्वलोकैः ॥ ९२ ॥ दुर्धर्षतिग्मांशुसमानदीप्तेर्ब्रूयान्मनुष्यःपरुषंनृपस्य ॥ यस्त
स्यतेजोप्यवमन्यमानःसद्यःसपंचत्वमुपैतिपापात् ॥ ९३ ॥ योन्हायसर्वंविदधाति
पश्येच्छृणोतिजानातिचकास्तिशास्ति ॥ कस्तस्यचाज्ञांनबिभार्तिराज्ञःसमस्तदेवांश
भवोहियस्मात् ॥ ९४ ॥ यःस्वधर्मस्थितोराजाप्रजाधर्मेणपालयेत् ॥ सर्वकामस
मृद्धात्माविष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ ९५ ॥ ॥ इतिबृहत्पाराशरीयेराजधर्मः ॥ ॥ अ
थविप्रोवनंगच्छेद्विनावासहभार्यया॥जितेंद्रियोवसेत्तत्रनित्यंश्रौताग्निकर्मकृत् ॥ १ ॥
वन्यैर्मुन्यशनैर्मेध्यैःश्यामनीवारकंगुभिः ॥ कंदमूलफलैःशाकैःस्नेहैश्चफलसंभवैः ॥

॥ २ ॥ सायंप्रातश्चजुहुयात्त्रिकालंस्नानमाचरेत् ॥ चर्मचीरवासाःस्यात्श्मश्रुला
मजटाधरः ॥ ३ ॥ पितॄंश्चतर्पयेन्नित्यंदेवांश्चाजस्रमर्चयेत् ॥ अर्चयेदतिथीन्नित्यं
तथाभृत्यांश्चपोषयेत् ॥ ४ ॥ नाकिंचित्प्रतिगृण्हीयात्स्वाध्यायंनित्यमाचरेत् ॥ सर्व
सत्त्वहितोपेतोदांतश्चाध्यात्मचिंतकः ॥ ५ ॥ संतुष्टस्वांतकोनित्यंदानशीलःसदाद्वि
जः ॥ कंचिद्वेदंसमास्थायतद्वृत्त्यावर्तयेत्सदा ॥ ६ ॥ एकाहिकंतुकुर्वीतमासिकंवाथसं
चयं ॥ षाण्मासिकंचाब्दिकंवायज्ञार्थंचवनेवसन् ॥ ७ ॥ त्यक्त्वातदाश्विनेमासि
स्थानमन्यत्समाश्रयेत् ॥ यथावदग्निहोत्रंतुसमिदाज्यैस्तुपालयेत् ॥ ८ ॥ चांद्र
कृच्छ्रपराकाद्यैःपक्षमासोपवासकैः ॥ त्रिरात्रैरेकरात्रैश्च आश्रमस्थःक्षिपेद्बुधः ॥ ९ ॥
तिष्ठेन्नाव्रतिकस्तत्रस्वप्यादधस्तथानिशि ॥ अतंद्रितोभवेन्नित्यंवासरंप्रपदैर्नयेत् ॥

बृ.पा. ॥ १० ॥ योगाभ्यासरतोनित्यंस्थानासनविहारवान् ॥ हेमंतग्रीष्मवर्षासुजलाभ्रा अ०
१७२ काशमाश्रयेत् ॥ ११ ॥ दंतोलूखलिकोवापिकालपक्वभुगेववा ॥ स्याद्वाश्मकुट्टिको १०
विप्रःफलस्नेहैश्चकर्मकृत् ॥ १२ ॥ शत्रौमित्रेसमःशांतस्तथैवसुखदुःखयोः ॥ समदृ
ष्टिश्चसर्वेषुनवसेद्गह्वरंवनं ॥ १३ ॥ म्लेंछव्याप्तानिसर्वाणिवनानिस्युःकलौयुगे
नभूपाःशासितारश्चग्रामोपांतेवसेदतः ॥१४॥ ग्रामाश्चनगरादेशास्तथारण्यवनानि
च ॥ क्षितीशरक्षितान्येवसर्वेषांफलदानिहि ॥ १५ ॥ प्रथमंभूपतेस्तस्मात्कृत्यंशंसेद्धि
जाग्रतः ॥ यागंवारण्यवासंवाकुर्वीततदनुज्ञया ॥ १६ ॥ सुत्रामानलवायूनांयमचंद्र
विवस्वतां ॥ ईशवित्तेशयत्रब्रह्ममात्राभ्योनिर्मितोनृपः ॥ १७ ॥ पारत्रिकंचयत्किंचि १७२
यत्किंचिद्दैविकंभवेत् ॥ नृपाज्ञयाद्विजातीनांतत्सर्वंसिध्यतिध्रुवं ॥१८॥ नृपतेःप्रथमंत

सिष्ठस्यह्यासीदुर्वाससोपिच ॥ वनवासाश्रमस्थस्यवन्हिकार्यायतांश्रयेत् ॥२०॥ फ
लस्नेहायदानस्युःकालवैगुण्यतोद्विजाः ॥ तदागोदुग्धसर्पिर्भ्यामग्निकार्यंसमापये
त् ॥ २१ ॥ तदासर्वेषुकालेषुतथासर्वाश्रमेषुच ॥ गोदुग्धादिपवित्रंस्यात्सर्वकार्येषु
सत्तमाः ॥ २२ ॥ वनवासिषुसर्वेषुभिक्षांकुर्याद्वनाश्रमी ॥ तदासर्वंप्रकुर्वीतपितृदे
वार्चनादिकं ॥ २३ ॥ अष्टौभुंजीतवाग्रासान्ग्रामादाहृत्ययत्नवान् ॥ वासनासंक्षयं
गच्छेदनिलाशःप्रागुदीचिकाः ॥ २४ ॥ विधायविप्रोवनवासधर्मान्सर्वानिमानुक्त
विधिक्रमेण ॥ संशोध्यपापानिवपुर्विशोध्यब्रह्माधिगच्छेत्परमंद्विजेंद्राः ॥ २५ ॥ आ
श्रमंत्रयधर्मान्प्राक्चरित्वांतेद्विजास्ततः ॥ द्वयस्यवाततःपश्चाच्चतुर्थाश्रममाचरेत् ॥

॥ २६ ॥ द्विजोत्तमोयदापश्येद्वलीपलितमात्मनः ॥ उपरामस्तथाक्षाणांक्षैण्यंकाम
स्यसद्द्विजाः ॥ २७ ॥ समीक्ष्यपुत्रंपौत्रंवादृष्ट्वावादुहितुःसुतं ॥ अधीत्यविधिवद्वेदा
न्कृत्वायागान्विधानतः ॥ २८ ॥ निश्चयंमनसःकृत्वाचतुर्थाश्रममाविशेत् ॥ प्राजाप
त्यांविधायेष्टिंवनाद्वासद्मनोपिवा ॥ २९ ॥ समस्तदक्षिणायुक्तान्सर्ववेदांस्ततश्चता
न् ॥ अग्नीनात्मनिचारोप्यदंडान्विधिवदाहरेत् ॥ ३० ॥ किंचिद्वेदंसमास्थायतेनध
र्मेणवर्तयेत् ॥ वाङ्मनःकायदंडाश्चतथासत्वादयोगुणाः ॥ ३१ ॥ त्रयोपिनियताय
स्यसत्रिदंडीतिकथ्यते ॥ कमंडल्वक्षमालाचभिक्षापात्रमथापरं ॥३२॥ काषायवासः
कौपीनंकायार्थंवस्त्रमेवच ॥ शिखायज्ञोपवीतंचदंडानांत्रितयंतथा ॥ ३३ ॥ द्विकालं
विधिवत्स्नानंभिक्षयाचैकभोजनं ॥ शुद्धैकवृत्तिर्विप्रेषुसत्कर्मनिरतेषुच ॥ ३४ ॥ भि

क्षाचर्यायतेःप्रोक्ताव्रतचर्यातथैवच ॥ असंभाषश्चशूद्रेषुतथाचशिल्पिकारुभिः॥३५॥
अवक्तृत्वंतथास्त्रीभिःकृत्यमेतद्यतेःस्मृतं ॥ खकदंबकसंरोधोनित्यमेकांतशीलता ॥
॥ ३६ ॥ सदैवप्राणसंरोधःसदैवाध्यात्मचिंतनम् ॥ मृद्वेणुदार्वलाब्वश्ममयंपात्रंयतेः
स्मृतम् ॥ ३७ ॥ शुद्धिरद्भिरमीषांतुगोवालैश्चावघर्षणं ॥ नदंडैर्नचदंडेनविनावाते
नवातथा॥३८॥मोक्षावाप्तिर्भवेत्पुंसांकिंतुसाध्यात्मचिंतनात् ॥ समत्वंसुखदुःखेषुतथा
विद्वेषरागयोः॥ ३९ ॥ आत्मान्ययोःसमानत्वमजस्रंचात्मचिंतनं ॥ यतिभिस्त्रिभि
रेकत्वंद्वाभ्यांपंचभिरेववा ॥ ४० ॥ नस्थातव्यंकदाचित्स्यात्तिष्ठंतोनाशमाप्नुयुः ॥
बहुत्वंयत्रभिक्षूणांवार्तास्तत्रविचित्रिकाः ॥ ४१ ॥ स्नेहपैशून्यमात्सर्यंभिक्षूणांनृपते
रपि ॥ तस्मादेकांतशीलेनभवितव्यंतपोर्थिना ॥ ४२ ॥ आत्माभ्यासरतस्यैवब्रह्मप्रा

स्त्रिभिर्वेद्यतः ॥ त्रिदंडग्रहणादेवप्रेतत्वंनैवजायते ॥ ४३ ॥ अध्यात्मयोगयुक्तस्तुब्र
ह्मप्राप्त्यभिलाषुकः ॥ ज़ितेंद्रियोहिदंडार्होयुवानस्यात्तथासरुक् ॥ ४४ ॥ युवानीरुक्त
थाभिक्षुरात्मवृद्धिप्रदूषकः ॥ भिक्षुर्गृहेवसेद्यत्रकामार्थान्सोपिगच्छति ॥ ४५ ॥ त
त्सन्ननातुवृद्धान्वैसहतेनैवपालयेत् ॥ एकरात्रंतुनिवसेद्भिक्षुर्यस्यगृहांगणे ॥ ४६ ॥
तस्यवैतारयेत्पूर्वान्विंशतिंपितृमातृतः ॥ भिक्षुर्यस्यान्नभुक्ब्रह्मयोगाभ्यासरतोभवे
त् ॥ ४७ ॥ परिणामश्चयोगेनकृतकृत्योगृहीभवेत् ॥ निर्ममोनिरहंकारःसर्वंसहःप्र
सन्नधीः ॥ ४८ ॥ ब्रह्मण्यात्मनिगोमायौमुनौम्लेछेचतुल्यदृक् ॥ चिन्हानियोवैकथि
तानिधत्तेवर्तेतयोवैविहितेनभिक्षुः॥ योऽध्यात्मवेदीसततंजितात्क्षःसब्रह्मकायेगमनंक
रोति ॥ ४९ ॥ वनस्थभिक्षुधर्मान्यान्मानुवाचपराशरः ॥ यथावदभिधास्येतान्वक्ष्या

स्याश्रमभेदंकान् ॥ ५० ॥.॥ इतिबृहत्पाराशरीयेवानप्रस्थधर्माः ॥ ॥अथातःसंप्र
वक्ष्यामिभेदमाश्रमसंभवम् ॥ ब्रह्मचर्यादिकानांचयाथातथ्यंनिबोधत ॥ १ ॥ चतुर्णा
माश्रमाणांतुभेदोदृष्टोमनीषिभिः ॥ प्रत्येकशोवदाम्येनंशृणुध्वंद्विजसत्तमाः ॥ २ ॥
ब्रह्मचारीगृहस्थश्चवानप्रस्थोयतिस्तथा ॥ एतद्भेदान्प्रवक्ष्यामिश्रुतांश्चपापनाशना
न् ॥ ३ ॥ चतुर्धाब्रह्मचारीस्याद्गायत्रोवैधसस्तथा ॥ प्राजापत्योबृहच्चेतिलक्षणानि
पृथक्पृथक् ॥ ४ ॥ अक्षारलवणाशीस्याद्गायत्र्यभ्यासतत्परः ॥ वर्ततेभिक्षयानित्यं
गायत्रोयंप्रकीर्तितः ॥ ५ ॥ चतुर्धाद्वादशाब्दानियोधीयानश्चतुःश्रुतीः ॥ भिक्षयाब्र
ह्मचर्येणतिष्ठेद्ब्राह्मःसउच्यते ॥ ६ ॥ ऋतुकालाभिगामीस्न्परस्त्रीपरिवर्जकः ॥ वेदा
नध्येतिभिक्षाभुक्प्राजापत्योऽयमुच्यते ॥ ७ ॥ गुरोर्वागुरुपुत्रस्यतत्पत्न्यावापिसंनि

धौ ॥ योवसेदभ्यसन्ज्ञानंब्रह्मचारीसनैष्ठिकः ॥८॥ गृहस्थस्तुचतुर्भेदोवार्ताशाली
नवृत्तिकौ ॥ यायावरस्तथैवान्योघोरसंन्यासिकस्तथा ॥ ९ ॥ कृषिगोरक्षवाणिज्यैः
कुर्वन्सर्वाक्रियांद्विजः ॥ विहितैरात्मविद्यैश्चवार्तावृत्तिःसउच्यते ॥ १० ॥ ददात्यध्ये
तियजतेयाजयेन्नचपाठयेत् ॥ कुर्यात्कर्माप्रतिग्राहीशालीनोध्यानकृद्विजः ॥ ११ ॥
उक्तस्तत्कारयेदन्यान्क्रियाःकुर्यात्प्रतिग्रही ॥ पाठयेच्चैवआत्मानंयायावरःसउच्यते
॥ १२ ॥ शिलोंछाभ्यांसमुत्तिष्ठेदुद्धृताग्निश्चवर्तते ॥ आत्मविच्चक्रियाःकुर्याद्घोरसं
न्यासिकःस्मृतः ॥ १३ ॥ वानप्रस्थश्चतुर्भेदोवैखानसउदुंबरः ॥ फेनपोबालखिल्यश्च
तल्लक्षणमथोच्यते ॥ १४ ॥ फलैर्मूलैरकृष्टान्नैरग्निकर्मवनेवसन् ॥ कुर्यात्पंचमहाय
ज्ञान्सवैखानसआत्मवित् ॥ १५ ॥ प्रातर्दिष्टदिगानीतैःफलाकृष्टाशनेंधनैः ॥ उदुंब

सेमहाज्ञानीपंचयज्ञाग्निकर्मकृत् ॥ १६ ॥ चतुरोऽभ्यासकृदग्निकार्यंकुर्वन्वनेवसन् ॥
फलस्नेहैः फलैर्वन्यैर्वनान्नैः श्रुतिचोदितैः ॥ १७ ॥ उद्धृत्यपरिपूताद्भिस्तथायाचितवृ
त्तिकः ॥ अन्यैर्वन्यैर्वनान्नैश्चफेनपःपंचयज्ञकृत् ॥ १८ ॥ वनस्थोवालखिल्योऽसौव
स्तेवल्कलचीवरम् ॥ अग्निकर्मकृदात्मज्ञऊर्जांतेसंचितंत्यजेत् ॥ १९ ॥ चतुर्भेदःपरि
व्राट्स्यात्कुटीचरबहूदकौ ॥ हंसःपरमहंसश्चवक्ष्यंतेतेपृथक्पृथक् ॥२०॥ पुत्रस्यभ्रा
तृपुत्रस्यभ्रातृदौहित्रयोरपि ॥ तदुपांतकुटीस्थोयःसभैक्ष्यवृत्तिभुग्द्विजः ॥ २१ ॥
प्रातिचार्यकृतःसोपियोग्रासःपूतवारिपः ॥ कंथात्रिदंडभृच्छांतआत्मज्ञःसकुटीचरः ॥
॥ २२ ॥ ज्ञेयोबहूदकोनामयःपवित्रितपादुकः ॥ शिखासनोपवीतानिधातुकाषायव
स्त्रभृत् ॥ २३ ॥ साधुवृत्तिर्द्विजौकस्सुभिक्षाभागात्मचिंतकः ॥ बहूदकस्त्वयंज्ञेयोयः

परिव्राट्त्रिदंडभृत् ॥ २४ ॥ एकदंडधराहंसाःशिखोपवीतधारिणः ॥ वार्योधारक
राःशांताभूतानामभयप्रदाः ॥ २५ ॥ वसंत्येकक्षपांग्रामेनगरेपंचशर्वरीः ॥ कर्शयं
तोव्रतैर्देहमात्मध्यानरताःसदा ॥२६॥ एकदंडधरामुंडाःकंथाकौपीनवाससः॥ अव्य
क्तलिंगिनोऽव्यक्ताःसर्वदैवचमौनिनः ॥२७॥ शिखादिरहिताःशांताउन्मत्तवेषधारि
णः ॥ भग्नशून्यामरौकस्सुवासिनोब्रह्मचिंतकाः ॥ २८ ॥ एतेपरमहंसावैनैष्ठिकाब्र
ह्मभिक्षवः ॥ उक्तास्तद्व्रतभेदज्ञैरात्मनःप्रार्थनाकराः ॥२९॥ योब्रह्मचर्यव्रतचारिभेदो
भेदोगृहस्थस्यतथैवयश्च ॥ योऽरण्यवासिद्विजकर्मभेदोयतेस्तथानैष्ठिकमुक्तिभेदः॥
॥ ३०॥ चतुर्णामाश्रमाणांतुभेदमुक्त्वापराशरः ॥ अथाब्रवीद्विजायोगंशृणुध्वंपाप
नाशनम् ॥ ३१ ॥ ॥ इतिश्रीबृहत्पाराशरीयेधर्मशास्त्रेसुव्रतप्रोक्तसंहितायांब्रह्मचा

रिग्रहस्थवानप्रस्थयतिप्रभृत्याश्रमचतुष्टयभेदकथनंनामदशमोऽध्यायः ॥१०॥
मुमुक्षुर्थोपिराजंतंदेहाद्देहादितोयथा ॥ शरीरज्ञास्तथाप्राहुःपरब्रह्मलयंगमाः ॥ १ ॥
खवाय्वग्न्यंबुधात्रीभिरारब्धमाशुनाशिच ॥ तन्मुख्यगुणसंयुक्तंतत्पंचाक्षलयंत्यजे
त् ॥ २॥ शुक्रशोणितसंयोगात्स्त्रीकोष्ठपाकसंभवम् ॥ दुःखेनदशभिर्मासैर्नाद्दतंभूरि
दोहदैः ॥ ३ ॥ जनन्यादोर्हदाभावेगर्भस्थस्यापिदुःखिता ॥ अत्यंतंजायमानस्ययो
नियंत्रनिपीडनात् ॥ ४ ॥ जातस्यबालरोगाद्यैर्योगिनीग्रहदोषतः ॥ देहिनःसर्वदा
दुःखंहतजन्मादिकैर्ग्रहैः ॥ ५ ॥ एवंबाल्येमहद्दुःखंमन्मथाद्यौवनेऽपितत् ॥ स्त्रियावि
नापिसार्धंवादारिद्यैश्वर्ययोरपि॥६॥ क्षुत्तृड्भ्यांप्रथमेवित्तरक्षणाद्यैर्द्वितीयके ॥ वृद्धत्वे
चानयोर्दुःखंतस्माद्दुःखमयंवपुः ॥ ७ ॥ मांसेनलेपितंबद्धंस्नायुभिःकुल्यसंचयं ॥ मीढ

मेहनसंपूर्णकफपित्तवसाश्रितं ॥८॥ अमेध्यपूर्णभस्त्रावत्सर्वथासर्वदाशुचिः॥तृष्णया
स्नानंगंधाद्यैर्निर्गंधीक्रियतेबहिः ॥ ९ ॥ दुर्गंधंसर्वरंध्रेषुस्वघ्राणोद्वेगकारकम् ॥ सत
तंस्रवतेऽमेध्यंकिंदेहस्योच्यतेशुभम् ॥ १० ॥ यददग्धंभवेन्मृत्स्नादग्धंभस्मत्वमाप्नु
यात् ॥ मृतस्यदृश्यतेकिंचित्तृष्णाकोपरतस्यतु ॥११॥ कइहोत्पद्यतेविद्वान्कोवेहम्रि
यतेपुनः ॥ यंत्रोपममिदंधीमान्वायुत्यक्तंमृतंभवेत् ॥ १२ ॥ पृथगात्मापृथक्स्वांतं
पृथक्खानिदशापिच ॥ पृथक्पृथक्कभूतानिपृथक्तेषांगुणोत्करः ॥ १३ ॥ पृथक्प्रा
णादिवायुश्चतद्गतिश्चपृथक्पृथक् ॥ पृथक्पृथग्गतिर्ह्येतच्छरीरंकिमिहोच्यते ॥ १४॥
आरंभकाणिकान्यस्यतेषुयांतितदंशकाः ॥ आत्माचान्यदवाप्नोतिपावनीयंपुनर्वपुः
॥ १५ ॥ यःपश्येच्छृणुयाज्जिघ्रेत्स्वादेद्विंघात्स्मरेद्वदेत् ॥ स्वप्याच्चजागृयाद्गच्छेद्रि

याद्वार्थेजपेत्पठेत् ॥ १६ ॥ गृण्हीयादर्पयेद्दद्याज्जायेतजनयेदपि ॥ सोस्तिकश्चिदे
रोदेहाद्योदेहीतिनिगद्यते ॥ १७ ॥ नैकःसस्यान्नदेहेस्मिन्प्रत्यभिज्ञाकथंभवेत् ॥ ए
कदृग्दृष्टरूपस्यपुनरन्येनपश्यतः ॥ १८ ॥ अद्राक्षंयदहंवस्तुतदेवैतत्स्पृशाम्यथ ॥
यथास्प्राक्षंचपश्यामिप्रतीतिर्यस्यजायते ॥ १९ ॥ दर्शनस्पर्शनाभ्यांचग्रहणादेक
वस्तुनः ॥ अस्तिह्यात्मापरोदेहाद्योदेहीतिनिगद्यते ॥ २० ॥ गृहीचगृहमध्यस्थोभ
ग्नंकिंचित्समाचरेत् ॥ देहेक्षितादिसंरोहात्तथादेह्यस्तिकश्चन ॥ २१ ॥ ज्ञानयोग
फलेनायंकर्मयोगफलेनच ॥ सएवयुज्यतेकुर्वन्नुदृश्यौतस्यताविति ॥ २२ ॥ तार्यते
कर्मणाचायंबाध्यतेकर्मणापिच ॥ उभयथापिनैवात्रप्रत्यक्षंदृश्यतेद्विजाः ॥ २३ ॥
मायाबिलंचमूकत्वमतिरिक्तांगताक्रमात् ॥ अवाक्कंधान्यहर्तॄणांपिशुनेपूतिनासिता ॥

॥ २४ ॥ भरतोवर्णकैश्चित्रैःस्वदेहंचित्रयेद्यथा ॥ कुर्वन्नानाविधंकर्मतथात्माकर्मजास्त
नूः ॥ २५ ॥ जरायुजांडजादीनिवपूंषियोऽग्रहीन्निजैः ॥ कर्मभिर्वर्णभेदैश्चवित्तदौर्ग
त्यरुग्युतम् ॥ २६ ॥ बधिरक्लीबनिःस्वांधाजायंतेपुरुषाधमाः ॥ निरेनसःपुनर्भूत्वावि
द्वद्विप्रकुलेषुच ॥ २७ ॥ महाकुलेषुचान्येषुजायंतेलक्षणान्विताः ॥ धनवंतःप्रजावंतो
विद्यावंतोयशस्विनः ॥ २८ ॥ रूपसौभाग्यसंयुक्ताःसर्वेषामुपकारकाः ॥ ब्रह्माभ्या
सरताःशांताःषट्कर्मनिरतास्तथा ॥ २९ ॥ पंचयज्ञकृतोनित्यमग्निष्टोमादिषुस्थिताः॥
द्विजोपास्तिकरानित्यंगुर्वाचार्यादिपूजकाः ॥ ३० ॥ चतुराश्रमवर्णानांसेविनःसमद
र्शिनः ॥ गुणैःसर्वैःसमायुक्तास्तेजस्विनोजनप्रियाः ॥ ३१ ॥ एवंभूताश्चयेविप्रास्ते
षांविष्णुःसदांतिके ॥ विष्णुश्चसर्वदैवत्यस्तस्माद्विष्णुमनाभवेत् ॥ ३२ ॥ देवपूजा

कृतांनित्यंगुरूपास्तिकृतांतुथा ॥ ब्रह्मैवाभ्यसंतांसम्यग्ब्रह्मसांनिध्यमृच्छति ॥ ३३ ॥
उपास्यंतत्सदाब्रह्मयावत्साधनकंचयत् ॥ बव्हपायान्विदित्वायःसंस्मरन्नेहमानवः
॥ ३४ ॥ वदंतिब्रह्मवेत्तारोब्रह्माभ्यासमनेकधा ॥ ब्रह्मापिद्विविधंधीमन्नपरंपरमेव
च ॥ ३५ ॥ समत्वमपरंब्रह्मशब्दब्रह्मेतिकीर्तितम् ॥ प्रणवाख्यंत्रिरूपंतद्वागेवहिविशे
षतः ॥३६॥ प्राणायामैस्तदभ्यस्यपूरकाद्यैश्चवायुभिः ॥ पूरकःकुंभकोवायूरेचकस्तु
तृतीयकः ॥३७॥ योनव्यावर्ततेवायुर्नासाग्रान्निसरेद्बहिः॥ पूरयेच्छ्वासयोगेनपूरकंतं
विदुर्बुधाः ॥ ३८ ॥ आपूर्यनिश्चलीकृत्ययश्चिरंध्यायतेनिलः ॥ श्वासयोगंवदंत्येनं
कवयःकुंभकंत्विति ॥ ३९ ॥ कुंभकःपवनःसस्याद्योबहिर्नैवमुच्यते ॥ रेचकंतंविदुस्त
ज्ज्ञारेचतेयःशनैःशनैः ॥४०॥ नवेगाद्रेचयेद्वायुंसर्वथानिर्गतेभयात् ॥ मोचयेन्मंदमंदं

तुवन्हिःस्यात्कुंभितोयथा ॥ ४१ ॥ नासाग्रस्थितपाणिस्तुसत्तीषच्चालनक्षमम ॥ अ
निलंरेचयेद्योगंनमंदंनातिवेगतः ॥ ४२ ॥ नज्ञायतेनिलोयस्यनिःसरन्नासिकाग्रतः॥
मस्यास्तेकुंभतोजस्त्रंप्राणयोगीसउच्यते ॥ ४३ ॥ दीर्घायुष्ट्वंपरंज्ञानंसमस्तायोगसि
द्धयः ॥ देहेतस्यावतिष्ठंतेयेनप्राणोवशीकृतः ॥ ४४ ॥ यत्रतिष्ठतिजीवःस्यान्निःसृते
मृतउच्यते ॥ संकिंनधार्यतेप्राणोब्रह्माप्तिःसतियत्रतु ॥ ४५ ॥ प्राणएवायमात्मास्ते
प्राणोदेहस्यवाहकः ॥ शरीरान्निर्गतेप्राणेनात्माविग्रहवाहकः ॥ ४६ ॥ देहंत्यक्त्वा
यदाजीवोबहिराकाशमास्थितः ॥ तदानिर्विषयोवायुर्भवेदत्रनसंशयः ॥ ४७ ॥
सतदासर्वदेहेषुनासाग्रमास्थितःशिवः ॥ प्रत्यक्षःसर्वभूतानांतिष्ठतेनचलक्ष्यते॥४८॥
नश्वसितियदावायुस्तदानिष्फलउच्यते ॥ नाभिस्थितंतुविज्ञायजन्मबंधाद्विमुच्यते

॥ ४९ ॥ देहस्थः सर्वसत्वानांसजीवतिशृणोतिच ॥ धर्माधर्मैरवष्टब्धोदेहेदेहेऽव्यवस्थि
तः ॥ ५० ॥ सकृत्पंकजसंस्थःसन्नधश्चोर्ध्वंप्रधावति ॥ धर्माधर्मैर्महापाशैर्गृहीतःस
न्प्रवर्तते ॥ ५१ ॥ ऊर्ध्वमुच्छ्वसतेयावत्प्राणाख्यस्तुसमीरणः ॥ तावत्प्राणस्तुविज्ञेयो
यावन्नासाग्रमास्थितः ॥५२॥ अत्रस्थंनिष्कलंब्रह्मयावन्नश्वसितद्द्विजाः ॥ श्वासेनच
समायोगादाकाशात्पुनरागतिः ॥५३॥ नासारंध्रसमालीनस्तत्स्थोनिष्कलउच्यते ॥
सजीवइतिविख्यातःसविष्णुःसमहेश्वरः ॥ ५४ ॥ ध्यातव्यादेवतास्तत्रक्रमेणपूरका
दिषु ॥ ब्रह्मविष्ण्वीश्वरास्तेषुध्यानेषुविधिवद्द्विजैः ॥५५॥ नीलपंकजवच्छ्याममासीनं
नाभिमध्यगं ॥ महात्मानंचतुर्बाहुंपूरकेतुहरिंस्मरन् ॥ ५६ ॥ हृत्पद्मेकुंभकेध्यायेद्ब्रह्मा
णंकमलासनं ॥ रक्तेंदीवरवर्णाभंचतुर्वक्त्रंपितामहं ॥५७॥ रेचकेशंकरंध्यायेल्ललाटस्थं

त्रिशूलिनं ॥ शुद्धस्फटिकसंकाशंसंसारार्णवतारक ॥ ५८ ॥ एवंपवनसंरोधाद्देवता
त्रयचिंतनात् ॥ अग्निवाय्वंभसांयोगादान्तरंशुध्यतेत्रिभिः ॥ ५९ ॥ निरोधादभव
द्वायुस्तस्मादग्निस्ततोजलं ॥ इतित्रिदेवतायोगाच्छुध्यतेऽतःपुनर्द्विजाः ॥ ६० ॥ व्या
हृतिप्रणवोपेताःप्राणायामास्तुषोडश॥अपिभ्रूणहणंमासात्पुनंत्यहरहःकृताः ॥६१॥
प्रातरन्हश्चसायंचपूरकंब्रह्मणोऽतिकं ॥ रेचकेनतृतीयेनप्राप्नुयात्परमंपदं ॥ ६२ ॥
नप्राणेननाप्यपानेनवायुवेगेनमोचयेत् ॥ प्रागुक्तेनप्रयोगेणमोचयेत्प्राणसंयमी ॥
॥ ६३ ॥ शरीरंचशिरोग्रीवाविद्वान्पाणीचपाद्द्वयं ॥ सर्वांगंनिश्चलीकृत्यआपूर्यसर्वे
नाडिकाः ॥ ६४ ॥ संहृत्यांगानिसर्वाणिकूर्मवद्ध्यानकृद्द्विजः ॥ बद्धासनोऽचलांगस्तु
कुर्यादसुनिरोधनं ॥ ६५ ॥ कलासुसंयमंविद्वाविधिवत्संउपस्पृशेत् ॥ अंतरंशु

ध्यतेयस्मात्तस्मादाचमनंस्मृतं ॥ ६६ ॥ इत्युक्तःप्राणसंरोधोदेवतात्रयसंयुतः ॥ त्रि
मात्रप्रणवस्तत्रध्यातव्यःसर्वयोगिभिः ॥ ६७ ॥ स्मर्यमाणस्ययातस्यविश्रांतिः
स्यादमात्रिके ॥ तत्परंनिष्कलंज्ञानंतद्विदुर्ब्रह्मचिंतकाः ॥ ६८ ॥ मृदुमध्यांतसत्वा
च्चस्थूलसूक्ष्माणुभावतः ॥ त्रिविधंप्राणसंरोधंविदुस्तेतत्त्ववेदिनः ॥ ६९ ॥ क्रियमा
णोविशेषेणप्रत्याहारोयमुच्यते ॥ सर्वंप्रागुक्तमेवास्यविशेषंतुनिबोधत ॥ ७० ॥
बाह्यंवायुंतथोत्साहंतमाकृष्यशनैःशनैः ॥ निरुंध्याद्विधिवद्योगीप्रत्याहारःसउच्यते
॥ ७१ ॥ व्याहृत्याभिमुखीकृत्यखानियत्रनिरुध्यच ॥ चिंतयेन्निश्चलीकृत्यप्रत्याहा
रोयमुच्यते ॥ ७२ ॥ नविसर्गनतद्धीनांसानुस्वारविपर्ययः ॥ हृद्याकाशान्निविष्टंयदच
लंप्रयातितत् ॥ ७३ ॥ प्राणादिवायवःस्थूलाःसंकल्पाद्यास्तथाणवः ॥ निरोद्ध

व्यास्तथाप्येतेप्राणसंयमकारिभिः ॥ ७४ ॥ वायुरेकोपिदेहस्थःक्रियाभेदेनभिद्य
ते ॥ प्रकर्षेणासमंताच्चनयनादिक्रियाःस्मृताः ॥ ७५ ॥ भविष्यातीतकालेभ्यःकर्मे
भ्यश्चानुसंयमी ॥ सर्वानिलांस्तथाखानिनिरुध्यैकत्रधारयेत् ॥ ७६ ॥ सधीमान्वेद
विद्विद्वान्सयोगीब्रह्मवित्तमः ॥ स्थानंद्विजन्माविधिवन्नितांतमभ्यस्ययंयातिविधेःप
रस्य ॥ पराशरोक्तैर्बहुभि.प्रकारैरुक्तोविधिःप्राणनिरोधनस्य ॥ ७७ ॥ प्रत्याहा
रोविशेषस्तुप्रोक्तस्तस्यैववित्तमः ॥ यमभ्यस्याप्नुयाद्ब्रह्मसर्वदापरमव्ययं ॥ ७८ ॥
इतिप्राणायामप्रत्याहारविधिः॥एतैस्तुपुनरावृत्तिःकदाचिदिहदृश्यते ॥ संसृतिंनाप्नु
याद्येनशक्तिसूनुस्तदब्रवीत् ॥ ७९ ॥ उक्तस्तुसंयमःपूर्वैस्त्रिविधोमलनाशनः ॥ नि
बोधध्यंचतुर्थंतुध्यानंप्रणववेधसः ॥ ८० ॥ विधिवत्प्रणवध्यानमेकंचित्तस्तुयोऽभ्यसे

त् ॥ ब्रह्माभ्येतिसमुक्तात्मासयोगीयोगिनांवरः ॥ ८१ ॥ तद्ध्यानमसुसंरोधस्तुर्यंस
म्यग्गिहोच्यते ॥ तदन्यार्थानपेक्षंचचित्तक्षेपविवर्जितं ॥ ८२ ॥ चतुर्णामाश्रमाणांतुभे
दमुक्त्वापराशरः ॥ अथाब्रवीद्द्विजायोगंशृणुध्वंपापनाशनं ॥ ८३ ॥ ॥ इतिश्री
बृह० धर्मशास्त्रेसुव्रतप्रोक्तसंहितायामाश्रमविवेचनंनामएकादशोध्यायः ॥ ११ ॥
तच्छांतंनिर्मलंशुद्धंध्यातव्यंहृत्सरोरुहे ॥ तद्ध्येयंतद्वरेण्यंचबीजंमुक्तेस्तदुच्यते ॥ १॥
संचिंत्यव्याहृतीःसप्तप्रणवाद्यास्तदंतिकाः ॥ सम्यगुक्तमिदंध्यात्वापरब्रह्मणियोज
येत् ॥ २ ॥ हुतभुक्पवनोजीवस्त्रयोप्येतेहृदिस्थिताः ॥ एतत्सर्वंतुचैकत्रसंस्मरेद्ध्या
नकृद्द्विजः॥३॥ओंकारवर्त्मनातेनउद्धृत्योपरियोजयेत्॥योजयेत्सर्वमप्येतात्सिद्धयोगी
सउच्यते ॥४॥ शून्यभूतंतुयःप्राणंश्वासजीवेतिसंज्ञितं॥ यस्मादुत्पद्यतेश्वासःपुनस्त

ब्र.पा. त्रमिवेशयत् ॥५॥ आद्यंतंप्रणवंविद्वान्घटाकाशवदभ्यसेत् ॥ सपश्येन्निर्मलंशुद्धंपुरु अ०
१८२ षंतमसंशयं ॥ ६ ॥ अंतर्वक्रंबहिःसंपत्सर्पवत्कुंडलीकृतः ॥ ध्यातव्यःप्रणवस्तत्रमध्य १२
गंधामसंस्मरेत् ॥ ७ ॥ समात्रात्मासबिंदुश्चतदेवपरमंपदं ॥ तदभ्यस्यहितज्ज्ञात्वास
तस्मिन्नेवलीयते ॥ ८ ॥ प्रथमंप्रणवोवक्तव्यक्षरप्रथमाक्षरः ॥ सर्वज्ञत्वमवाप्नोतिसप्रा
प्यपरमंपदं ॥ ९ ॥ पंचमंतुपदंविद्वान्मूर्धन्यमवतिष्ठते ॥ नादबिंदुसमभ्यासात्प्राप्नु
यात्परमंपदं ॥ १० ॥ यदिप्राप्यनिवर्ततेभारत्यःस्वांतमेवच ॥ सर्वैप्यमातृकावर्णा
पुनस्तत्रविशंतिच ॥ ११ ॥ वर्णात्मासन्नवर्णस्तुसमस्तवर्णजोवनं ॥ नदीर्घनापिन्हृ
स्वंचनघोषंनाप्यघोषवत् ॥ १२ ॥ नविसर्गंनतद्धीनंसानुस्वारविपर्ययः ॥ हृद्याका १८२
शतिविंष्ठंयदचलत्वंप्रयातितत् ॥ १३ ॥ ज्ञानयोगेत्रिषष्टिर्वैभवंतिह्यक्षराणिच ॥ त

त्पदंयोगिभिर्ध्येयंव्योमयस्यतुमध्यगं ॥ १४ ॥ व्योमांतंसततंध्येयमनंताकाशमव्य
यं ॥ चिंतयामोवयंयद्वैधियोयोनःप्रचोदयात् ॥ १५ ॥ एतद्ब्रह्मत्रयीरूपमेतद्भर्गस्त्र
यीमयं ॥ एषासापरमामुक्तिर्गत्वायांननिवर्तते ॥ १६ ॥ आदायचापंप्रणवंचबाणं
संधायचात्मानमवेक्ष्यलक्ष्यं ॥ सतद्विधिंतत्रनिवेश्ययोगीप्राप्नोतिनित्यंपदंमुक्तिका
मः ॥ १७ ॥ उद्देश्यतःकिंचिदवादिविद्वान्ध्यानंविधेयंध्वनिपूर्वकस्य ॥ सर्वैविधानं
विधिवन्नसम्यग्वक्तुंसमर्थोविधिरेवचास्य ॥ १८ ॥ ॥ इतिबृह० धमशास्त्रेप्रणवध्या
नविधिः ॥ ॥अथान्यत्संप्रवक्ष्यामिविधानंध्यानकर्मणः॥ननामतोविधिःकार्यःपरब्र
ह्मातिकारकः ॥ १ ॥ कर्मात्माकश्चिदित्युक्तःपरात्माकिंपरंततः ॥ वक्ष्यमाणमिदंवि
प्राःशृणुध्वंभक्तितत्पराः ॥ २ ॥ स्वीयेनकर्मणायेषांशरीरग्रहणंभवेत् ॥ कर्मात्मान

स्तउच्यंतेनेगेताःपरमात्मनः ॥ ३ ॥ यान्नस्पृशंतिसत्वाद्यास्तथासत्वादयोगुणाः ॥
कादाचित्कंनकर्मास्तिपरमात्माततःपरं ॥ ४ ॥ निष्ठानाशौनविद्येतेगुणायंनस्पृशं
तिहि ॥ सोजःसन्कथमेतस्मिन्लोकेजातोभिधीयते ॥५॥ स्वात्मानमेवचात्मानंवेष्टये
त्कोशकारवत् ॥ कर्मणैषप्रजातस्तुबाह्यस्वार्थविमोहितः ॥ ६ ॥ तस्माद्विवर्जयेत्क
र्मस्वर्गादेरपिसाधकं ॥ संसरेत्स्वर्गतःकर्मक्षयेतुसपुनर्गतः ॥ ७ ॥ सममैषापरमावि
द्वन्ब्राह्मण्यपाशमोक्षयोः ॥ कर्मस्थानमियंधात्रीकृतमत्रोपभुज्यते ॥ ८ ॥ वैदि
कःकर्मयोगश्चादिवोऽव्यावर्तकस्तुसः ॥ येनेहावर्तिकृत्त्वंचज्ञानयोगमतोभ्यसेत् ॥
॥ ९ ॥ हृदिनिःसृतनाडीनांसहस्राणांद्विसप्ततिः ॥ तन्मध्यावस्थितंतेजःशशिप्रभे
वभातियत् ॥ १० ॥ तन्मध्यमंडलेह्यात्माविधूमाचलदीपवत् ॥ सज्ञातव्योविदि

त्वातंसंस्मरेन्नपुनर्यतः ॥ ११ ॥ पुटीभूतमधोवक्त्रंतद्धृत्पद्मंव्यवस्थितं ॥ नाभ्युत्साद
न्वातेनकृत्वोर्ध्वास्यंविकासयेत् ॥ १२ ॥ विकास्यतस्यमध्येतुचलदीपशिखेवतत्॥
तदूर्ध्वेनिःसरेच्छुभ्रंसूक्ष्मंतच्चविचिंतयेत् ॥ १३ ॥ ललनाद्वारनिर्गच्छत्तद्योगोमूर्ध्नि
चिंतयेत् ॥ तावत्तच्चिंतयेद्यावन्निरालंबलमृच्छति ॥ १४ ॥ निरालंबंयदाध्यानंकुर्वतो
निश्चलंभवेत् ॥ तदातदुच्यतेब्रह्मसयोगीब्रह्मवित्तमः ॥ १५ ॥ तत्पदंचपदातीतंत
त्प्राप्तौमुक्तउच्यते ॥ इतिध्यानंविधातव्यंमुक्तिकृत्सद्भिर्जैर्द्विजाः ॥ १६ ॥ भूतानामा
त्मभूतस्यतानिसम्यक्प्रपश्यतः ॥ विमुह्यंत्यमरामार्गेपदंकिमपदस्यतु ॥ १७ ॥
योनतिष्ठतिनोयातिनकिंचित्सर्वएवयः ॥ अवाग्योवाङ्मयोयश्चसकलश्रुतिरश्रुतिः
॥१८॥योऽप्यंतिकेदवीयांश्चयोऽस्तिनास्तिस्वरूपतः ॥ यस्यतत्त्वस्यसंवित्तिःसतस्मिन्ने

वलीयते ॥ १९ ॥ यस्तुसर्वाणिभूतानिपश्यत्यात्मगतानितु ॥ आत्मानंतेषुसर्वेषुत
तोयोनविरज्यते ॥२०॥ सर्वभूतात्मभूतात्मायद्यत्पश्यतिधीमतिः॥ शोकमोहौकुतस्त
स्यह्येकत्वमनुपश्यतः ॥ २१ ॥ समाप्तावुत्तरादिर्यन्मंत्रब्राह्मणयोर्द्विजाः ॥ ओंखंब्रह्मे
तिधाम्नायोदर्शकश्चेतिवेधसः ॥ २२ ॥ आत्मज्ञानेबहूपायाउक्तास्तद्विमनीषिभिः॥
तैस्तैःसर्वैःसमंतव्योज्ञातव्यश्चोपदेशतः ॥ २३ ॥ नवेदैर्ज्ञेयतातस्यनशास्त्रैर्बहुभिः
श्रुतैः ॥ नयज्ञैर्नजपैर्होमैःशौचैर्वाग्मितयापिन ॥ २४ ॥ गुरूपदेशतोभक्त्यासम्यग
भ्यासतस्तथा ॥ ज्ञातव्यःपरमात्मैवंभक्तितस्तत्परेणच ॥ २५ ॥ ध्यानाज्ज्ञानस्यतद्ध
तेर्यत्रविश्रमतेमनः ॥ तदेवोपदिशेत्तस्यवस्तुज्ञानोपबोधकं ॥ २६ ॥ मनोयस्य
विपण्णंतुज्ञायतेयत्रवस्तुनि ॥ सतुध्यायेत्तदेवेतियावत्स्याद्ध्यानसंततिः ॥ २७ ॥ त

त्रध्यानेतुसंलग्नेहरावात्मनिवापुनः ॥ ध्यानंचयोजयेद्योगीतंनिरालंबतांनयेत् ॥ २८ ॥
योगशास्त्रेषुयत्प्रोक्तंरहस्यारण्यकेषुच ॥ तत्तथोपदिशेद्ध्यानंध्यायेदपितथैवच ॥ २९ ॥
प्रवदंत्यन्यथाकेचिच्छ्रुआदिभेदतस्त्वतः ॥ त्रैविध्यंविदुषाविद्वन्सिद्धिदंत्वपरंपरं ॥
॥ ३० ॥ श्रुतिजंवाग्जाचिंताजंभावनाभवमेवच ॥ त्रैविध्यमात्मनासिद्धंचेद्योगाभ्या
सफलप्रदं ॥ ३१ ॥ आत्मशक्तिःशिवश्चेतिचैतन्यमितिसंज्ञितं ॥ उत्तरोत्तरवैशि
ष्ट्याद्योगाभ्यासंप्रवर्तते ॥ ३२ ॥ सएकोनिष्कलीभूतःकर्मात्मायमुपार्जितः ॥ नबि
भेतिसएकाकीपरेषांजायतेभयं ॥ ३३ ॥ तदेवंगतिभिर्ब्रह्मध्यानंयस्यास्तियोगिनः ॥
सविशेत्तमजंशांतंकदाचित्संसरेन्नतु ॥ ३४ ॥ त्र्यंबकश्चचतुर्वक्त्रश्चतुर्बाहुःपरेश्वरः ॥
एकएवमहेशोवैतज्ज्ञैस्त्रिधेतिकीर्त्यते ॥ ३५ ॥ नाभिमध्यस्थितंविद्धिविद्धिविद्वन्मुनिर्म

लम् ॥ रविवद्भ्राजमानंतुकाशद्रश्मिगणैर्द्विजाः ॥ ३६ ॥ चिंतयेद्धृदिमध्यस्थंदीप्तिम
त्सूर्थमंडलं ॥ तस्यमध्यगतःसोमोवन्हिश्चंद्रशिखोमहान् ॥ ३७ ॥ तन्मध्येतुपरंसूक्ष्मं
तद्ध्यायेद्योगमात्मनः ॥ तन्मध्येचिंतयेदेतद्वक्ष्यमाणक्रमेणतु ॥ ३८ ॥ बिंदुमध्य
गतोनादोनादमध्यगतोध्वनिः ॥ ध्वनिमध्यगतस्तारस्तारमध्यगतोंशुमान् ॥३९॥
तस्यमध्यगतंब्रह्मशांतंतस्यतुमध्यगं ॥ परंपदंतुयच्छांतंसम्यगुक्त्वत्ययोजयेत् ॥४०॥
जीवात्माकायमध्यस्थस्तत्रापिदेहवर्जितः ॥ वक्रनासापुटस्थस्तुभुंजतेविषयान्प्रभुः॥
॥ ४१ ॥ इत्येतद्ध्यानमार्गेतुवदंतिकवयोद्विजाः ॥ केचिदन्येन्यथाब्रूयूरूपंब्रह्मविदो
विधेः ॥ ४२ ॥ ननामापिहिदुःखस्यशर्मयत्रनिरंतरं ॥ ब्रह्मणोरूपमानंदंतन्मुक्तावुप
लभ्यते ॥ ४३ ॥ सर्वव्यापीयएकस्तुयश्चानंतश्चभावकः ॥ संमंतव्योजरोत्रात्मा

सर्वंव्याप्यचलःस्थितः ॥ ४४ ॥ एकंव्योमयथानेकंगृहाद्यैरुपलक्ष्यते ॥ एकोह्या
त्मातथानेकोजलाधारेषुसूर्यवत् ॥ ४५ ॥ विश्वरूपोमणिर्यद्वद्वर्णान्गृण्हात्यनेक
शः ॥ उपाधिकस्तथात्मैकोनानावादेहिधर्मतः ॥ ४६ ॥ कलाकाष्ठादिरूपेणवर्त
मानादिभेदकृत् ॥ एकःकालोयथानानातथात्मैकोप्यनेकधा ॥ ४७ ॥ देहमध्य
स्थितंदेवंयोनध्यायतिमूढधीः ॥ सोंकलब्धंमधुत्यक्त्वाक्लेशांयाज्ञोगिरिंव्रजेत् ॥
॥ ४८ ॥ यस्तीर्थयानंजपयज्ञहोमान्कुर्याद्वपुष्येवनवेत्तिविष्णुम् ॥ समांसपिंडंपरि
हृत्यदूरादज्ञःप्रधावेद्दधिरुह्यपृष्ठे ॥ ४९ ॥ संभ्राम्यतेविधिवशात्करणोग्रचक्रेपापे
चक्रुंभइवधातृवरेणनूनं॥आरोप्यस्वार्थधृतदंडमुखेनपूर्णहृत्पद्मसंस्थशिवतत्त्वमतिप्र
हीणः ॥ ५० ॥ द्वौमार्गावात्मनोज्ञेयौब्राह्मणैर्ब्रह्मचिंतकैः॥अभियातिविदित्वायोसायु

ब्र.पा. ज्यंपरवेधसः ॥ ५१ ॥ विद्वन्धूमादिरेकोवैद्वितीयस्त्वर्चिरादिकः ॥ प्रत्येतव्यःप्रयत्ने अ०
१८६ नयत्प्रतीतिर्हिजायते ॥ ५२ ॥ धूमःक्षपांसितःपक्षोदक्षिणायनमेवच ॥ लोकपित्र्य १२
श्चसोमश्चमातरिश्वानुवर्णनम् ॥ ५३ ॥ पाथोधात्रीक्रमादेतेसंभवंतिसमाश्रिताः ॥
अर्चिर्दिनंसितःपक्षःस्तथाचैवोत्तरायणम् ॥ ५४ ॥ देवलोकस्तथासूर्यंविद्युतंचक्रमा
दिमान् ॥ मानसाःपुरुषायांतिजानंतोब्रह्मलोकताम् ॥ ५५ ॥ यत्रयाताःपुनर्नेहसं
सरंतिद्विजातयः ॥ इदमेवद्वयंविद्वन्मंतव्यंसततंद्विजैः ॥ ५६ ॥ ज्ञानेनयेनविज्ञातु
र्ज्ञानमोक्षौचसिध्यतः ॥ गृहारण्यस्थभिक्षूणांत्रयाणामपिधीमताम् ॥ ५७ ॥ ज्ञानं
समानमेतद्वैइतिब्रह्मविदोविदुः ॥ यथादहन्तिचैधांसिसमिद्धश्चाशुशुक्षणिः ॥ ५८ ॥ १८६
तस्मान्मार्गद्वयेनापिआत्माज्ञेयोद्विजोत्तमैः ॥ येनजानंतितेयांतिदंदशूकादियोनिषु

॥ ५९ ॥ पतंगत्वंकृमित्वंवाकीटत्वमथवाप्नुयात् ॥ एताभ्योप्यधमास्वेवजायंतेतेकुयो
निषु ॥ ६० ॥ विद्याविद्येचमंतव्येददतःस्वर्गमोक्षयोः ॥ विद्यामोक्षप्रदात्रीस्यादवि
द्यामृत्युजन्मकृत् ॥ ६१ ॥ ज्ञानयोगस्तदाकर्मविद्याविद्येबुधैःस्मृते ॥ अपवर्गापव
र्गेवाकर्मफलानिवेदयेत् ॥ ६२ ॥ कर्मापिक्रियमाणंतुनिरपेक्षंतुमोक्षकृत् ॥ विष्णवे
गुरवेवापिकर्मफलानिवेदयेत् ॥ ६३ ॥ आत्मनःफलमिछंस्तुयत्कर्मकुरुतेनरः ॥ तेनै
ववांछितप्राप्तिस्तेनान्यन्नोपजायते ॥ ६४ ॥ हरिर्वानित्यमभ्यस्यसर्वभावेनसद्द्विजैः
तदभ्यासादवाप्नोतिमृत्युदिष्टेहरिस्मृतिः ॥ ६५ ॥ एकएवहिसध्येयोयत्परंनास्ति
किंचन ॥ विराट्सम्राट्महानेषसदाध्येयोजितेंद्रियैः ॥ ६६ ॥ महांतंपुरुषंवेदरविरूपं
तमं‌ःपरम् ॥ ब्रह्मविंत्सोतिमृत्युंवैप्रयात्येवानिवर्तकम् ॥ ६७ ॥ एषएवनृणांपंथाब्रह्मा

चेदमुपासते ॥ येयेजन्मस्वनेकेषुविधिवच्चैकचेतसः ॥ ६८ ॥ नभक्त्यानापियोगेन
नाभ्यासैरेकजन्मना ॥ ब्रह्माप्तिर्जायतेपुंसांकिंतुस्याद्भूरिजन्मभिः ॥ ६९ ॥ यद्देवाः
सतताभ्यासान्नब्रह्मप्रतिपेदिरे ॥ तन्मनुष्यैःकथंप्राप्यमेकेनैवचजन्मना ॥ ७० ॥ ज्ञा
नाभ्यासैर्नतद्ब्रह्मकृतैर्दैवस्वरूपकैः ॥ नप्राप्यतेपरंब्रह्मनवाप्यासनमुद्रया ॥ ७१ ॥
बहुभिःकिमुपायैस्तुप्रोक्तैर्वाग्रंथविस्तरैः॥एकमेवाभ्यसेत्तत्त्वंयेनचित्तेवसेद्धरिः॥७२॥
एकैवभावशुद्धिस्तुयथास्यात्क्रियतांतथा॥ अन्यत्कुर्यान्मनस्यन्यद्विरुद्धमितिसर्वथा
॥ ७३ ॥ भावःस्वर्गायमोक्षायनरकायापिसस्मृतः ॥ तस्मात्तंशोधयेद्यत्नाच्छुचिःस्या
द्भावशुद्धितः ॥ ७४ ॥ एकस्याःपुत्रभर्तारौह्रदयोपरियोषितः ॥ भिन्नभावौभवेतांतौ
भावमेवंविशोधयेत् ॥ ७५॥ परिष्वक्तोनरोनार्यासाल्हादमंतियौवनः ॥ तल्पस्थोपि

सकामांतांभावहीनोनकामयेत् ॥७६॥ एकोभावोहरौकार्योयथासौनिश्चलोभवेत् ॥
तद्बुध्यापंचतांगच्छन्स्वर्गमोक्षमवाप्नुयात्॥७७॥त्यक्तापिविविधान्भोगांस्तपस्तप्त्वा
तिदुष्करं ॥ मृत्युकालेमतिर्यास्यात्तांगतिंयातिमानवः॥७८॥योगःप्रयोगःकथितःस
मासाद्ध्यानस्यमार्गोबहुधाभ्यधायि ॥ योभ्यस्यमानस्तुभवेद्विधानाद्ब्रह्माप्तिकृत्स्या
न्नियतंद्विजानाम् ॥ ७९ ॥ प्रत्याहारश्चयोगश्चध्यानंविस्तरतस्तथा ॥ उक्तंद्विजहि
तार्थायब्रह्मावाप्तिकरंतथा ॥८०॥ अंगुल्यंगुष्ठजोनादःक्षणःस्यात्तद्द्वयंत्रुटिः ॥ द्वाभ्यां
चैवलयस्ताभ्यांनिमेषोपिचतद्द्वयम् ॥ ८१ ॥ तैःपंचदशभिःकाष्ठातास्त्रिंशत्तुकलास्मृ
ता ॥ तद्विंशतित्रिभागश्चघटिकेतिप्रकीर्तिता ॥ ८२ ॥ तद्द्वयंचमुहूर्तःस्यात्तत्त्रिंशद्भिःक्ष
पाद्दिनम् ॥ तत्पंचदशकंपक्षस्तद्द्वयंमासउच्यते ॥ ८३ ॥ तद्द्वयंऋतुरित्युक्तंतद्द्वयंका

लउच्यते ॥ तत्सार्द्धमयनंप्रोक्तंतद्द्वयंवत्सरःस्मृतः ॥ ८४ ॥ पंचभिस्तैर्युगःप्रोक्तःस
द्वादशकषष्टिकः ॥ षष्टिकःषष्टिगुणितोवाक्पतेर्युगउच्यते ॥ ८५ ॥ षष्टिकःसोपिका
लज्ञैःप्रजानाथयुगःस्मृतः ॥ तद्द्वयंतुकलिःप्रोक्तस्तद्द्वयंद्वापरोभवेत् ॥८६॥ कलित्रये
णत्रेतास्यात्कृतःकलिचतुष्टयं ॥ कलिभिर्दशभिर्ब्रह्मंश्चतुर्युगमितिस्मृतं ॥८७॥ चतुर्यु
गसहस्रेणब्रह्मांहःकल्पउच्यते॥ अष्टयुगाभवेत्संध्यासायंसंध्याचतावती ॥ ८८ ॥
तदेकसप्ततिगुणंमन्वंतरमितिस्थितम् ॥ मन्वंतरद्वयेनेहशक्रपातःप्रकीर्तितः ॥ ८९ ॥
एतन्मानेनवर्षाणांशतंब्रह्मक्षयःस्मृतः॥ ब्रह्मक्षयशतेनापिविष्णोरेकमहर्भवेत्॥९०॥
एतद्दिवसमानेनशतवर्षेणतत्क्षयः ॥ तत्क्षयस्त्रिगुणोष्टाभीरुद्रस्यत्रुटिरुच्यते ॥९१॥
एकमब्दिकमानेनप्रयातेब्दशतेद्विजाः ॥ रुद्रश्चात्मनिलीयेतान्निष्कलंतंनिरामयम्॥

॥ ९२ ॥ निष्प्रकंपंजगद्व्योमव्योमातीतंपरंपदं ॥ तन्निदिध्यानसंशुद्ध्यासतत्रैवनिलीय
ते ॥ ९३ ॥ परंपराणांपरमंविचिंत्यंपरात्परंदिष्टपदादतीतम् ॥ क्षणादिकालक्रमशो
ब्दमेवप्रयातितंतत्परमव्ययंच ॥ ९४ ॥ तमात्मरूपंपरमव्ययंचविश्वेश्वरंचित्तभवंप्रप
द्ये ॥ शांतिंचगत्वाविधिनाचयोगीप्रयातितद्वैपरमव्ययंच ॥ ९५ ॥ कालज्ञानेनयोगोयं
योगिभिर्ध्यानकारिभिः ॥ मुमुक्षुभिःसदाध्येयंनिरालंबंपरंपदं ॥ ९६ ॥ पराशरोदितं
शास्त्रंचतुर्वर्णाश्रयायच ॥ वेदितव्यंप्रयत्नेनसदाध्येयंद्विजातिभिः ॥ ९७ ॥ श्रावयि
ष्यतियःश्राद्धेब्राह्मणान्भक्तितत्परः ॥ प्राप्स्यंतिपितरस्तस्यतृप्तिंवैशाश्वतींद्विजाः ॥
॥ ९८ ॥ दशद्वादशचाष्टौवासप्तषट्पंचवात्रयः ॥ दैविकेपैतृकेवापिश्लोकाःश्राव्याद्वि
जातिभिः ॥ ९९ ॥ यइदंशृणुयाद्वापिश्रावयेत्पाठयेदपि ॥ सप्रध्वस्ततमःस्तोमोब्रह्मलो

कमवाप्नुयात् ॥ १०० ॥ त्रिभिःश्लोकसहस्रैस्तुत्रिभिर्वृत्तशतैरपि ॥ पराशरोदितंधर्म
शास्त्रंप्रोवाचसुव्रतः ॥ १०१ ॥ नमोस्तुयाज्ञवल्क्यायमनवेविष्णवेनमः ॥ गौतमाय
वसिष्ठायनमःपाराशरायच ॥ १०२ ॥ ॥ इतिश्रीबृहत्पाराशरीयेधर्मशास्त्रेसुव्रतप्रो
क्तसंहितायांयोगोपदेशोनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

❀ ॥ समाप्तमिदं बृहत्पाराशरीयधर्मशास्त्रम् ॥ ❀

इदं बृहत्पाराशरीयधर्मशास्त्रं श्रीकृष्णदासतनूजाभ्यां गङ्गाविष्णु-
खेमराजाभ्यां मुम्बय्यां स्वकीये श्रीवेङ्कटेश्वराख्यमुद्रायन्त्रा-
लये १८०८ तमे शाके १९४३ तमे संवत् मुद्रितम्

बृ.पा. अत्र चान्या अष्टादश स्मृतयो महाभारतादीतिहासाः श्रीमद्भागवतादिपुराणा-
१० नि सहस्रनामादिस्तोत्राणि तथा च व्याकरणन्यायादिशास्त्रनाटकाख्यायिकादिग्र-
न्था अपि च भाषाग्रंथाः सीसकोत्तममहल्लघ्वाक्षरैश्च मनोहरं मुद्रिता योग्यमूल्येन-
क्रय्याः सन्ति तत्तांश्च ग्राहका यथासूचीपत्रं मूल्यप्रेषणेन प्राप्नुयुः ॥ ॥ छ ॥

द्वादशपुराणान्तर्गतानि द्वादश वेङ्कटेशमाहात्म्यानि तथा सटिप्पणं रत्नप्रभाभा-
सितं श्रीमच्छंकराचार्यकृतं ब्रह्मसूत्रभाष्यमपि ॥ ॥ छ ॥

श्रीकृष्णदासात्मजो गङ्गाविष्णुः

"श्रीवेङ्कटेश्वरमुद्रालयम्"

मुम्बय्याम्।

अश्विनि शुद्ध चतु-
र्दश्यां सोमे १८०६

११